

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

16

15

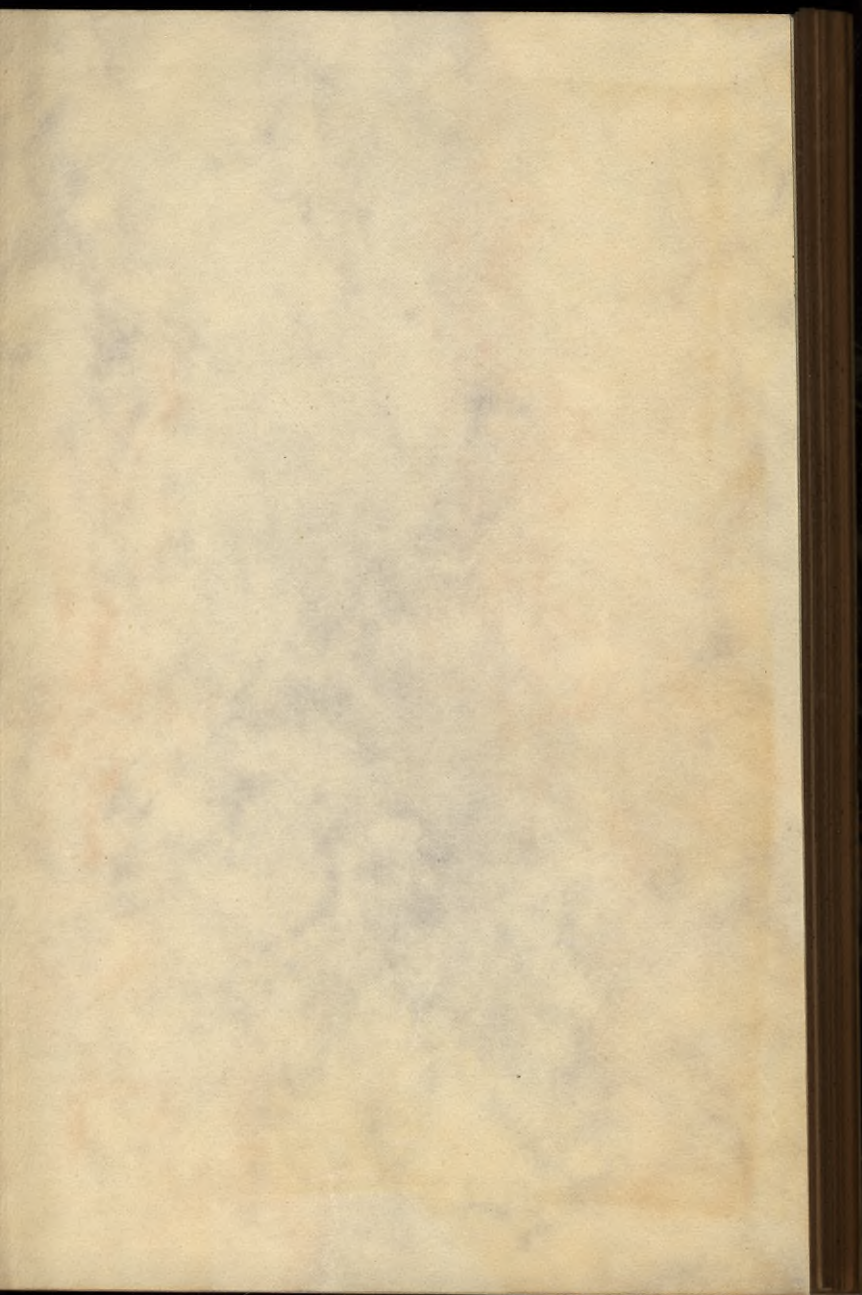

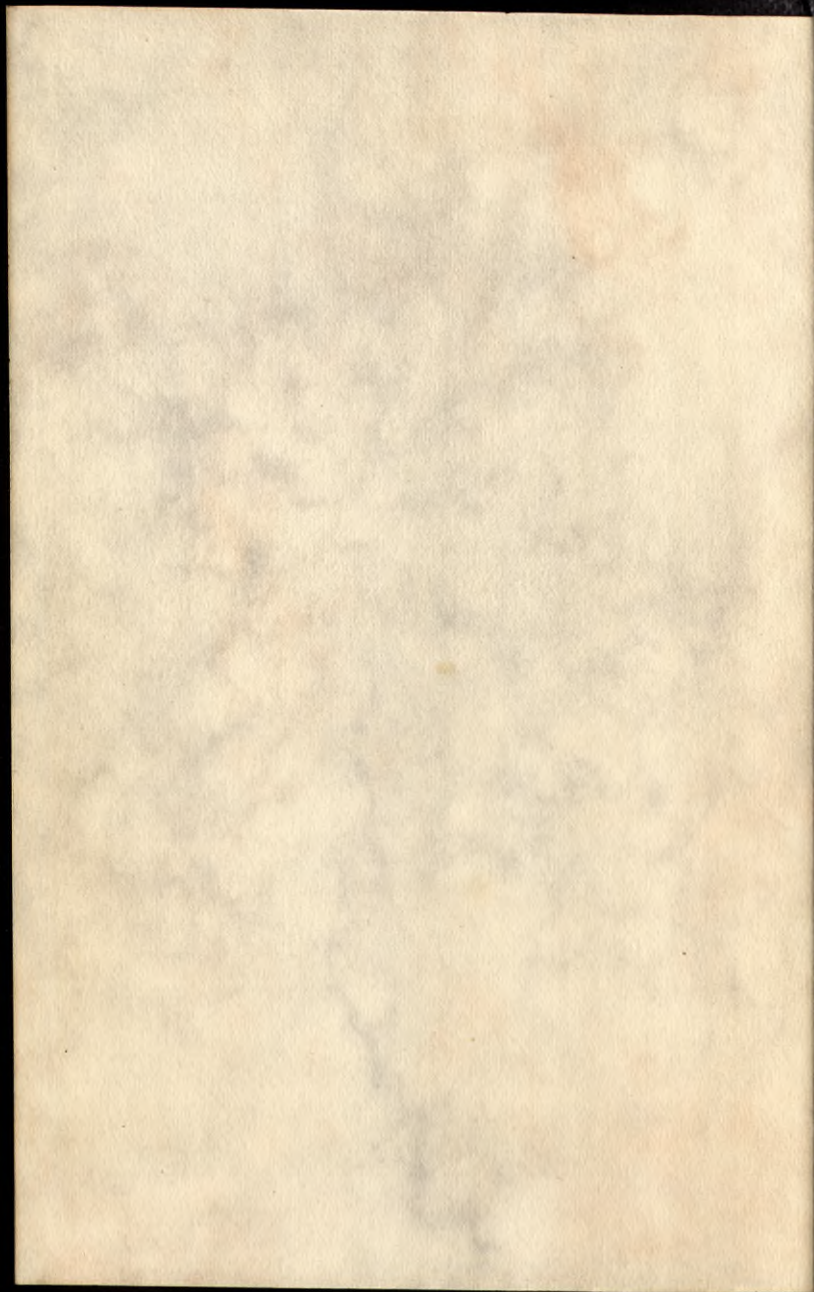
Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

Sx. A

7

Ex. A. *Tennishuset*

GIFTAS

ADERTON ÄKTENSKAPSHISTORIER

Med förord

AUGUST STRINDBERG.

Andra delen.

STOCKHOLM, KUNGS HOLMS BOKHANDEL
(i distribution.)

Pris: 3: 75.

Ur europeiska pressens omdöme om August Strindbergs "Giftas".

"Giftas i Paris".

Den framstående literära tidskriften *Le monde poétique* yttrar om Strindbergs arbete:

"Här bjudes oss en bok, hvars svenska original väckte en uppståndelse, som genljöd vida omkring. Författaren, August Strindberg, har nu öfversatt den på franska, och i denna form skall den säkerligen draga vår publiks uppmärksamhet på den unge, modige skriftställaren. I en följd förträffligt hopkomna och fängslande noveller går författaren, som tillhör den utilitistiska riktningen, qvinnofrågan in på lifvet, och ensamt på grund deraf förtjenar "Giftas", som innehåller verkliga studier i äktenskapspsykologien, att läsas med eftertanke. Men detta är icke bokens enda framstående egenskap. I dessa småskrifter träffar man, jemte en stor dosis sundt förnuft, en *esprit*, som aldrig förnekar sig, en ofta djup poesi, en om lifserfarenhet vittnande kännedom om människornas små förvändheter, samt en skalkaktig elakhet, hvilken alltsomoftast röjer sig i muntra löjen. Vi lyckönska hjertligt vår värderade medarbetare, som snart hos oss liksom i sitt hemland skall vinna ett uppbetet namn i de olika egenskaperna af romanförfattare, kulturhistoriker, skald och dramatisk författare".

Mémorial diplomatique (i föregående sagdt ett konservativt, monarkistiskt och högkyrkligt tidningsorgan) skriver om August Strindberg bl. a. följande:

"Hans senaste arbete, "Giftas", togs i beslag och ädrog författaren ett åtal i hemlandet; emellertid vardt han frikänd, och kvarstaden på boken upphäfdes.

Denna bok, som uppväckte sådana stormar, har nu utkommit i fransk öfversättning. Som tänkare och skald på en gång dryftar herr Strindberg här qvinnofrågan, och han kommer till samma slutsatser som moralen och förnuftet. Man må dock för ingen del tro, att hans arbete är någon torr afhandling, i hvilken de frågor, som röra det husliga och äktenskapliga lifvets inrättning, framhållas på ett plump och obehagligt sätt. Nej, August Strindberg är framför allt en sinnrik skriftställare, en fint känslig novellist, en skald, som har ögonen och öronen med sig. Han har förstånd för familje-idén och kärlek till barnet. Men derjemte är han alljemt synnerligen rättfram i uttryck och skildringar, något som nära sammanhänger med hans fullkomliga själfständighet såsom tänkare och hans egenskap af utilitist — han tillhör nemligen denna filosofiska riktning, hvilken räknar talrika anhängare inom Skandinavien intellektuella värld.

"Giftas" är ett om insigt och skarpsinne vittnande skönlitterärt verk. Emellanåt framblickar deri en djup och rörande känsla, men der ljuder äfven skrattets glada musik, så att tillfredsställele skänkes i lika grad åt hjertat och förståndet."

"Giftas" (fransk titel "Les Mariés") har dessutom varit anmäld och bedömd i följ. franska tidningar och tidskrifter: *Journal des Débats*, *Constitutionnel*, *Le progrès artistique*, *Voltaire*, *Gil Blas*, *L'Intransigeant* (Henri Rocheforts tidn.) m. fl.

Su-31

GIFTAS.

II.

QRTAS

2h. A

GIFTAS.

ADERTON ÄKTENSKAPSHISTORIER

MED FÖRORD

AF

AUGUST STRINDBERG.

Andra delen.

STOCKHOLM
KUNGS HOLMS BOKHANDEL
(i distribution.)

HELSINGBORG,
SCHMIDTS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAGS TRYCKERI,
1886.

»Orättvisan är qvinnornas arfsynd. Detta närleder sig af deras brist på sundt förnuft och reflexionsförmåga, och hvad som försvårar detta fel, är att naturen, som vägrat dem styrkan, i ersättning gifvit dem listen. Häraf deras instinktiva skurkaktighet och deras oöfvervinnerliga smak för lögnen.»

Schopenhauer.

»Ju mer de vilja likna oss, dess mindre skola de regera oss och det är då först vi verkligen skola blifva herrar.»

Rousseau.

»Jag kan icke se någon åtskilnad på om qvinnorna styra oss eller de styra de styrande.»

Aristoteles.

»Nu för tiden, då romanskrifveriet blifvit, åtminstone i många länder, nästan uteslutande ett qvinligt handarbete, repeterar äfven förfat-

tarinnan den häfdvunna, af mannen uppfunna idealbilden af qvinnan, helt enkelt därför att hon icke är mäktig att höja sig öfver vanan och tänka individuelt. Vid skildringen af qvinnan bestämdes icke författarne af ärlig iakttagelse, utan af omedvetna könsimpulser.»

Max Nordau.

»Våra lagar vimla af qvarlefvor från en förfluten tid. Fins det till exempel något vidunderligare än lagen om faderskapet och filiationen, som ålägger mannen ensam att försörja barnen, som ofta icke äro hans»

Godin.

(Grundläggare af Familistèren ai Guise.)

»I det förflutna tidsrummet af århundradets sista hälft har uppstått en ny andlig strömning, arbetet på qvinnans frigörelse. I synnerhet der detta gäller ekonomisk frigörelse och sjelfständighet, skall det arbetet, om ock först i en fjerran framtid göra stort gagn, ändra och uppfostra den offentliga meningen, skydda qvinnan mot kroppsligt och andligt öfvervåld, mannen mot den kroppsliga öfveransträngning och andliga »afmanning», som nu alltför ofta är följden af hans ställning som ensam försörjare af en stor familj och som ständigt föremål för en öfverlägsen eller inskränkt hustrus påverkan.»

Georg Brandes.

»Mödrarna tänka hufvudsakligen på barnens uppförande för tillfället och fästa sig mindre vid karaktärsutvecklingen, under det att fäderna ofta undertrycka sina ömma ingifvelser med hänsyn till ett slutligt godt.

Huruvida det är önskligt, att det inflytande qvinnorna redan utöfva på samhällsinrättningar och samhällsverksamheten måtte ökas, är en fråga, den vi vilja lemna odiskuterad. Här vill jag blott påpeka, att vi i den psykologiska förberedelsekursen för studiet af samhällsläran måste innesluta den jemförande könspsykologien, på det, om en reform skall göras, vi må veta hvad vi göra.»

Herbert Spencer.

»En qvinna har lagligt anspråk på sin man för sitt nödvändiga lifsuppehälle, och en man kan tvingas att underhålla sin hustru.

Om en hustru förlöper sin man, tagande barnen med sig, är fadren icke berättigad till vården af sina söner och döttrar, utan måste hålla sig passiv, under det de stå under en annan mans uppsigt.»

Annie Besant.

»Om vi betrakta qvinnornas arbeten i nyare tider och jemföra dem med männens, vare sig inom litteraturens eller konstens område, finna vi, att deras underlägsenhet förnämligast består i en sak, men en högst väsendtlig, brist på originalitet.»

»Det är inom de egentligen så kallade sköna konsterna som qvinnornas ringa förmåga af originalitet vid första påseende synes starkast; ty allmänna meningen, (det måste erkännas) hindrar dem icke att egna sig åt dessa utan fast mera uppmuntrar dem dertill.»

»Jag fruktar,^{*)} jag måste säga, att qvinnorna i allmänhet ytterst sällan genom sitt inflytande uppmuntra eller understödja ett oegenlyttigt handlingssätt, en sjelfuppoftande hän- gifvenhet för ändamål, som icke lofva några enskilda fördelar för familjen Men säkert är, att qvinnornas inflytande ofta är allting annat än gynnsamt för den medborgerliga dygden.»

»Med ett sådant inflytande (qvinnans) i hvarje hus, antingen öppet framträdande eller ock så mycket mäktigare, emedan det verkar i tysthet — är det väl underligt att männen

^{*)} Han fruktar!

i allmänhet icke höja sig öfver denna aktningsvärda medelmåtta, som börjar blifva ettså starkt utprägladt drag hos vår tid?»

»Qvinnor lära musik, men icke för att komponera utan endast för att utföra; därför är det äfven endast*) såsom kompositörer männen äro dem öfverlägsna inom musiken.»

»Mycket (nervositet) beror äfven på vana och uppfostran, såsom vi se deraf att hysteriska anfall och svimningar nästan alldeles upphört, sedan de icke mera äro på modet.»

»När en familjs uppehälle beror icke på förmögenhet, utan på eget förvärf, synes mig det vanliga sättet, att mannen skaffar i huset hvad som behöfves och hustrun drager försorg om användandet deraf, i allmänhet vara den lämpligaste arbetsfördelningen mellan de två Om hon företager sig något annat derjemte, kan det sällan befria henne från att riktigt utföra det. Den omvårdnad som hon sjelf icke kan hafva om barnen och hushållet, har ingen annan i hennes ställe; de af barnen som blifva vid lif, uppväxa bäst de kunna, och hushållet blifver sannolikt så illa skött, att detta äfven ur ekonomisk synpunkt gör ett betydligt afdrag från hvad hustrun förvärfvar. I ett öfrigt rättvist sakernas tillstånd är det därför, som jag tror, icke något önskvärdt bruk att

*) »Endast»!

hustrun skall med sitt arbete bidra till familjens inkomster.»

»Utan tvifvel finnas qvinnor, för hvilka jemlikhet icke är nog, med hvilka ingen fred är möjlig, så länge någon annan vilja eller önskan får göra sig gällande än deras egen.»

FÖRORD.

Att älska, det vill säga: med en bestämd individ af motsatt kön upplefva i släktet, synes vara en egenskap uteslutande mannens.

En man offerar därför allt för att få lefva med den qvinna han älskar.

Qvinnan älskar mannen endast i och med de fördelar han erbjuder. Denna mannens egenskap har qvinnan begagnat till sin fördel i alla tider, och mannen blef därför faktiskt slafven, ty den som arbetar för en annan utan ersättning är slaf.

När qvinnan därför säger, att hon är slafvinnan, så ljuger hon.

Att ta betaldt för sin gunst är qvinnans uppfinning. I prostitutionen tar hon betaldt per gång, i äktenskapet per ackord. Det är samma sak. Genom att göra låtsadt motstånd

har hon uppdrifvit mannens passion till vansinne, som yttrat sig i kvinnodyrkan och erotisk poesi, hvarigenom mannen ända till våra dagar lefvat i ett saligt sjelfbedrägeri rörande sin förnedring och kvinnans verkliga väsen och öfverlägsna ställning.

Hvarför finnes ej i något lands litteratur en enda lofsång till mannen skrifven af en kvinna? Derför att hon måst förakta den hon duperat!

Under det kvinnan latat sig har mannen arbetat. Han har dragit hela lasset, odlat jorden, förädlat råämnena, utrotat villfarelserna, gjort alla upptäckter, försvarat hus och land med sitt lif, under det kvinnan satt i ro och njöt frukterna af hans arbete och mödor. Och denna nyttiga medlem af samhället har nu blifvit en löjlig person, denna uppoffrande make, som släpat ut sig för hustru och hennes barn, han behandlas nu som en brottslig.

Qvinnan ljuger nu och säger att hon alltid varit underkufvad och att hon aldrig fått deltaga i samhällsarbetet.

Hon har i alla tider fått besätta alla chefsplatser.

Hon har blifvit kejsarinna utan att känna landets lagar, abbedissa utan att ha studerat

vid högskola, och ingen har haft bättre tid än hon, som egt en arbetande och försörjande make bakom sig, att idka vetenskap och konst.

Hvarför har hon icke gjort det?

Hon har varit lat!

Qvinnan ljuger nu då hon säger att hennes tid varit upptagen med barnen och hushållet.

Ty, hon har kastat sitt arbete på 1:o barnmorskan som förlöst henne, 2:o på amman som gifvit di, 3:o på skolmamselln som gifvit uppfostran, 4:o på köksan som lagat maten, 5:o på pigan som städat mannens rum, 6:o på husan som lagat mannens skjortor och sytt i de berömda knapparne i byxorna, 7:o på hushållerskan som skött hela hushållet.

Hvad har då qvinnan gjort?

Hon har latat sig!

Hvad samhället beträffar så har qvinnan, synes det, varit med och byggt upp hela den sköna tillställningen. Den är nemligen bygd på patriarkatet eller fadrens skyldighet att försörja barnen som hon föder. Detta var mycket listigt, ty faderskapet kan ej bevisas. Rättast skulle samhället ha bygts på matriarkatet, ty moderskapet är det enda som kan bevisas.

Men med matriarkat skulle modren ha nödgats arbeta — och det hade hon icke lust med.

Den vidunderliga orättvisa har alltså uppstått att mannen ensam fått försörja en qvinna

som delat nöjet med honom, och alla hennes barn. Och detta har hon icke blygts att mottaga.

Men att lefva på slafvar har alltid urartat och förnedrat slafegaren. Derför har qvinnan blifvit efter. Af lättja har hennes kropp blifvit mindre muskelstark än mannens, och af brist på omtanke har hennes förstånd blifvit efter.

Qvinnan kan såsom konstberiderska och lindanserska, der offentligt bifall och fortune lockar henne, uppöfva sina muskler, men aldrig till den grad som mannen.

Hon har lagstiftat, regerat, huserat, propagerat religioner*), politicerat, ställt till krig, arrangerat religionsförföljelser i alla tider, men helst bakom den stackars mannens rygg, ty hon har alltid varit feg och falsk.

Hon har varit den konstitutionella monarken och männen de ansvariga ministrarna.

Nu i våra dagar synes det som om qvinnan skulle ha vaknat och insett sin falska ställning,

*) Det var Constanstin den stores hustru som gjorde den sköna Kristendomen till Statsreligion i Europa.

sin fula rol, och att magten håller på att löpa henne ur händerna; ty mannen har också vaknat och börjat genomskåda bedrägeriet.

Derigenom att den fega och lata qvinnan drifvit ut mannen ensam i krig, har männens antal minskats.

Derigenom också att männen ensamma arbetat till öfvermått är mankötet utsläpadt. Nu när tillika männen ej ha håg att låta exploatera sig åt qvinnorna i äktenskap, har ett stort antal qvinnor börjat gå ogifta, det vill säga få inga män att slafva åt sig.

Derför qvinnokönets rasande skrik, som tar sig uttryck i den så kallade Qvinnosaken.

Nu vaknar hon upp och ångrar sig. Ångrar sin dumhet, icke sina fel. Nu vill hon ta försteget igen genom list och bedrägeri.

Hon säger att hon vill ha arbete. Det ljuger hon; hon vill ha magt och egendom. Först vill hon genom s. k. Gift Qvinnas Eganderätt skaffa en undantagslagstiftning, hvarigenom hon fullständigt skall befrias från underhållsskyldighet åt sina barn.

Mannen, som skapat ensam alla jordens nyttigheter, organiserat arbetsmarknad, handel och industri, skulle faktiskt vara egare till all egendom, och om det funnes rättvisa, skulle qvinnan icke ärfva. Nu har hon ändock fått arfsrätt, och hvad värre är giftorätt.

Genom äktenskapet är mannen ensam skyldig försörja hustrun och hennes barn antingen de äro hans eller ej.

Ärfde nu qvinnan något, eller förvärfde, skulle det naturligtvis gå till allas underhåll.

Men nu begära qvinnorna, att de skola få roa sig på sitt. De tala om sitt som de ärft. Hvem har arbetat ihop det de ärfva (af far eller mor)? Jo, en man (far eller farfar) icke en qvinna. Att de smulor en qvinna någon gång kan medföra i äktenskapet användes till mannens skulder, gjorda för vunnen arbetsskicklighetsvinnande är endast helt enkelt billigt.

Att det nu skall undantagas så att följderna kan bli att en rik hustru låter sig försörjas af en fattig man är en monstruös orättvisa.

Redan nu är i Sverge genom lag stadgadt att genom äktenskapsförord qvinnans egendom (hoparbetad af en man) kan undantagas från familjens underhåll. När skall mannens egendom (hoparbetad af honom eller andra män) räddas från den slösaktiga lyxälskande qvinnans

disposition? Genom Giftermålsbalkens 9:de kapitel 1:a § är stadgadt:

Kan hustru genom eget arbete något förvärfva, deröfver må hon ock råda.

Men om hustru arbetar utomhus, så måste mannen aflöna tjenare, som göra hennes sysslor(?) inomhus. Sålunda är mannen faktiskt exploaterad slaf i Sverge och ändå skrifva män under petitioner om gift qvinnas eganderätt.

I Norge står mannen fullständigt under qvinnans godtycke. Der få sjömäns hustrur uttaga af hans lön på rederiet, när han är borta. Och när han kommer hem, har familjen stundom förökats utan hans förvållande!

En del män vilja ej gifta sig, emedan de finna massor af qvinnor med lust för det glada lifvet, som naturligtvis mot betalning (mannen får aldrig betaldt) äro hågade till att ingå fria förbindelser.

Detta har varit en stor mängd mäns räddning från äktenskapets slafveri. Men nu rasa de kloka qvinnorna mot dessa förbindelser, som hindrar äktenskaps ingående. Detta är Federationens djupa hemlighet. De se sig öfver-

listade och vilja nu tvinga männen till laglig prostitution (= äktenskap).

Nu kommer en annan bedröflig sida af kvinnans urartning. De vilja ej föda barn, säga de. Godt, men de vilja gifta sig. Det vill säga: de vilja åtnjuta mannens försörjning utan att uppfylla de pligter som underhålls-tagandet medför. Det är ju bedrägeri!

Derpå vilja de ha rösträtt. Utan skyldigheter naturligtvis. Utan att göra krigstjenst. Det vill säga: de skola sitta och votera öfver männens lif utan att riskera sina egna. De skola bestämma öfver skatter, lagar, krig och fred. De skola bestämma allt, ty de äro majoritet.

Se opp män!

M:me Adam, som nämdes kandidat vid sista valen i Frankrike, undanbad sig i en skrifvelse, hvori hon uppmanade kvinnorna tänka på sina skyldigheter, innan de pockade på rättigheter.

För att jaga mannen in i äktenskapsnätet ha damerna nu också lyckats få krogarna stängda. Han skall »gå i familj».

Vi ha nu så mycket läst om hur unga män gå på baler och resa till badorter för att leta efter arftagerskor. Låt oss nu få några goda skildringar (objektiva!) af de ömma mödrarna, som leda sina nakna döttrar på badorter och baler för att fånga försörjare.

När nu qvinnan uthvilad efter 6,000 års god sömn, vill, tvingad af nöd tränga in i arbetsmarknaden, som är organiserad af män, så skall hon, i synnerhet när hon kommer oförsynt och bortskämd, köras ut. Arbetsmarknaden tillhör familjeförsörjaren.

Alltså ut med drönarna!

Men det är icke arbetsmarknaden, det är sysslorna och chefsplatserna hon söker. Hvarför vilja alla flickor bli läkare? Jo därför att, sedan presterna äro störtade, läkarne spela försynens rol, utrustad med sin af starka privilegier beskyddade magi.

När man vid Stockholms Högskola delade den manliga matematiska professors lön för att ge hälften åt ett fruntimmer, så var det ett brott — mot rättvisan.

Och det jublade männen åt!

Och så våga qvinnorna klaga öfver att de äro sämre aflönade än männen. För det första är detta delvis osant. I den marknad, som qvinnan skapat, är hon alltid bättre aflönad. I lastens marknad tar hon ensam lön, mannen får ingenting, och ve honom om han begärde. På tilljorna der kroppsliga behag betalas, har ingen operasångare sådane honorar som en dansös af rang. På lärarinneplatser, som besättas efter en tarflig examen, betalas damerna bättre än männen, som haft en svår examen. År 1867 betalades graduerade lärare med 750 Kronor, men det fans folkskollärarinnor med 1,800. Och lärarinnor fingo stipendier att fara utrikes och studera.

Dessutom om qvinnan ger sig in på familjeförsörjarens (mannens) arbetsområde, så gör hon inbrott. Vidare är hennes arbete sämre än mannens, ty hon är svagare och latare; derfor skall hon ha mindre betaldt.

Qvinnan har äfven mindre betaldt, derfor att lagen icke ålägger henne vara familjeförsörjare. Äfvenså derfor att hon lefver billigare. Hvarför lefver hon billigare? Jo derfor att vid alla hennes nöjen det är mannen som betalar. Vid en subskriberad bal utfärdas det herr- och dambiljetter, men mannen utlöser båda. Alltid skall han bjuda. Qvinnan är snål. Hon tar betaldt för allt, ifrån sitt sällskap ända till sin gunst. Hvilken bror har ännu blifvit bjuden

af sin syster? Han får betala allt till och med de julklappar hon skänker honom!

Qvinnan fuskar gerna, och i banker, der hon är anställd, få männen kontrollera hennes göra. På landet, berättar mig en landtbrukare, måste man gå och se efter qvinnorna, när de ha utesysslor såsom rensning och vallning, ty eljes sätta de sig i en backe och prata. Humbug alltså, den flitiga qvinnan!

Den första qvinna, som tog studentexamen i Sverge, fuskade, så som ingen pojke förr gjort. Hon lät interfoliera sitt latinska lexikon med Rabes grammatika.

Hon kuggades, vill jag minnas, dengången; men gick igenom året derpå. Och när hon dog, firades hon med tårar såsom en vägbryterska, af qvinnor och — män.

De snälla männen!

Qvinnan har uppställt två morallagar: en för man och en för qvinna. Om en man och en qvinna hafva umgänge, kallas hon martyr, (en stackars »förförd» flicka), och han: usling (den usle förföraren.)

Huru nu en förförelse i verkligheten tillgår

vet litet hvar af erfarenhet; men Grundlagen (troligen stiftad af damer i smyg) förbjuder oss att tala om det.

Nu blir det barn. Lagen kryper strax fram och mannen *ensam* dömes att lösa in det på barnhuset eller försörja det. Hvarför icke båda. De hade ju båda agrementet. Om nu mannen icke kan betala, sättes han i fängelse. Men hon går fri! Den usle förföraren får sålunda sota för bådas fel.

Vidare: en i äktenskap bedragen äkta man är löjlig, en bedragen hustru är tragisk. Det borde vara tvärtom, ty en otrogen man för ingen främmande medlem in i familjen, hvilket hustrun kan göra. Och det är dessutom större pligt af qvinnan att vara trogen, emedan hon tar betaldt af sin äkta man för att vara honom trogen; han deremot tar ingenting!

Qvinnan har sålunda två morallagar.

En annan sak. Den förförda flickan lider ingen skada på annat sätt än att hon förlorar damernas aktning, emedan hon var dum. Männen gifta sig både med förförda flickor, enkor och prostituerade qvinnor. De äro icke alls kinkiga. Det är bara damerna och Björnsson som numera vilja ha rena ynglingar.

Qvinnan har som sagdt i alla tider exploaterat den duperademannen och genom att väcka och nära hans oförbätterliga passion hållit honom i kärlekens bojor.

Hon kallar sig nu med sin evinnerliga sjelfsmekning den Stumma. Hon kan icke tala, kantänka! Och ändock är qvinnans tunga ända sedan Sokrates dagar så ryktbar. Den Stumma! Att hon icke talar i församlingen, det gör hon rätt i, ty den som ljugit i 6,000 år och mer, den kan icke skilja sanning från lögn. Hon som aldrig tänkt en egen tanke, aldrig gjort en nyttig uppfinning, aldrig arbetat, hon har förlorat sin talan ända tills hon ångrat, omvändt och bättrat sig.

Hon har aldrig intresserat sig för annat än sig sjelf, aldrig för det allmänna. Hade hon velat, så vore hon för länge sen inne i alla församlingar.

Karakteristiskt att se huru hon, som fått välja alla banor, endast valt de usla: som kejsarinna och drottning har hon varit tyrannisk, obetydlig eller usel, som abbedissa ränksmidat med prester, som skådespelerska och lindanserska visat sin kropp, som prostituée och hustru sålt sina gunster.

Hur har då Qvinnodyrkan uppkommit och hvad är den?

Jag trodde en gång det var sonens vördnad för modren, men jag fruktar jag misstagit mig.

Jag tror icke längre att det är någon vidare vördnadsvärd akt att »föda lefvande ungar.» Men qvinnan har slagit mynt af allt: moderskapet har hon fått förklaradt heligt. Under hafvandeskapet har hon frigjort sig från alla skyldigheter en husmoder skulle ha, och hon har väl inbillat mannen att hon kräfver den allra största omsorg och det allra största öfverseende. Hon har tillnarrat sig frihet att göra hvad hon vill i nio månader. Hon skall ligga på en soffa, läsa fredliga böcker, som icke oroa henne (icke Nordau och Schopenhauer), hon skall äta det bästa, åka i vagn; och mannen skall icke säga henne emot, ty det kan medföra olägenheter för barnet. Och det tror mannen, äfven om han vet att underklassens qvinna föder lättast, därför att hon arbetar tungt, han tror det äfven om han vet, att en läkare ordinerat åt en förstföderska att skura golf. Efter välanvända nio månader, då mannens dressyr fått sin sista handläggning, kommer några timmars smärtor, märk väl blandade med den största fröjd och låtom oss säga det rent ut, med vällust.

Det är dessa få timmars lidande mannen får umgälla med lifstids fängelse.

Nu skall moderskärleken slå ut sina sköna blommor och qvinnan, modren, madonnan träda fram i sin glans.

Moderskärleken yttrar sig på följande sätt.

En amma efterskickas som uppfyller modrens »ljufvaste» pligt. Hon är för svag att ge di sjelf, och hon »har ingenting att ge.» Derpå lemnas modersomsorgen åt barnpigjan, derpå åt skollärarynnet och sist åt en man.

Moderskärleken är starkare än döden: har en herre skrivvit!

Gud hvilka herrar!

Så snart en man träder fram och med stora gåfvor öfvar inflytande, så är straxt en qvinna framme och exploaterar honom, eller förnedrar honom.

Sokrates hade en hustru, som, när hon ej kunde tumma honom att säga artigheter åt damerna, förnedrade honom.

När Kristus kom på modet och blef en stormagt, började qvinnorna fundera ut något sätt att exploatera honom eller afsätta honom?

De kunde icke begagna honom, ty han var qvinnohatare, därför afsatte de honom. Som han ej hade någon hustru, så kunde de icke höja henne på mannens bekostnad. De grubblade i fyra hundra år, och så funno de ut det. De togo hans moder, timmermannens hustru, och gjorde henne till »Guds Moder.» När nu Jesus var Guds Son, så var Guds mo-

der Jesu mormor. Det fordrades en qvinnas hjerna att fundera ut det. Det var icke qvickt, det var snarare dumt, men listigt nog, ty det gick igenom. Mannen (Jesus) var afsatt och qvinnan (madonnan) kom opp.

Tänk nu den begåfvade martyren ersatt af en enfaldig qvinna.

Men nu skulle naturligtvis Guds moder ha blifvit mor utan någon orenande beröring med en man.

Och så satte man horn på timmermannen Josef, och så förklarades Jesus född utan far, alldeles som Phylloxeran och Gallgetingarne.

Sedan kompromissade qvinnan med presterna och så brändes de, som ej trodde på den sköna madonnan.

POST-SCRIPTUM.

Sedan ofvanstående nedskrefs har läsningen af en artikel om Matriarkatets historia, intagen i Nouvelle Revue af den 15:de Mars detta år, gifvit fullt stöd åt mina misstankar om qvinnorörelsen såsom en återgång till ett qvinnovälde, som i forntiden existerat och hvaraf spåren märkas i qvinnodyrkan, madonnakult, gift qvinnas eganderätt m. m.

Artikelförfattaren, Paul Lafargne, slutar sin uppsats med följande ord:

»Den patriarkaliska familjen är sålunda en jmförelsevis ny samhällelig form, och dess uppkomst stämplades med lika många brott som kanske i framtiden man har att vänta, i händelse samhällena försöka en återgång till matriarkatet.»

Detta är redan i full gång, ehuru det försökes med öfverumpling.

Och medlen äro

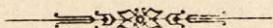
Gift qvinnas eganderätt

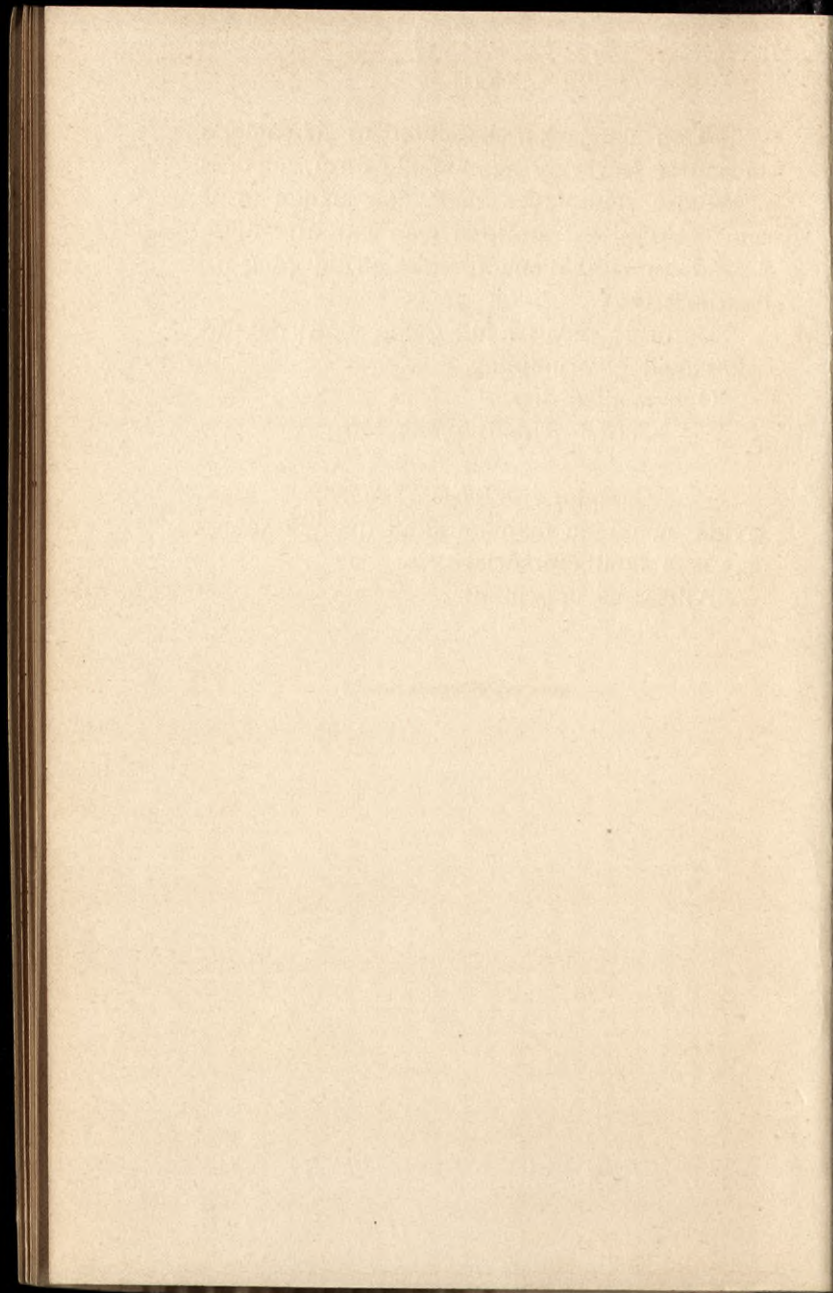
och

Qvinnan i arbetsmarknaden,

såvida nemligen mannen skall qvarstå samtligt som familjeförsörjare.

Alltså: se upp män!

H Ö S T.

1803

HÖST.

De hade varit gifta i tio år! Lyckligt? Så lyckligt som omständigheterna tillåtit. De hade dragit jemnt, jemnt som två jemnstarka stutar, hvilka dra i hvar sin ända af ett rep.

Första året bisattes naturligtvis en mängd illusioner om äktenskapet såsom den absoluta sällheten. Andra året kommo barnen, och livvets släp gaf icke mycken tid till grubbel.

Han var mycket huslig, kanske väl mycket, och hade i familjen funnit sin lilla värld, hvars medelpunkt han var; barnen voro radierna, och hustrun sökte också vara medelpunkt men aldrig midt i cirkeln, ty der satt mannen, och därför råkade radierna att stundom falla på hvarandra, utom hvarandra, och därför skar sig det hela.

Nu på tionde året blef mannen utnämnd till sekreterare vid fängelseinspektionen, och måste ut att resa. Detta var en stöt åt hans

hemvanor och han erfor en verklig olust vid tanken på att han för en hel månad måste lemna hemmet. Han visste icke klart, om det var hustrun eller barnen, han skulle sakna mest, kanske alltsammans.

Qvällen före afresan sitter han i sin soffa och ser på huru hustrun packar hans kappsäck. Hon ligger på knä på golvet och lägger in hans linne. Hon dammar af de svarta kläderna, viker dem omsorgsfullt, så att de skola ta den minsta möjliga plats; inte förstod han sig på sådant! Hon hade aldrig tagit sin ställning i huset som hans tjenarinna, knappt som hans hustru. Hon var mor: mor åt barnen och åt honom. Hon kände sig aldrig förödmjukad af att stoppa hans strumpor, och begärde aldrig någon tack. Och hon ansåg aldrig honom stå i skuld för sådant, då han i gengäld gaf henne och hennes barn både hela strumpor och mycket mer, som hon eljes skulle fått släpa ihop utomhus, under det hennes barn voro lemnade ensamma hemma.

Han satt i soffhörnet och såg på henne. Nu när afskedet nalkades, började små förskott på saknaden att lyftas. Han betraktade hennes figur. Skulderbladen hade skjutit något ut och ryggen var krökt af arbete öfver vaggan, öfver strykbrädet och spiseln. Han var också böjd af arbete öfver skrifbordet och hans ögon hade måst taga hjälp. Men nu tänkte han verkligen icke på sig. Han såg att hennes hårflätor voro

tunnare än förr och att en svag ljusning syntes i benan. Var det för honom hon mistat sin fägring, för honom ensam? Nej, för den lilla kommun, som utgjordes af dem alla; ty hon hade ju också arbetat för sig sjelf. Och hans hår hade också förtunnats på hjessan i kampen för dem alla. Han skulle kanske haft mer ungdom, om de ej varit så många munnar, om han varit ensam, men han ville ej ett ögonblick ha varit ensam.

— Det skall göra dig godt att komma ut litet, sade hustrun, du har suttit alldeles för mycket inne och kurat.

— Du är glad att bli af med mig, du, sade han, icke utan en liten bitterhet, men jag kommer nog att sakna Er.

— Du är som huskatten, du saknar din varma vrå, men inte tror jag du saknar mig så fasligt.

— Än barnen då?

— Ja, när du är borta, men när du är hemma, så gnatar du på dem, inte som värst förstås, men ändå! Åhnej, du håller nog af dem tror jag, jag vill inte vara orättvis.

Vid qvällsbordet var han mycket blid och kände sig illa till mods. Han läste icke aftontidningarne utan sökte bara samtal med hustrun; men hon var så upptagen med omsorger, att hon ej gaf sig mycken tid med prat, och dessutom hade hennes känslor hunnit stålas bra

nog under tio års kampanj i barnkammaren och köket.

Han var mera känslöfull än han ville visa, och oordningen i rummet satte honom i oro. Han såg bitar af sitt dagliga lif, af sin existens kastade huller om buller på stolar och byråar och den öppna, svarta kappsäcken gapade mot honom som en likkista, der hvitt linne svepte om svarta kläder, som ännu buro märken af hans knän och armbågar, och han tyckte han låg der sjelf i den hvita stärkskjortan färdig att med locket öfver sig föras bort.

Morgonen derpå, en Augustimorgon, rusade han ur sängen, klädde sig med anden i halsen och var mycket nervös. Han gick in i barnkammaren och kysste alla barnen, som gnuggade sömnen ur ögonen, och efter att ha omfamnat sin hustru satte han sig i droskan att fara till jernvägsstationen. Resan, i sällskap med förmännen distraherade honom, och han kände det verkligen godt att få ruska på sig litet. Hemmet låg bakom som ett jolmigt sängrum och han var riktigt glad, när han kom fram till Linköping.

Det återstående af dagen tillbragtes med en fin fängelsemiddag på stora hotellet, der man drack för landshöfdingens välgång, men icke för fångarnes, som dock var ändamålet med färden. Men så kom aftonen på det ensamma rummet. En säng, två stolar, ett bord,

en kommod och ett stearinljus, som spred sitt
futtiga sken på de nakna tapeterna. Sekre-
teraren kände sig ängslig. Allting fattades:
tofflorna, nattrocken, piphyllan, skrifbordet; alla
dessa småting, som han låtit ingå som bestånds-
delar af sitt lif. Och så barnen och hustrun.
Hur hade de det nu? Voro de friska? Han
blef orolig och mycket dyster. När han skulle
dra upp sin klocka, saknade han urnyckeln.
Den hängde der hemma på klockstället, som
hans hustru som fästmö broderat åt honom.
Han gick och lade sig och tände en cigarr.
Men så måste han upp och söka en bok i kapp-
sacken. Allting var så ordentligt inlagdt, att
han var rädd att ostäda. Men hur han ref,
så hittade han tofflorna! Hon hade då tankar
för allt och alla. Och så fick han fatt i boken!
Men han läste ingenting. Han låg och tänkte
på det förflutna, på sin hustru för tio år sen.
Och så trädde bilden från fordom fram, och
den nuvarande försvann i cigarrens blåbruna
moln, som steg i hvirflar upp emot det regn-
fläckade taket. Och han kände en gränslös
saknad. Hvarje hårdt ord sedan dess skar i
hans öra och han ångrade hvarje bitter stund
han förskaffat henne. Slutligen somnade han.

Följande dag arbete och ny middag, med
skål för direktörens välgång men ännu ingen
för fångarnes. Få qvällen ensamhet, ödslighet,
köld. Han kände ett behof att tala vid henne.

Så tog han fram papper och satte sig vid skrifbordet. Han stannade genast vid första penndraget. Hnr skulle han sätta; "Kära mamma" var det alltid, när han skickade hem en breflapp, att han skulle äta ute. Men nu var det icke till mamma han skref; det var till den förra fästmon, till älskarinnan. Och så skref han. „Lilly, min älskade“, som förr. I början gick det trögt, ty så många vackra ord hade försvunnit ur det dagliga, hvardagliga lifvets tunga, torra, språk; men snart blef han varm och nu stego de upp ur minnet som glömda melodier; valstakter och romans-fragment; syrener och svalor, qvällstunder i solnedgång på spegelblanka fjärdar; alla lifvets vårminnen dansade fram i solskyar och grupperade sig omkring henne. Längst ner på sidan satte han en stjärna, som älskande bruka, och derbredvid skref han — alldeles som fordom — "Kyssa der!" När han slutat och genomläste sitt bref, märkte han en hetta på kinderna och han var liksom generad. Hvarför, det visste han inte riktigt. Men det var som att ge ut sina innerligaste känslor åt någon, som kanske icke riktigt förstod dem.

Emellertid afsände han brefvet.

Det gick ett par dagar, innan svaret kom. Under väntan gick han och kände sig barnsligt blyg och besvärad.

Men så kom svaret: Han hade träffat rätta

ton och ur köksos och barnkammarlarm steg en sång klar och välljudande, varm och ren som den första kärleken. Och nu började en utväxling af kärleksbref. Han skref hvarje qväll och kunde också sända af ett brefkort under dagens lopp. Kamraterna kände inte igen honom. Han började nemligen vårda sin klädsel och sitt yttre, så att han blef misstänkt för en kärlekshandel. Och han var kär, på nytt! Han sände henne sin fotografi, utan glasögon, och hon en lock af sitt hår. De voro barnsliga i sina uttryck och han hade köpt kulört brefpapper med dufvor på. Men de voro ju också medelålders menniskor, som ännu icke på långt när lemnat fyrtioalet, ehuru lifvets strider kommit dem att känna sig gamla. Han hade också det sista året försummat henne i äktenskapet, icke så mycket af köld, som af vördnad, ty han såg alltid i henne barnens moder.

Resan led till sitt slut. Nu började han erfara en viss oro vid tanken på återseendet. Han hade korresponderat med älskarinnan; skulle han i modren och husmodren återfinna henne. Han var rädd att finna sig sviken vid hemkomsten. Han ville ej se henne med en kökshandduk, inte heller med barnen i kjolarne, när han skulle omfamna henne. De måste mötas på en annan plats, ensamma. Skulle han stämma henne mot sig till exempel i Vaxholm, på värds-

huset, der de tillbragt så mången glad stund under deras förlofningstid. Det vore en idé. Och der under två dagar återta i minnet den flydda första glada perioden af vårdagar, som aldrig mer skulle återkomma.

Han satte sig ner och framlade sitt förslag i ett långt glödande bref, hvilket hon besvarade med omgående och jakande, lycklig öfver att han kommit på samma tanke som hon.

Två dagar senare var han i Vaxholm och ställde rum i ordning på värdshuset. Det var en vacker Septemberdag. Han åt sin middag ensam i stora salen, drack ett glas vin och kände sig ung igen. Här var så ljust och luftigt. Derute lågo fjerdarne så blå och endast björkarne i strändarna hade skiftat färg. Ute i trädgården stodo ännu dalierna i full blomning och resedan doftade i rabattkanterna. Ett och annat bi besökte ännu de sinande kalkarne, men vände gäckade tillbaka till sina kupor. I sunden gingo seglare ut och in för en svag bris och vid vändningarne flaxade seglen och snärtade med skoten, och måsarne flögo skrämnda och skrikande bort från strömmingsfiskarena, som sutto och pimplade i sina ökor.

Han tog sitt kaffe på verandan och började vänta ångbåten, som skulle komma klockan sex.

Orolig, som om han gick något ovisst till mötes, vankade han af och an på balkongen,

spejande utåt fjerden och sunden åt stadssidan för att få sigte på båten.

Slutligen steg en rök upp öfver granskogen på Tenölandet. Han fick en lindrig hjertklappning och drack en likör. Derpå gick han ner till stranden. Nu syntes skorstenen midt i sundet och snart såg han flaggan på förstängen. Var hon med eller hade hon fått hinder? Det behöfdes bara att ett af barnen hade fått något ondt för att hon skulle stannat hemma, och då måste han ju vara ensam i natt på hotellet. Barnen, som under de sista veckorna trädt i bakgrunden, stego nu fram som något hvilket stod emellan honom och henne. I de sista brefven hade de talat mycket litet om barnen, såsom om de velat aflägsna något störande, eller något som icke fick vara vittne.

Han trampade ångbåtsbryggan, som knarade under hans fötter, tills han stannade orörlig och blef stående vid en pollare, stint blickande ut emot båten, hvars skrof förstorades och hvars kölvatten lade sig som en flod af smältande guld ut öfver den blåa, svagt krusade ytan. Nu såg han folk röra sig på öfre däck och matroser syssla med tågverk fram i förn.

Och så rör sig något hvitt deruppe bredvid styrhuset. Han är ensam på bryggan och man kan icke gerna vifta åt någon annan än honom; och någon annan kan inte vifta åt honom än

hon. Han tar upp sin näsduk och besvarar helsningen. Men han observerar, att hans näsduk icke är hvit, ty han har sedan länge anlagt kulörta, af ekonomi. Angbåten hvisslar, signalerar och maskinen minskar; fram till bryggan glider nu fartyget och han känner igen henne. De helsa med ögonen, men kunna ännu icke vexla ett ord för afståndet. Båten lägger till. Han ser henne sakta trängas fram öfver landgången. Det är hon, men det är icke hon. Tio år ligga emellan! Modet har förändrats, snitten på kläderna är en annan. Förr såg han hennes fina mörka ansigte infattadt till hälften i den då brukliga babytten, som lemnade pannan öppen; nu var det beskuggadt af en elak imitation af manshatten; då tecknade sig hennes vackra gestalt i små lekande linier under den så vackert draperade visitekappan, som skälmskt dolde och framhöll axlarnes rundning och armarnes rörelser; nu var hela figuren vanställd af en lång kuskrock, som tecknade af kläderna men ej gestalten; och när hon tog sista steget på landgången, såg han hennes lilla fot, som han blifvit kär uti, när den förr satt i en knäppkänga af fotens form, nu utdragen i en kinesisk spetstoffel, som icke tillät fotbladet höja sig i dessa dansande rytmer, som då var hans förtjusning.

Det var hon, men det var icke hon! Han omfamnade henne och kysste henne! De frå-

gade hvarandra huru de mådde och han huru barnen hade det. Och så gingo de uppåt stranden.

Orden föllo knottriga, torra, tvungna. Så underligt! De voro liksom blyga för hvarandra och inte en anspelning på brevexlingen.

Slutligen tog han mod till sig:

— Ska vi ta en promenad, innan solen går ned?

— Ja gerna, sade hon, och tog hans arm.

De gingo upp för gatan inåt den lilla staden. Alla sommarnöjen voro stängda med luckor, och trädgårdarne voro plundrade. Ett och annat äpple, som gömt sig bakom ett löf, satt ännu kvar i träden, men rabatterna voro beröfvade hvarenda blomma. Verandorna, som nu förlorat sina tältmarkiser, sågo ut som skelett och der man förr sett ansigten och hört glada skratt var det tyst.

— Det ser så höstigt ut, sade hon.

— Ja, det är kusligt att se sommarnöjen så här.

Och de vandrade vidare.

— Vi ska gå och se hvar vi bodde, sade hon.

— Ja, det skall bli roligt.

Och de gingo framåt badinrättningen.

Der låg den lilla stugan inklämd mellan trädgårdsmästarns och lotsåldermannens, med sitt röda staket omkring; med sin veranda och sin trädgårdstäppa.

Minnen af det förra döko upp, Der i kam-maren, der föddes den första. Jubel och fest! Sång och ungdom! Der stod rosenbusken, som de planterade. Der låg jordgubbslandet, som de anlagt, men det låg der icke numera, ty det var igenvuxet till en gräsplan. Der syntes märken i askarne efter gungan, som ej fans mer.

— Tack för dina vackra bref, sade hon och tryckte hans arm.

Han rodnade och svarade ingenting. Derpå vände de om till hotellet, under det han berättade detaljer från resan.

Han hade låtit duka i den stora salen, vid deras bord, der de brukade sitta på den tiden. Utan bordsbön satte de sig.

Och nu sutto de på tu man hand igen. Han tog brödkorgen och bjöd henne. Hon log. Det var inte i går, han var så artig. Men det var så nytt och roligt att äta ute på värdshus och snart sutto de i ett varmt samspråk, som i en duett, den ena fallande in då, kastande fram ett minne, och de lefde i minnena. Blickarne lyste och ansigtenas små rynkor slätades. O, den gyllene, rosenröda tiden, som man lefver blott en gång, när man fått lefva den, och som så många, många aldrig fått. Vid desertten hviskade han åt uppasserskan, som strax derpå kom in med en butelj Champagne.

— Kära Axel, hvad tänker du på? sade frun till hälften förebrående.

— På våren som gått, men som skall återkomma. —

Men han tänkte icke uteslutande på den, ty vid hustruns förebräelse skymtade, som när en katt går genom rummet, en mörk bild af barnkammaren och mjölgrötsfatet.

Men så klarnade det igen och det rosenröda vinet rörde åter på minnets strängar och de kastade sig åter i det förgångnas trolska rus.

Han satt nu med armbågen på bordet och handen för ögonen liksom för att ej störas af det närvarande, det närvarande som han dock just sökt.

Timmarne runno fort. De stego upp och gingo in i salongen, der pianot stod, för att dricka kaffe.

— Jag undrar, hur mina små har det, sade frun, som nu vaknade först ur ruset.

— Sätt dig och sjung, sade han och slog upp instrumentet.

— Hvad ska jag sjunga; du vet ju, att jag inte sjungit på så länge.

Ja, det visste han, men nu ville han ha sång.

Hon satte sig vid pianot och preludierade. Det var ett skrälligt värdshuspiano, hvilket lät som lösa tänder.

— Hvad ska jag sjunga? frågade hon och vände sig om på stolen.

— Det vet du, Lilly, svarade han, utan att våga möta hennes blick.

— Din sång! Ja! Om jag mins den!

Och så sjöng hon: "Hvad månd' det landet heta, der som min älskling bor."

Men ack, rösten var tunn, så hvass och af rörelsen blef den oren. Det var stundtals som ett skrik ur djupet af själen, som känner att middagen är öfver och att aftonen nalkas. Fingrarne, som rört vid det tunga arbetet, togo icke så lätt fatt på de rätta tonerna och instrumentet var utspeladt; klädet på hamrarne var utnött och bara träet knackade mot metallsträngarne.

När sången var slut, vågade hon icke vända sig om på en stund, likasom hon väntade, att han skulle komma fram till henne och säga något. Men han kom icke och det var tyst i rummet. Då hon vred sig om med stolen, satt han i soffan och gret. Hon vill springa upp emot honom, ta hans hufvud mellan sina händer och kyssa det som förr, men hon blef sittande, orörlig, med blickarne mot golfvet.

Han hade en otänd cigarr mellan tummen och pekfingeret. När han hörde det blef tyst, bet han af spetsen och repade eld på en sticka.

— Tack Lilly, sade han, och blossade. Vill du dricka kaffe nu?

De drucko kaffe och talade om sommar-nöjen i allmänhet och hvar de skulle bo nästa

år. Men samtalet började torka och man repeterade sig.

Slutligen sade han i en lång oförbehållsam gäspning:

— Nu går jag och lägger mig!

— Det skall jag göra med, sade hon och steg upp. Men jag vill gå ut litet först — på balkongen.

Han gick in i sängkammaren. Frun stannade en stund i matsalen och språkade med värdinnan om syltlök, hvarpå de förirrade sig in på ylltvätt, hvilket varade en half timma.

När hon kom igen, stannade hon vid sängkammardörren och lyssnade. Der inne var alldeles tyst, och stöflarne stodo utanför. Hon knackade, men ingen svarade. Då öppnade hon dörren och steg in. Han sof.

Han sof!

Morgonen derpå sutto de vid kaffebordet. Herrn hade ondt i hufvudet och frun såg orolig ut.

— Husch, ett sådant kaffe, sa' han och grinade.

— Det är brasilianskt, sa' hon.

— Hvad ska vi göra i dag? sa' han och tog upp klockan.

— Du skall ta dig en smörgås, menade frun, i stället för att sitta och kinka med kaffet.

— Ja, det ska jag göra, sa' han, och en liten sup till. Den der champagnen, brr!

Han fick en smörgåsbricka med bränvinsflaska, och klarnade opp.

— Nu ska vi gå till lotsberget och se på utsigten.

De stego upp och gingo ut. Vädret var herrligt och promenaden gjorde godt. Men när de skulle uppför berget gick det trögt, frun hade svårt att andas och herrn var styf i knäna. Inga paralleller med fordom anställdes.

Derpå gingo de ut åt hagarne.

Ängarne voro slagna för länge sen och sedan betade så att ej en blomma syntes. De satte sig på hvar sin sten.

Han började tala om fängelseinspektionen och verket. Hon om barnen.

Derpå gingo de ett stycke till, utan att tala. Han tog upp klockan.

— Det är ju tre timmar till middan, sa' han.

Och så tänkte han: jag undrar hvad vi ska' göra i morgon.

De vände om till hotellet. Han började leta efter tidningar. Hon log, och satt tyst vid hans sida.

Middagen var ganska tyst. Slutligen tog frun upp kapitlet om pigorna.

— Nå, men för Guds skull låt oss slippa pigorna, utbrast han.

— Ja, vi ha inte kommit hit för att gräla, svarade hon.

— Har jag grälat, jag?

— Ja, inte har jag.

Och så blef det en förfärlig paus. Nu skulle han önskat någons mellankomst. Barnens! Ja! Den här tête-à-tête började bli honom besvärlig. Men så stack det honom i hjertat, när han tänkte på gårdagens ljusa timmar.

— Låt oss gå till ekbacken, sa hon, och plocka smultron.

— Inte fins det några smultron så här dags på året, min vän: det är ju höst!

— Låt oss gå ändå!

Och de gingo igen. Men intet samtal kom upp. Han letade med ögonen efter något föremål, något ställe vid vägen, som det kunde talas om, men allt var torrt, uttaladt. Hon visste alla hans meningar om allt och ogillade en stor del af dem. Dessutom nu längtade han hem; hem till barnen och huset. Det här var för galet att gå här som ett spektakel och när som helst vara utsatt för ett gräl. Slutligen stannade de, ty frun var trött. Han satte sig att rita med sin käpp och bara önskade att hon ville ge anledning till ett utbrott.

— Hvad tänker du på, frågade hon slutligen.

— Jag, svarade han såsom befriad från en börda.

— Jo så här tänker jag: vi ä' gamla,
Strindberg.

mamma ; vi ha lekt ut och vi få vara nöjda med det som varit. Tycker du som jag, så ta vi hem med qvällsbåten. Hva!

— Det har jag tyckt hela tiden, kära gubben, men du skulle få din vilja fram.

— Nå kom då, så fara vi hem. Det är inte sommar längre, det är höst.

— Ja det är höst!

De gingo med lätta steg tillbaka. Han var litet brydd öfver den tvära prosaiska vändning saken tagit, och han hade ett behof att ge en filosofisk utläggning af sakförhållandet.

— Ser du, mamma, sa han, min kä . . . hm, (ordet var för starkt) mitt tycke för dig har under årens lopp undergått en evolution, som man säger nu för tiden. Det har utvecklats sig, amplifierat sig, så att säga, så att ifrån att omfatta en individ från början, det sedermera har i familjen såsom en kollektivitet sett föremålet. Det gäller inte numera dig personligen, inte barnen, utan det hela

— Eller som morbror alltid sa, barnen ä' åskledare!

Han var efter sin filosofiska förklaring blifven sig sjelf igen. Det var skönt att lägga af den der bonjouren; och det var som att ta på nattrocken igen.

Och när de kommo hem till hotellet, tog frun genast ihop med kappsäckarne, och då var hon i sitt esse.

Och när de kommo ombord på ångbåten gingo de genast ner i matsalongen. För skams skull hade han dock först frågat, om de skulle se solnedgången, hvilket hon afböjt.

Och när de åto qväll, tog han sig sjelf först, och hon frågade restauratrisen hvad spisbrödet kostade.

När han ätit sig mätt och skullesätta porterglaset för munnen, kunde han icke längre hålla tillbaka en tanke, som roat honom en lång stund:

— Gamla stollan! Hva! sa han och log mot hustrun, som just i en tugga råkat se upp mot honom.

Men hon log icke tillbaka mot hans skinnande feta ansigte; utan hennes ögon, som en sekund blixtrat till, antogo ett sådant krossande uttryck af värdighet, att han blef helt förlägen.

Nu var förtrollningen bruten, sista spåret af älskarinnan var försvunnet; han satt ensam med barnens mor, och han kände sig stukad.

— Derför att jag varit fjollig ett ögonblick, skall du icke ringakta mig, sade hon allvarligt. Men i mannens tycke ligger en god del förakt; det är underligt.

— Än i qvinnans då?

— Mycket mera! Det är sant! Men så har hon större anledningar.

— Gud vet! Det är väl allt lika, fastän ej detsamma. Men troligen ha de orätt i det båda

två. Det man genom svårigheten att vinna råkat öfverskatta, blir lätt föremål för ringaktning.

— Hvarför skall man öfverskatta?

— Hvarför skall det vara så svårt att vinna?

Anghvislan ofvanför deras hufven afbröt samtalet.

De voro framme.

När de åter trädde in i hemmet och han såg henne midt i barnskaran, då kände han snart, att hans, "tycke" för henne undergått en förvandling och att hennes tycke för honom öfverflyttats på och distribuerats öfver alla dessa små skrikhalsar. Kanske han bara såsom varande medlet egt hennes tycke. Hans rol var ju så öfvergående, och därför kände han sig undansatt. Om han icke behöfts för brödets anskaffande, skulle han troligen nu varit förskjuten.

Han gick in i sitt arbetsrum, tog på sig nattrocken och tofflorna, tände en pipa och kände sig hemma igen.

Utanför piskade regnet med blåsten, och det pep i kakelugnsrören.

Hustrun kom in, när hon slutat med barnen.

— Det är intet väder att plocka smultron i, sade hon.

— Nej min gumma, sommaren är slut och det är höst.

— Ja det är höst, svarade hon, men det är inte vinter för det, alltid en tröst.

— En tröst! Svag tröst när man bara lefver en gång!

— Två gånger när man har barn, tre när man får se sina barnbarn!

— Men sen är det riktigt slut.

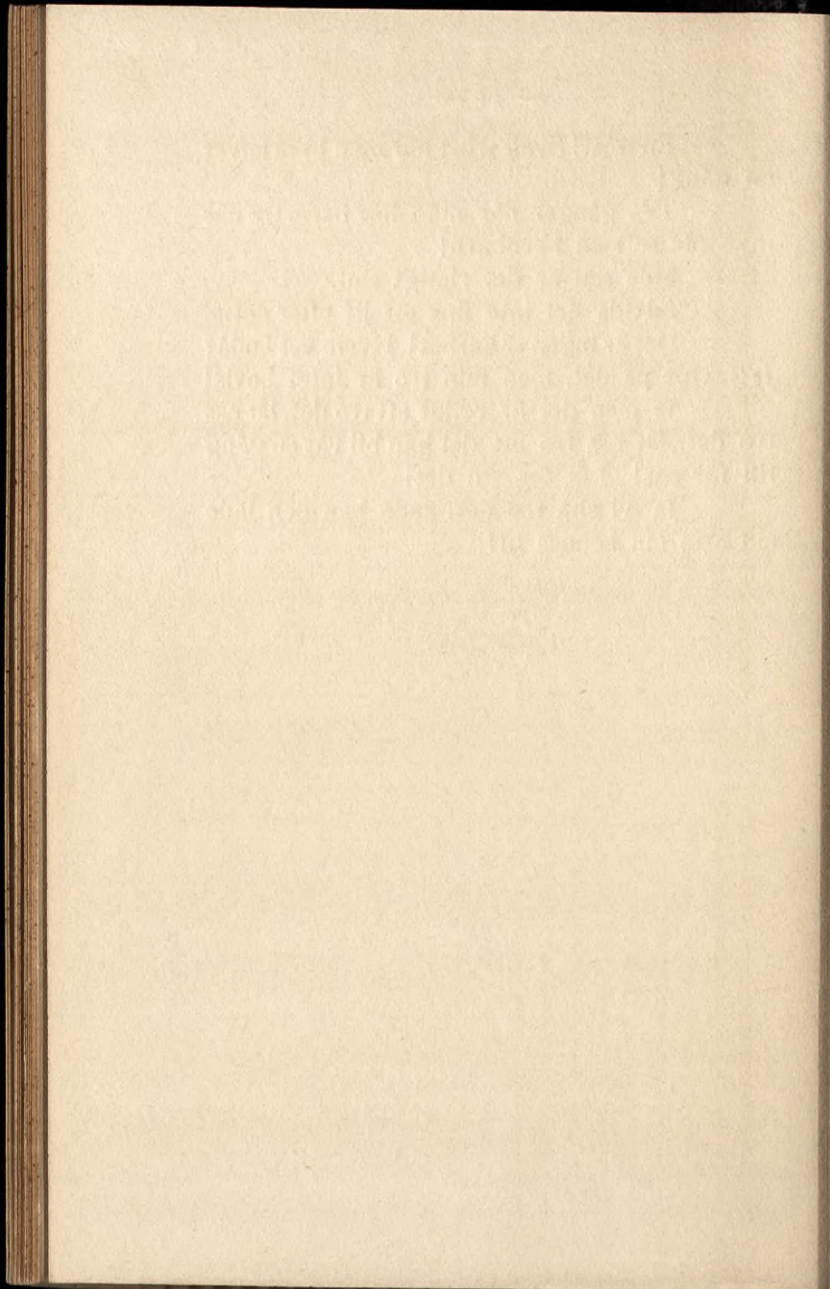
— Såvida det inte fins ett lif efter detta.

— Det är ingen säkerhet! Hvem vet ändå? Jag tror på det, men min tro är intet bevis!

— Ja men det är roligt att tro det, låt oss tro det, låt oss tro att det kan bli vår en gång till för oss! Låt oss tro det!

— Ja vi ska tro det, sade han och lade sin arm om hennes lif!

BRÖDET.

1840

BRÖDET.

Man var extraordinarie i Kommerskollegium med 1200 kronors lön. Han hade älskat en ung flicka utan hemgift; af kärlek, såsom han sjelf förklarade — för att slippa ränna omkring på balerna och gatorna, menade hans vänner. Hur det nu var, parets samlif var till en början lyckligt.

— Hvad det är billigt att lefva gift — utbrast han en dag, sedan brölloppet var öfverståndet.— Samma summa, som knappt vill förslå, när man var ensam ungtkarl, räcker nu åt man och hustru. Det här äktenskapet, det är ändå en utmärkt uppfinning. Man har allting mellan sina fyra väggar: bostad, källare, schweitzeri — allt. Inga matsedlar mer, inga drickspengar, ingen nyfiken portvakt om morgonen, när man går ut med sin fru under armen.

Lifvet log mot honom, hans krafter växte alltjemt, och han arbetade som en hel karl.

Han hade aldrig känt sig så fylld af öfvervallande lifskraft, och om morgnarne sprang han ur sängen spänstig och vid briljant lynne; han var som föryngrad.

Efter två månaders förlopp, innan ledsnaden ännu infunnit sig, delgaf honom den lilla frun vissa förhoppningar. Ny glädje, nya omsorger, men så ljufva att bära! Det blef nödvändigt att genast öka inkomsterna för att värdigt kunna mottaga den okände verldborgaren. Han gick och skaffade sig öfversättnings arbete. Små näpna klädesplagg lågo strödda på möblerna, vaggan stod och väntade i tamburen, och den lille ankom frisk och välbehållen till sorgernas verd.

Fadren var i hänryckning; dock kunde han icke värja sig för en viss ängslan, när han såg framtiden i ansigtet. Utgifter och inkomster ville ej väga jämt. Det blef oundgängligt att inskränka sig i toalettväg. Bonjouren började hvitna i sömmarne och skjortbröset dolles under en heltäckare; byxorna fingo fransar nedtill, hvilket ådrog honom förakt från vaktmästarne i embetsverket. Vidare fann han sig tvungen att göra sin arbetsdag längre.

— Här måste sättas stopp för småbytingar hädanefter — sade han till sig sjelf.— Men hur skall man bära sig åt då?

Det visste han icke.

Tre månader senare förberedde hans hu-

stru honom i valda ordalag på att hans fadersglädje snart skulle fördubblas. Han blef ej synnerligt glad öfver underrättelsen. Men det gälde nu att gå sin väg fram, ehuru äkten-skapet visade sig vara en allt annat än billig sak.

— Men låt se — tänkte han och såg gladare ut — den yngre ärfver den äldres blöjor, inte så? På det viset kostar det ingenting, och för resten skall de väl lefva, de likaväl som andra.

Han blef far för andra gången.

— Det går med full fart för dig — utlät sig en kamrat, som var gift karl med endast ett barn.

— Men för fan i våld, hvad skall man göra?

— Man skall vara förständig!

— Förständig? Hör nu, min goda vän! Man gifter sig för att — — jag menar, inte enkom för att — — — men i alla fall också för att — — Nåväl! Vi äro nu gifta, och så är den saken klar.

— Inte alldeles. En annan sak, bror lilla: om du vill ha råd att gå med nystärkt skjorta och är angelägen om att få befordran, är det absolut nödvändigt, att du har byxor utan fransar nedtill och en hatt, som inte stöter i rödbrunt.

Och den förständigige hviskade förständigiga ord i örat på honom.

Så var nu den stackars äkta mannen, som tyckte sig ha fått det så bra, satt på half kost.

Nu börjades villervallan.

Först kommo öfverretade nerver, nätterna sömnlösa och illa gjordt arbete om dagen; och så läkaren. Tre kronor för hvart recept. Och ett sådant recept, du store! Han borde afhålla sig från arbete. Han hade arbetat för hårdt, hjernan var öfveransträngd. Men att göra ingenting, det blefve döden för dem alla! Och att arbeta, det var också döden!

Och han arbetade!

En dag, då han satt på embetsrummet böjd öfver de ändlösa sifferkolumnerna, fick han svindel och damp till golfvet.

Ett besök hos en läkare, som var specialist — 18 kronor. Ny ordination: permission på grund af sjuklighet, en ordentlig ridtur hvar morgon, och till frukost biffstek med ett glas godt portvin.

Rida och portvin.

Men hvad som värre var, en viss kallsinighet mot den älskade hustrun steg upp inom honom — han viste icke hvarifrån den kom. Han var rädd för att närma sig henne, och på samma gång kände han begärelse efter henne; han älskade, älskade henne fortfarande, men denna känsla var uppblandad med en viss bitterhet.

— Du magrar af — framkastade en kamrat.

— Ja, jag tror verkligen jag har blifvit mager — genmälde den stackars gifte mannen.

— Det var inte det jag ville säga — återtog den andre. — Du spelar falskt spel, gosse!

— Jag förstår sannerligen inte ett ord af hvad du säger.

— Att gå med half sorg, gifta karlen! Akta dig för sådant, min vän?

— Ta mig tusan jag begriper något!

— Ligga upp mot vind, det går inte i längden. Nej, brassa fullt du, bara, och du skall få se att allt blir bra igen. Tro mig, jag känner till det der. Du förstår väl halfqväden visa.

Notarien lät de goda råden ligga till sig, väl vetande, att inkomsterna ej ökas i proportion till barnskaran, men ganska öfvertygad om, att han nu hade funnit roten till sin sjukdom.

Emellertid var sommaren kommen. Familjen hade flyttat ut på landet. En vacker afton hade makarna gått ut att promenera på tu man hand längs den branta sjöstranden, som skuggades af nyss utslagna alar. De satte sig i gräset, tysta och nedslagna. Han var mulen och illa till mods; mörka tankar arbetade i hans värkande hjerna. Lifvet föreföll honom som en afgrund, hvilken öppnade sig för att uppsluka dem, alla dem, som han höll så mycket af.

De började språka om att han snart komme

att mista sin syssla; chefen hade nemligen tagit illa upp att han begärt ny tjenstledighet. Han beklagade sig öfver kamraternas beteende, han kände sig öfvergifven af alla, och han led vid tanken på att hon ledsnat vid honom.

Nej, för all del, hon älskade honom fortfarande lika högt som i de lyckliga dar då de nyss hade blifvit förlofvade; kunde han tvifla på det?

Ack nej, men han hade lidit så mycket, han var inte herre öfver sina tankar. Och han lade sin glödande kind mot hennes, smög sin arm om hennes lif och höljde hennes ögon med heta kyssar.

Myggorna sväfvade fram och åter i sin bröllopsdans ofvanom björken, utan bekymmer för de tusentals små, som deras tillåtna nöjen skulle kasta in i tillvaron; gäddorna lekte i vassen, vårdslöst aflemnande millioner af sitt yngel; svalorna kysstes i flykten midt på ljusa dagen, allt annat än ängsliga för följderna af slika oregelbundna älskogsförbindelser.

I ett nu sprang han upp och sträckte på sig som efter en lång sömn med onda drömmar, i det han inandades i djupa drag den ljumma luften.

— Hur är det med dig? — hviskade hans hustru djupt rodnande.

— Jag vet inte. Men det vet jag, att jag lefver, att jag andas igen!

Och helt strålande, med klarnadt ansigte och glans i ögonen, sträckte han sina starka armar mot hustrun, lyfte upp henne som ett barn och tryckte en kyss på hennes panna. Hans vadmuskler svällde som på en antik gud, bålen rätade sig spänstig som ett ungträd, och rusig af lycka och lifskraft bar han sin kära börda till gångstigen, vid hvilken han satte ner henne.

— Du förtar dig, älskade, — sade hustrun afvärjande, i det hon fåfängt sökte göra sig lös från hans famntag.

— Ah inte! Jag kunde bära dig till världens ända, och jag skall bära er alla, så många som ni äro, eller — tillade han — så många som ni bli!

Och fulla af glädje gingo de hemåt arm i arm.

— När allting kommer omkring, älskling, får man tillstå, att det går ganska ledigt att hoppa öfver den der afgrunden, som skiljer kropp och själ.

— Så du kan säga!

— Hade jag bara vetat det, så skulle jag ha varit mindre olycklig. O, de der idealisterna!

Och de gingo in till sig.

Den gamla goda tiden börjar på nytt, och den bättre nya artar sig att bli varaktig. Herrn går åter på sitt embetsrum, och man genomlefver en omgång till af kärlekens vår.

Ingen doktor mera, och lynnet alltid det bästa.

Efter tredje dopet finner mannen saken betänkelig och börjar åter det falska spelet med samma påföljd. Doktor, permission, ridning och portvin! Man måste göra ett slut. För hvarje gång yppade sig en brist i budgeten.

Alldeles uttröttad, med hela nervmaskinen bragt ur fogarne, måste han låta naturen ha sin gång. Och genast steg utgift och sjönk inkomst.

Visserligen var han icke rik, men fattig icke heller.

— Sanningen att säga, gumman lilla, så blir det här precis samma spektakel igen — sade han.

— Till en viss punkt, ja, min vän, — svarade den stackars qvinnan, som jemte moderspligterna hade alla en pigas sysslor att bära på.

Efter fjerde barnsängen blef det henne för tungt, och man var alldeles tvungen att taga en barnflicka.

— Nu får det vara nog — tillkännagaf den tröstlöse maken. — Här sätta vi punkt!

Armodet grinade mot dem, och husets grundvalar begynte sjunka.

Och vid trettio år, den fruktbara ålder, då alla blommor kunde ha anspråk på att befruktas, sågo de unga makarna sig hänvisade till ett ohyggligt, nesligt celibat. Mannen vardt

knarrig, askgrå i hyn och med blicken slocknad. Hustruns rika skönhet vissnade, hennes kraftiga barm föll in, och hon hade att utstå alla en mors lidanden af att se sina barn anemiska och illa klädda.

En dag stod hon vid spiseln och stekte sill, då en grannfru kom in för att språka litet.

— Hur står det till med frun? — började hon.

— Tack, så der temmeligen! Och hur mår frun sjelf?

— Ack, jag är mycket klen! Det är inte stort bevändt med att vara gift, när man jämt och samt måste vara på sin vakt.

— Tror frun att frun är ensam om det?

— Åh — —? — — —

— Vet frun hvad han sade åt mig? Man måste spara öket, sa' han. Och jag lider, må frun tro! Det är just skönt, det här att vara gift! Han eller hon få erfara det. Det kommer på ett ut.

— Eller begge två! —

— Det tycks inte vara något att göra vid den saken.

— Men de lärda då, som smörja kråset på statens bekostnad. —

— De lärda, ja, de ha så mycket annat att tänka på, och för resten är det ju opassande att skriva om sådana saker; man skulle inte kunna läsa dem högt.

— Och det vore ändå hufvudsaken.

Hvarpå de två fruntimren begynte delgifva hvarandra sina hårda erfarenheter.

Nästa sommar fick man bo qvar i staden på nedra bottnen vid en gränd och njuta af utsigten öfver en rännsten, hvars stank gjorde, att man ej tordes öppna fönstren.

Hustrun arbetar vid nålen i samma rum der barnen leka; mannen, som måst taga afsked från embetsverket af brist på snygga gångkläder, skrifver rent i ett rum bredvid och brummar öfver det stoj, de små föra. Man kastar åt hvarandra hårda ord genom dörren.

Det är pingstdagen, på eftermiddagen. Mannen ligger på den trasiga skinnsoffan och betraktar genom rutan ett fönster midt öfver gränden. Han ser der en flicka, som har rykte för dåligt lefverne, i färd med att pryda sig för aftonpromenaden. Bredvid toalettspeglan har hon en syrenqvast och två apelsiner. Utan att bry sig om nyfikna blickar, snör hon till lifstycket öfver sin fasta barm.

— Det är då inte något dåligt lefverne den der för — sade den till celibat dömde för sig sjelf, i det han plötsligt lågade upp. — Man lefver bara en gång här i verlden, och man måste lefva hur det än bär till.

Hustrun, som just kommer in i rummet, får syn på föremålet för hans iakttagelser.

Det flammar till i hennes öga; den sista gnistan af en utbrunnen kärlek glimmar under askan och tar form af en öfvergående svartsjuka.

— Tycker du inte att vi skulle taga barnen med och gå ut till Djurgården? — frågar hon.

— För att ställa ut sitt elände till beskådande? Nej tack!

— Men här inne är hett. Jag skall rulla ned gardinerna.

— Öppna då hellre ett fönster!

Han gissar till hustruns tankar och stiger upp för att sjelf göra det. Der ute sitta hans fyra småttingar på trottoarkanten nära invid några afloppsror. De trampa i den torra rännstenen och leka med apelsinskal, som de plockat bland gatsoporna. Han kände ett styng i hjertat och gråten kom honom i halsen; men armodet hade gjort honom slö, så att han blef stående overksam med händerna i kors.

Plötsligt qvällde två dystrommar fram ur kloakrören, öfversvämmade rännstenen och vätte fötterna på barnen, hvilka började skrika, halft qväfda af stanken.

— Kläd barnen till att gå ut, men raska på! — ropade han, alldeles modfälld af den hjertslitande synen.

Fadern sköt korgvagnen, som den lille låg i, medan modern ledde de andra vid handen. De kommo till Klara kyrkogård, deras vanliga tillhåll under de mörkstammiga lindarne med

löfverket grönt och frodigt som om marken gödts af de lik, som jordats der. Det ringde till aftonsången. Fattighusgummor gingo i skock in i kyrkan för att sätta sig in i de bänkar, som lemnats tomma af de rika bänkegarna, hvilka vederqvickt sin själ i högmessan och nu gungade i sina ekipager på kongl. Djurgården. Barnen klängde på de flata grafstenarne, som voro prydda med vapensköldar och inskriptioner.

Makarna slogo sig ned på ett säte nära barnvagnen, i hvilken den minsta låg och sög sin diflaska. Två hundar, till hälften dolda af gräset i en närbelägen graf, hängåfvo sig åt sina vårkänslor vid de helga klockornas klang.

Ett ungt elegant äkta par, som ledde vid handen en liten i sammet och silkesspetsar utstyrd flicka, kom förbi. Den stackars renskrifvaren lyfte ögonen till den unge sprätten och igenkände en f. d. kamrat från Kommerskollegium; men denne vårdade sig ej om att helsa. En känsla af bitter afund gnagde den förre så häftigt, att han kände sig mera förödmjukad af denna s. k. oädla känsla, än af sin beklagansvärda ställning. Hyste han agg till den andre, därför att denne nu innehade en syssla, som han sjelf hade fikat efter? Säkerligen icke. Men det kunde ju hända, att hans afund vore frånsidan af hans rättskänsla och att hans lidande var så mycket djupare som

han kände det vara deladt af en hel urarfva klass. Han var öfvertygad om att de stackars fattighusgummorna, der de gingo böjda under den kommunala välgörenhetens ok, afundades hans hustru, och det var alldeles afgjort, att många af dessa hädangångna välboreheter, som hvilade här i sina grifter med sköldemärken på, skulle ha afundats honom hans barn, de som sjelfva måst gå ur lifvet utan någon arfvinge till fideikommisset. Visserligen har lifvet sina brister, men hvarför skola de feta bitarna tillfalla dem, som ha det bra förut, och hur kommer det till att vinsten alltid stannar hos dem, som inrättat det stora lotteriet? De arflösa få nöja sig med messan, aftonsångens nemligen (för dem är moralen afsedd samt de dygder, som föraktas af de andra, för hvilka himlens portar springa upp mot klingande betalning). Men den gode och rättfärdige Guden då, som har fördelat håfvorna så illa? Bättre hade det i sjelfva verket varit att lefva godt utan en dålig gud, som till på köpet har varit nog uppriktig att tillstå, det »vinden blåser hvar han (vinden) vill», och dermed bekänt, att han icke befattar sig med våra angelägenheter. Men utan kyrka ingen tröst under nuvarande förhållanden! Dock, hvarför skall man just hafva tröst? Bättre då att inrätta sig så, att man ej blir tvungen att anlita tröst. Icke så?

I dessa funderingar blef han afbruten af

att äldsta flickan bad om ett löf af linden för att ha till parasoll åt dockan. Fadern hann ej väl stiga upp på bänken för att bryta af en qvist, förr än en poliskonstapel i kärftön anmärkte, att man icke fick röra träden. Ny förödmjukelse! Och på samma gång bad konstapeln honom se till, att barnen inte stego upp på grafstenarna, ty det fans förordning på att sådant var förbjudet.

— Det är bäst vi går hem — utbrast skrifvaren förkrossad. — Så mycket besvär man gör sig för de döda och så litet för de lefvande!

Och de vandrade hem.

Mannen satte sig åter till sitt arbete. Han hade att renskrifva manuskriptet till en akademisk afhandling om öfverbefolkningen.

Han kunde ej underlåta att taga del af innehållet och började därför läsa häftet.

Den unge författaren, som tillhörde den s. k. etiska eller fruntimmersskolan, predikade mot lasten.

— Hvad för en last? sade renskrifvaren för sig sjelf. — Den, i kraft af hvilken vi alla kommit till denna verld; den, som presten vid vigseln påbjuder genom orden: »föröken eder och uppfyllen jorden!»

Och den unge författaren skref vidare: Utom äktenskapet vore slägtets förökelse en olycksbringande last till följd af det sorgliga

öde, som väntar de barn, hvilka äro beröfvade den vård de behöfva. Uti äktenskapet deremot vore det en pligt att gifva sina böjelser fritt lopp. För detta talar bland annat den omständigheten att lagen gifver skydd t. o. m. åt kvinnans ägg, och det med rätta.

— Det finns alltså, — tänkte skrifvaren — en försyn för äkta och ingen för oäkta barn. Oj, sådan ung filosof! Och lagen som ger skydd åt äggen! Med hvad rätt lösgöra sig då de små mikroskopiska tingesterna för hvarje gång månen byter om uppsyn? Man borde verkligen ha satt till polis att öfvervaka de heliga äggen!

Alla dessa fånigheter måste han skrifva rent med sin vackraste stil.

En sådan massa moral, men ej ett ord för att upplysa!

Den moraliska eller rättare sagdt omoraliska meningen med resonemanget blef: det fins en gud, som föder och kläder alla i äktenskap födda barn; en gud i himlen, antagligen, men på jorden? Här måste man tänka efter! Visserligen lär han en gång ha stigit ned för att låta korsfästa sig efter fruktlösa bemödanden att bringa reda i mensklighetens trassliga affärer. Han rådde ej med det.

Mot slutet skrek den unge filosofen sig hes öfver hur den rikliga tillgången på hvete är ett oemotsägligt bevis på att ingen öfverbefolkning torde vara för handen och att nymalthusianis-

mens teori vore falsk och dertill brottslig, brottslig inför såväl borgerliga lagen som moralen.

Och den stackars familjefadern, som icke hade smakat ett hvetebröd på åtskilliga år, steg upp och gick attuppmuntra barnen att svälja i sig den rågmjölsgrot och blåaktiga mjölk, hvar med de fyllde magen utan att känna sig mätta.

Det var dystert — inte för att vattgröten var det värsta, men det gamla präktiga humöret, denna trolska fé, som visste förvandla den mörka rågen till gyllene hvete, den allsmäktiga kärleken med sitt ymnighetshorn, var sin kos; den hade dunstat bort, droppe för droppe. Barnen hade blifvit idel bördor, och den älskade hustrun var nu en förtäckt fiende, i smyg föraktande och föraktad.

Och källan till alla dessa olyckor? Bristen på bröd! Och i samma vefva störta nu Nya världens stora handelshus samman under tyngden af den alltför rikliga tillgången på spannmål! En riktig motsägelsernas värld! Det måste alltså förefinnas en bristfällighet i det sätt, hvar på brödet är fördeladt.

Vetenskapen, som intagit religionens plats, har intet svar att gifva derpå; den bara konstaterar faktum och låter barnen dö af hunger och föräldrarna af törst.

BARNET.

BARNET.

Hans far dog tidigt ifrån honom, och sedan lemnades han i händerna på en mor, två systrar och några tanter. Han hade ingen bror. De lefde på egendomen långt in i Södermanland och hade just inga grannar i närheten som de »kunde» umgås med. Vid sju års ålder fick han guvernant tillsammans med systrarne och en qvinlig kusin, som var upptagen i huset.

Han låg i samma rum som systrarne, lekte deras lekar, badade tillsammans med dem, och ingen tänkte på att han var af annat kön än flickorna. De äldre systrarne togo också snart hand om honom och blefvo hans läromästare och tyranner.

Han var en ganska stark gosse, men, utsatt för så mångas ömhet blef han småningom bortklemad och hjälplös.

En gång gjorde han ett försök att komma ut med statsfolkets gossar. De gingo till skogs

och klättrade i träden, plundrade fogelbon och kastade sten på ekorrar. Frithiof var lycklig som utsluppen ur ett fängelse och blef borta från middan. Pojkarne plockade blåbär och badade i sjön. Det var den förste dag han haft roligt i sitt lif. När han kom hem mot aftonen var det stor uppståndelse i huset. Modren var orolig och bedröfvad, samt visade oförståndt sin glädje att se honom hemma igen, men ogifta tant Agat, fruns äldre syster, som var herre i huset, var rasande. Det var ett brott att icke tukta honom. Frithiof förstod ej hvari brottet bestod, men tant sade att olydnad var ett brott. Frithiof invände att man aldrig hade förbjudit honom leka med statbarnen, och det hade man ej heller, ty något sådant var aldrig satt i fråga. Men tant stod vid och i modrens åsyn tog hon gossen upp på sitt rum för att ge honom risbastu. Han var åtta år och ganska utvuxen.

När tanten tog åt hans byxlinning för att knäppa ner byxorna gick en frossbrytning öfver honom; andan satt i halsgropen och hjertat bultade. Han skrek ej, men han stirrade med fåniga blickar på den gamla qvinnan, som nästan smekande bad honom vara lydig och icke göra motstånd. Men när hon blottade hans kropp föll en känsla af blygsel och raseri öfver honom och han sprang upp på soffan och slog omkring sig. Han kände något orent,

något dunkelt, vidrigt komma från denna qvinna, och hans blygsamhet som kön reste sig som en fiende.

Men tanten föll i raseri och kastade sig öfver honom, stupade honom öfver en stol, ref upp hans skjorta och slog honom. Först skrek han, skrek af ilska, ty smärtan kände han ej, sparkade konvulsiviskt för att komma lös; derpå blef han plötsligen stilla, och teg.

När den gamla slutat, blef han liggande.

— Stig upp, sade hon med en nedstämd, bruten röst.

Han steg upp och såg på henne. Hon var blek på ena kinden och röd på den andra. Ögonen lyste af en mörk eld och hon darrade i hela kroppen. Gossen såg på henne som på ett ondt djur och med ett öfverlägset leende, såsom om han i det förakt hon ingaf honom kände sig öfver henne, kastade han henne i ansigtet ett enda trotsigt föraktfullt: »Fan», som han nyss förut lärt sig af statsbarnen. Derpå tog han upp kläderna och sprang ut; ner till modren, som satt gråtande i matsalen.

Han ville beklaga sig för henne, men hon vågade ej trösta honom. Då gick han ner i köket, der jungfrurna gäfvo honom russin från kryddskåpet.

Ifrån den dagen fick han ej ligga i systrarnes rum, utan togs in i modrens sängkammare. Han tyckte det var qvaft och tråkigt,

och när modren i sin ömhet kom flera gånger om natten och stoppade om honom, blef han störd i sin sömn och svarade vresigt på hennes frågor om han hade det bra.

Han fick aldrig gå ut, utan att någon klädde på honom, och han hade så många yllehalsdukar att han icke visste hvilken han skulle ta. Smög han sig ut, så var det alltid ett skrikande från fönstren att han skulle komma upp och ta något på sig.

Systrarnes lekar började plåga honom. Att kasta fjäderboll var icke längre tillräckligt för han starka armar som ville kasta sten; att stå och smågräla vid ett petigt crocketspel, som hvarken fordrade muskelansträngning eller förstånd, retade hans nerver.

Och så hade han guvernanten i hälarne, som tilltalade honom på franska, under det han svarade på svenska. Ett doft hat mot hela tillvaron och omgifningen började spira.

Han såg snart också en missaktning i det ogenerade sätt man iakttog i hans närvaro, och han vämjdes slutligen vid allesammans. Den enda som hade någon hänsyn för hans känslor var modren, hvilken låtit sätta en stor skärm omkring hans säng.

Hans reträtt var slutligen kökskammaren, der han alltid hade medhåll. Stundom fick han dock der höra saker som kunnat reta en gosses nyfikenhet, men för honom fans inga

mysterier. Han hade sålunda en gång kommit af en händelse ner till badstället der flickorna badat. Guvernanten hade skrikit, men han förstod inte hvarför, och ställde sig att prata med flickorna som stodo och lågo alldelesnakna i vattnet. Det gjorde icke något intryck på honom.

Han vexte upp och blef yngling. Nu måste man ta en inspektor, hvilken skulle lära honom landtbruket, ty han var ju bestämd till att öfverta gården en gång. Man tog en gammal man med andligt sinnelag. Det var just icke något upplifvande sällskap för ynglingen, men det var ändock bättre än det han hade förut. Han fick nya synpunkter på sakerna och kom i verksamhet. Men inspektoren fick dagligen och stundligen så mycket instruktioner af damerna, att han slutligen bara blef ett språkrör.

Frithiof fick vid sexton års ålder kristi lekamen och guldklocka samt tillstånd att rida, men att gå ut med bössan i skogen, som var hans dröm, det fick han ej. Han behöfde visserligen inte frukta någon stryk af sin urfiende, men han var rädd för modrens tårar. Han var alltid barnet och vanan att respektera de andras omdöme satt i honom.

Men han vexte och blef tjugo år. En dag stod han i köket och såg på hur köksan fjelade abborrar. Hon var en ung vacker flicka med ett finhyllt ansigte. Han tog sig för att

leka med henne; han stack ner handen innanför hennes klädning på ryggen.

— Herr Fritiof ska vara snäll, sa flickan.

— Jag ä snäll, sa han, och blef närgången.

— Naj Jössus, om frun skulle komma!

Nå, så — — —

Frun gick i detsamma förbi den öppna köksdörren, men krökte genast af och gick ut på gården.

Fritiof tyckte att situationen var pinsam och försvann på sitt rum.

De hade fått en ny trädgårdsmästare. I sin vishet hade damerna tagit en gift sådan för att de skulle slippa »köksdrag». Men olyckan ville att trädgårdsmästaren varit så länge gift att frukten af hans äktenskap hunnit mogna i en dotters älskliga gestalt.

Herr Fritiof var icke sen att upptäcka den fagra blomman bland trädgårdens andra rosor. Allt som hos honom fans af sparad välvilja mot den andra hälften af menskligheten, till hvilken hälft han ej råkade höra, började nu yttra sig mot den unga flickan som hade en fin vext efter sina vilkor och som mottagit något af uppfostran.

Han tog sig för att gå i trädgården och stod långa stunder språkande med henne, der hon låg i en rabatt eller gick och plockade af blommor. Men hon var fjär mot honom och deraf växte hans tycke.

En dag red han genom skogen och hade som vanligt numera hallucinationer af hennes gestalt, hvilken för honom antagit naturen af det fullkomliga sjelft. Han var mjeltsjuk af längtan af att få ha henne ensam i sin närhet utan vittnen och utan fruktan att någons ovilja deraf skulle väckas. Den lyckan hade för hans upphettade inbillning antagit sådana vidunderliga proportioner att han förlorat lusten att lefva utan henne.

Hästen gick steg för steg med lösa tyglar fram öfver stigen under det ryttaren hängde tankspridd på dess rygg. Plötsligen såg han något ljust skymta mellan träden, och framträdde trädgårdsmästarens flicka. Herr Fritiof steg af och hälsade. Derpå gingo de vägen framåt och språkade under det hästen gick steg för steg efter dem. Han talade i dunkla ordalag om sin kärlek till henne; men hon tillbakavisade hvarje anbud.

— Hvarför ska vi tala om det omöjliga, sade hon.

— Hvad är omöjligt? utbrast han.

— För mig, en stackars flicka, att bli en rik och fin herres fru.

Anmärkningen var riktig, och Herr Fritiof kände sig tillbakaslagen. Hans kärlek var gränslös, men han såg ingen möjlighet att kunna föra in henne bland det koppel, som bevakade

gård och grund och som säkert skulle slita hans hind i stycken.

Efter det samtalet öfverlemnade han sig åt en stilla dyster förtviflan.

Om hösten flyttade trädgårdsmästaren af okänd anledning. Herr Fritiof var otröstlig i sex veckor, ty han hade förlorat sin första och enda kärlek; han skulle aldrig komma att älska mer. Och så gick hösten.

Vid jultiden installerades den nya provincial-läkaren i grannskapet. Han hade vuxna barn, och som tanterna alltid voro sjuka, öppnades umgänge. Bland de vuxna barnen befann sig äfven en vuxen flicka. Det dröjde icke länge förr än Herr Fritiof var dödligt kär i henne. Han blygdes först öfver sin otrohet mot den förras minne, och han intogs hastigt af den åsigt att kärleken måtte vara något opersonligt efter den kunde byta föremål; den tycktes vara en fullmagt stäld på innehafvaren.

Så snart denna hans böjelse var uppvädrad af bevakningen, anhöll modren om ett enskildt samtal med sin son:

— Du är nu vid de år, började hon, då en man brukar se sig om efter en hustru.

— Det är redan gjordt, kära mamma, sade han.

— Jag fruktar att du förhastat dig, sade hon. Den flicka du säger dig ha utvalt be-

sitter icke de moraliska grundsatser en bildad man eger rätt att fordra.

— Hvad! Amelies moraliska grundsatser! Hvem har något att anmärka!

— Så! Jag säger intet ondt om henne, men hennes far du vet, är en fritänkare . . .

— Det gläder mig att bli befryndad med en man, som tänker fritt utan all hänsyn till intressen.

— Vi lemna honom, men, Fritiof, du har äldre förbindelser.

— Hvad? Skulle . . .

— Jaa, du har lekt med Lisens hjerta — — —

— Kusins?

— Ja! Ha ni icke sedan barndomen betraktat hvarandra som ett blifvande par, och tror du icke att hon fäst sitt hopp och sin framtid vid dig.

— Det är ni, som lekt med oss, som tussat oss ihop, icke jag! svarade sonen.

— Men tänk då på din gamla mor och dina systrar, Fritiof. Vill du i detta hus, som alltid varit allas vårt hem, införa en vildt främmande flicka som eger rättighet att befalla och styra öfver oss,

— Jaså, det är der det ligger. Lisen är utkorad till herrskarinnan.

— Ingen är utkorad, men en mor har alltid rätt att utse sin sons blifvande hustru, och ingen kan det som hon. Tviflar du på mina

goda afsigter; säg, kan du misstänka din egen mor för att vilja handla till din skada?

Nå det kunde inte Herr Fritiof, men — han älskade inte Lisen; han höll af henne som en syster, visserligen, men ... — Älskade? Ack kärleken var en sådan ostadig ting. Den skulle man icke bygga på, ty den gick sin kos, men vänskapen, likstämighet i meningar och vanor, gemensamma intressen, fullständig kännedom om hvarandras karakterer lemnade de bästa garantier för äktenskaplig lycka. Lisen var en dugtig flicka, huslig och ordentlig, och hon skulle göra hans hem så lyckligt som han kunde vilja.

Fritiof såg ingen utsigt att komma ifrån på annat sätt än begära betänketid.

Emellertid tillfrisknade damerna otroligt hastigt och alla läkarebesök blefvo onödiga. Doktorn gjorde en visit ändå, men mottogs som en inbrottstjuf, hvilken kom för att göra förstudier på lås och reglar. Han var en snabb-synt man och såg genast hur det var fatt. Fritiof gjorde en återvisit, men mottogs som en falsk angifvare, och dermed var allt umgänge slut.

Fritiof blef myndig.

Nu började stormlöpningen. Tanterna kröpo för honom och visade den nye herrskaren sin outhärdlighet i det de behandlade honom som ett oförståndigt barn. Systrarne

visade sig moderligare än någonsin, och Lisen började vårda sin toalett. Hon anlade snörlif och burrade upp håret. Hon var icke någon ful flicka, långt ifrån, men hon hade en kall blick och en slipad mun.

För Fritiof var hon dock endast någonting likgiltigt könlöst, och han hade aldrig sett flickan i henne.

Nu efter modrens tillkännagifvande kände han sig generad i hennes närhet, i synnerhet som hennes sätt började bli klibbigt. Han mötte henne öfverallt; i trappor, i trädgård, i stallet till och med. En morgon kom hon in på hans rum när han låg och bad att få låna knappnålar. Hon var klädd i kamrock och spelade blyg.

Han började vämjas vid henne, men likafullt, — hon sysselsatte hans tankar.

Under tiden förnyade modren sina samtal med sonen, och tanter och systrar anspelade oafåtligt på ett väntadt bröllop.

Lifvet blef den unge mannen olidligt. Han såg ingen utgång ur dessa nät. Lisen hade nog blifvit något annat för honom än system och kamraten, utan att därför vara honom kärare; men genom tanken på möjligheten af en äktenskaplig förening hade hon slutligen för honom blifvit qvinna, en osympatisk låt vara, men ändock en qvinna. Att gifta sig var ändock en förändring i hans ställning och kanske en

räddning ur trälldomen. Han såg icke skymten af en qvinna i hela socknen, och så godt hon då som någon annan.

Slutligen gick han till modren och framlade sina villkor för en förening med Lisen: eget hushåll i flygelbyggnaden och eget bord; och att modren skulle fria för honom, ty det kunde han aldrig komma sig för med.

Kompromissen antogs, och Lisen leddes in att mottaga Fritiofs omfamning och en mycket blyg kyss. De greto begge två, hvarför visste de ej, men sedan gingo de och skämdes för hvarandra hela dagen intill aftonen.

Sedan var allt som förut, dem emellan, men tanternas och systrarnes moderlighet hade numera inga gränser. De inredde flygeln och placerade möblerna, distribuerade rummen och bestämde om allt. Fritiof frågades icke. Och så vidtog brölloppstillredningen. Gamla slägingar begrafna i landsorterna letades opp och inkallades till tjenstgöring såsom vittnen. Och så stod bröllopet.

Morgonen efter bröllopet var herr Fritiof uppe i otta. Han lemnade sängkammaren så fort som möjligt och förebar ett viktigt arbete på åkern. Lisen som var sömnig hade ingenting att invända, men just när han skulle gå sade hon:

— Du glömmet väl ej, att det är frukost klockan elfva.

Och detta sade hon som en befallning.

Han gick in i sitt rum, klädde sig i storstöflar, jagtrock och tog fram bössan som han hade gömd i ett skåp. Och så gick han till skogs.

Det var en vacker Oktobermorgon med rimfrost. Han gick mycket fort såsom om han fruktat bli återkallad eller som om han flytt något. Den friska skogsluften verkade som ett bad. Han kände sig fri, och det var första gången han begagnade sin frihet att gå ut med bössan. Men han kände endast den kroppsliga friheten såsom tillfällig. Hittills hade han haft sitt sofrum för sig; sina tankar om dagen och sina drömmar om natten hade han rått om. Det var slut. Särskildt plågade honom tanken på sofrummet såsom något vederstyggligt. All blygsamhet afkastad såsom en mask, all finkänslighet lagd åsido och att se alla illusioner om människans »höga ursprung» ramlade, att endast ha djuret för sig var för mycket för honom, uppfostrad af idealister som han var. Aldrig kunde han ha trott att samlefnadens hyckleri var så stort, och att endast fruktan för följderna utgjorde kärnan i det der outsägligt qvinliga. Men om det varit läkarens dotter eller trädgårdsmästarens? Då hade troligen ensamheten med dem varit en sällhet i stället för att nu vara något tryckande oskönt; då hade slöjan dragits öfver allt, och den raa

lystnaden att få tillfredsställa en nyfikenhet och ett behof antagit formen af ett rus, hvilket liksom ruset var mera själens än kroppens.

Han ströfvade inåt skogen utan mål, utan att veta hvad han skulle sigta på, men han hade en dunkel lust att höra bössan smälla och se något djur falla, men han såg intet. Fåglarne hade flyttat eller dragit till andra trakter. Endast en ekorre syntes skutta på en tallstam och titta ner på honom med sina glosiga ögon. Han kastade upp bössan och tryckte af, men det snabba djuret var på andra sidan stammen när haglen slogo i. Men smällen gjorde ett behagligt intryck på hans nerver. Han lemnade gångstigen och gick in i småskogen. Hvar han såg en svamp sticka upp, sparkade han sönder den. Han var i ett riktigt förstörelselynne. Och han längtade få se en orm för att få trampa den eller ge den ett skott.

Men så kom tanken på att han skulle hem öfver honom; och det var hans bröllopsmorgon. Föreställningen om huru han skulle möta allas näsvisa blickar, föreföll honom såsom om han skulle afslöjas för ett begånget brott, brott mot sed och hvad mer var mot natur. Han ville ha flytt ut i verlden ifrån alltsammans, men huru skulle han bära sig åt!

Slutligen blefvo tankarne slöa af att gå i samma spår och kan hända till sist bara att

han var hungrig. Han gick därför hem för att äta frukost.

När han kom upp på gården, stodo alla bröllopsgäster som öfvernattat uppställda på förstugutrappan och helsade honom med skämtsamma hurrarop. Med vacklande steg passerade han gården och mottog med illa dolda känslor sina gästers skämtsamma förfrågningar om hans helstillstånd. Han rök sig från dem och gick hastigt in utan att observera att hustrun stod i gruppen och väntade att han skulle helsa på henne.

Vid frukostbordet undergick han en tortyr som han aldrig skulle glömma, stucken af gästernas speord och bränd af hustruns smekningar. Hans glädjedag var den vidrigaste han upplefvat.

Efter ett par månaders förlopp hade den unga frun installerat sig som herre i huset, adjungerad af tanter och systrar. Fritiof var alltjemt den yngste och oförständigaste. Man frågade honom till råds, men lydde aldrig hans råd, och han var utsatt för all omsorg såsom tillföre. Måltiderna på tu man hand med hustrun insågos snart omöjliga, ty han teg envist och Lisen stod icke ut, utan måste införa en afledare, som blef en af systrarne, hvilken flyttade in i flygeln. Fritiof gjorde flera emancipationsförsök men slogs alltid till-

baka af öfvermagten; de voro för många och pratade tills han gick till skogs.

Qvällarne motsåg han numera med fasa. Han hatade sängkammaren och gick in i den såsom till en afrättningsplats. Han blef skygg och gick mest för sig sjelf. De hade varit gifta ett år utan att få barn, då modren en dag tog tillfället att ensam tala vid sin son.

— Skulle du inte vara glad att ha en son till exempel, sade hon.

— Jo visst det, sade han.

— Du är inte artig mot din hustru, sade modren med en så blid ton som möjligt.

Då rusade han upp.

— Hvad? Hvad nu? Är det något att anmärka? Kommer man och pockar på dagsverksskyldighet. Hm! Lisen är en helt annan än de trodde! Men hvem angår det? Formulera anklagelsen så skall jag svara.

Nej det hade modren icke lust till! Han upptäckte nu i sin ensamhet att inspektoren var en ung man som gerna spelade kort och drack. Han slog sig i sällskap med honom och fördref qvällarne i dennes rum; kom sent upp till sig, så sent som möjligt. Hustrun låg en qväll och väntade honom.

— Hvar har du varit? frågade hon skarpt och afgjordt.

— Det rör dig inte, svarade han.

— Det är roligt att vara gift på sådana vilkor, sade hon. — Om vi åtminstone hade ett barn.

— Ja det är inte mitt fel, sade han.

— Inte mitt heller, sa' hon.

Och nu utspann sig en träta om hvems felet var, hvilken räckte i två år.

Lisen sökte alla utvägar. Hon koketterade för honom, men blef vidrig, hon retade hans stolthet, men blef endast mera obehaglig.

Som ingen ville tillgripa den enklare utvägen att hänskjuta frågan till den sakkunnige, läkaren, så blef resultatet som vanligt: herrn blef löjlig och frun tragisk. En barnlös fru är helig, ty »Guds» bann hvilat öfver henne af okända anledningar. Att »Gud» skulle nedlåta sig att lysa en man i bannet, det hade icke ingått i föreställningarne.

Men herr Fritiof kände tydligt att en förbannelse hvilade öfver hans tillvaro, ty den var mörk, osund. Naturen hade danat två kön, som under vissa förhållanden söka hvarandra som vänner, men under andra förhållanden uppträda som fiender. Han hade råkat det andra könet som fiende, och en öfvermågtig fiende.

En dag kom en af systrarne under det hon satt och sydde att liksom händelsevis fråga Fritiof hvad ordet kapun betydde.

Han svarade icke, men såg midt igenom

henne och fann att hon icke visste det, men troligen lyssnat och fått nyfikenheten väckt.

Nu var hans lif förgiftadt. Han var löjlig. Och han blef misstänksam. Allt hvad han hörde och såg satte han i sammanhang med tillvitelsen. Men i ett anfall af ilska gick han och förförde en af tjenstflickorna med önskad påföljd. Han hade blifvit far! Lisen blef martyr och Fritiof en usling. Det senare brydde han sig icke om, ty hans ära var räddad, ty det ansågs som en ära att vara välskapad, icke som en lycka.

Men genom denna händelse var Lisens svartsjuka väckt, och, underligt nog, ett slags kärlek till mannen började vakna. En kärlek som blef ytterst besvärlig, ty den yttrade sig mest i en nervös, aldrig tröttande bevakning och efterhängsenhet, blandad med en moderlig välvilja som icke hade några gränser. Hon skulle undersöka bössan om den var laddad och hon låg på knä för honom och bad honom ta på sig när han ville gå ut o. s. v. Inomhus var hon pedantisk; städade och dammade dagen i ända. Anställde rengöringar i mannens rum, lät skura hvarje lördag, piskade mattor och vädrade kläder. Han hade numera aldrig någon ro och var aldrig säker på att få vara i fred i sitt rum.

Hans arbete upptog ej någon tid, ty gården sköttes af fruntimmerna. Han började studera

landtbruk och ville vidtaga förbättringar, men hindrades. När han försökte enrådigt styra, trakasserades han till overksamhet.

Slutligen blef han trött. Han hade för länge sedan upphört att tala, emedan han alltid var säker om att bli motsagd. Genom brist på likatänkande umgänge och olyckskamrater blef hans förstånd förslöadt; hans nervsystem var förstördt, och han försummade sin yttre människa samt började supa. Numera var han nästan aldrig hemma. Han fans ibland full på gästgifvaregården eller hos bönder. Han söp med hvem som helst och oupphörligt. Han kände en lindring i att få hjernan i arbete genom alkoholen, och han kunde då tala. Det var svårt att säga om det var för att få tala vid någon, som icke sade emot, som han söp, eller om han söp för att supa.

För att få pengar sålde han i smyg förmaner åt bönderna eller spannmål, ty kassan sköttes af fruntimmerna. Slutligen gjorde han inbrott, i sitt eget kassaskrin, och stal.

Man måste numera alltid ha en andligt sinnad inspektor, ty den sista hade måst afskedas för fylleri. När man äntligen med prestens tillhjälp lyckats få utskänkningsen på gästgifvaregården indragen, började Herr Fritiof supa med gårdens drängar. Skandal följde på skandal.

Herr Fritiof var blifven en utbildad drin-

kare, som fick fallandesot, när han ej kom åt något starkt.

Slutligen måste han föras till en anstalt för alkoholister, och der stannade han som obotlig.

I ljusa mellanstunder när han kunde öfver-skåda sitt lif, kände han ett djupt medlidande med alla unga flickor, som giftas bort med män som de ej älskade, och han kände det så mycket djupare som han erfarit hela förbannelsen af våldet på naturen, och han var ändock bara en man.

Men han sökte också orsaken till sin olycka i familjen såsom ekonomisk institution, hvilken motverkar barnets frigörelse i rättan tid till sjelfständigt lif som individ. Sin hustru anklagade han aldrig, ty hon var nog så olycklig som han och offer för samma missförhållanden, hvilka hedrades med namnet lag.

DEN BROTTSLIGA NATUREN.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEN BROTTSLIGA NATUREN.

Kuttern gick för half vind ut genom de sista skären, och hafvet öppnade sig i eftermiddagsbelysning.

Doktorn letade ord för att uttrycka sin hänryckning, ty han var född långt upp i land och hade endast sett hafvet från ett ångbåtsdäck ett par gånger.

Sedan löjtnanten lagt om roret och tagit kurs på Landsorts fyr, befalde han fram punsch och cigarrer.

Ensamheten, tystnaden, frånvaron af föremål för ögat att fästa sig på stämde sinnena till meddelsamhet, och oaktadt de båda ungdomskamraterna redan pratat i tre dygn om gammalt och nytt hade de oupphörligt nya samtalsämnen till hands.

— Det måtte vara ett herrligt lif att lefva på hafvet, sade doktorn och lät ögat glida rundt horisonten.

Strindberg.

— Ja på detta sättet, i godt sällskap och när man är sin egen herre, sade löjtnanten. Men ombord i tjensten, Gubevare oss! För det första är man instängd; skeppet är en bur, tänk på det, och horisonten, när du vant dig att se på den, blir trång, den blåa randen som man drömmer något bakom när man är ung, den blir en grå stenmur. Tänk dig i en bur midt på en instängd fängelsegård. Och så; har du en ovän ombord, då vet du att du lefver.

— Men det är ett friskt lif i alla fall.

— Friskt. Det ser så ut, men tankarne bli icke friska, när hjernan icke får några intryck utifrån, och att se på intet förslöar i längden. Men det fins andra skuggsidor i sjömannens lif, andra och alls icke friska.

Löjtnantens ansigte blef mörkt, och han tittade förut om karlarne voro tillräckligt långt borta för att icke kunna lyssna.

— Kom ihog att det är munkens och fångens afsöndrade lif från det andra könet.

— Åh, ni lefva vackert afsöndrade när ni kommer i land, inföll doktorn.

— Men innan man kommer i land! En månad, två månader på sjön! I half sysslöshet. Tankarne ta sina egna vägar, och viljan går på egen hand, kryper öfver rättskänsla, hoppar öfver begrepp om moral, heder och allt det der. Man har sett mycket underliga saker på sjön.

— Nog har jag hört, att manskapet skall vara öfverdådigt, sade doktorn.

— Det är synd om de gifta, för, ser du, det der poemet om sjömannens maka som sitter sörjande vid fönstret, det är allt bara ett poem det. Men karlen, den gifta karlen, han går inte gerna på sudd när han är i land. Så nog har han roligt för sina pengar!

Det vanliga är det att hustrun är tröstad långt innan mannen kommer hem! Men, ser du, det fins andra sidor, nattsidor man kallar, sådana utbrott af naturens hämd som för oss stå fram såsom hemska därför att vi ej kunna förklara dem i första hugget, och för hvilka individen anses straffbar oaktadt han endast är offret.

— Jaså ni har sådant ombord också. Man får så litet veta om det oaktadt det är ett af de märkligaste af tidens företeelser, och ehuru det har funnits i alla tider.

— Du anser det sålunda icke som ett brott, frågade löjtnanten med en viss ifver och drog på sin cigarr.

— Brott? Hvad är brott? Det som kommer inför åklagare och domstol. Af naturen kan det vara ett brott, så som i de fall der könet förblir oafgjordt långt efter födelsen, såsom man ser af de annonser om ändrade namn som stundom förekomma. Naturen har nycker för sig, och kulturen hjälper till, men menni-

skorna skulle vara så upplysta vid det här laget att de icke straffade lyten.

— Jaså du säger det? Det var roligt att höra ett sansadt ord midt i det allmänna skränet.

— Åh, det vet jag visst, i Frankrike har man redan i kamrarne haft lagförslag om strykning af den lagparagraf som handlar om det förmenta brottet.

— Verkligen! Och här gå de som spet-älska, brinnande upp af en evigt tärande oro att bli misstänkta eller upptäckta. Jag skall tala om ett fall som jag sett med egna ögon, så får du döma sedan om det är last, depravation eller helt enkelt en företeelse, hvars grunder vi icke känna.

— Det är mig likgiltigt hvad man vill kalla det; en yrkessjukdom hos munkar och sjömän; fenomenet är lika intressant som när naturen gör menskofoster med kalfhufven eller tre armar.

— Litet märkvärdigare är det väl ändå, helst när det uppträder såsom ett psykiskt, åtföljdt af alla de symptomter som följa ett oskyldigt älskogssvärmeri mellan man och qvinna.

— Oskyldigt? Hm!

— Jaa, du, oskyldigt, tog löjtnanten i. Jag vet att ett sådant förhållande kan vara oskyldigt.

— Jaja! Till en tid. Du får inte, och

hon törs inte! Det der känner vi! Men gå på du med din historia.

De smuttade på punschen och tände nya cigarrer.

— Vet du hvad chefen på en fregatt är? började löjtnanten och lade rorkulten i hackbrädet. Det är en porslinsgud. Han fins der, men han visar sig inte. Han är icke högste befälet, ty det är sekonden, utan han är öfver det högsta befälet. Sjöfolk brukar kalla skepparn »gubben», alldeles som bönderna tala om åskan och säga »gofar». Sekonden är »gubben» på ett krigsfartyg; på chefen fins icke något namn. Han sitter inlåst i sin salong, talar icke vid någon utom vid sekonden; äter ensam utom en dag i veckan då han bjuder befälet till sitt bord och en annan dag då han mottager bjudning af befälet. Han tillrättavisar aldrig, belönar aldrig; kommenderar aldrig. Hvad han gör vet endast sekonden. Kommer han ut på däck, så går han aldrig för om mesan.

Skeppet är det fullkomligaste af alla samhällen, och står i sin organisation ett tusen år efter sin tid! Det skulle vara ofullkomligt om der funnos qvinnor.

Nåväl! Jag gjorde min första resa som kadett på fregatten Thor.

Lifvet var icke sådant som skolynglingen drömt när han med afund såg sjökadettens koketta jacka och stickert. Det var något helt

annat; något mycket rått och mycket fult; framför allt mycket opoetiskt.

En dag hade jag vakten och stod vid ratten, en mycket ansvarsfull post; jag stirrade förut genom tåg och takel öfver manskapet på däck, försökande att hålla tankarne odisträherade, endast fästade på kursen. Men dels orolig af det viktiga bestyret, då jag hade hela skutans befolkning i min hand, dels nervös af en obestämd känsla att någon hade ögonen fästade på mig, glömde jag mig. Taljan gnisslade, bogsprötet girade och det började smått lefva i jagarn, då flaggskepparen som stod vid min sida ropade;

— Håll an der!

Och jag kände ratten göra en våldsam rörelse ur mina händer på samma gång jag fick en knuff fram åt däckets.

Jag tumlade undan som en kastad vante och stod till min stora häpnad rätt framför tårna på ingen mindre än chefen. Jag såg upp i ett gulgrått ansigte liknande en rik grosshandlares. Munnen var skuren hvasst och var infattad i ett par sneda drag hvilka gáfvo ett elakt uttryck som dock mildrades af ett par ljusa polissonger. Han såg ut som om han velat kasta mig i sjön, men han teg. Han såg ut som om han undrade huruvida han kunde tillåta sig att tilltala ett sådant kryp som jag var.

Slutligen veknade de stränga dragen, och han såg på mig som på ett litet barn.

— Hvad heter du, kadett? frågade han.

Jag sade mitt namn.

— Och din far är?

— Död, svarade jag. Men han var öfverst-löjtnant i mekaniska kåren.

— Så! Jag kände din far, jag; vi voro ungdomsvänner, och jag värderade honom mycket. Gå tillbaka på din post och håll tankarne tillsammans.

Jag gick åter till ratten och gjorde mitt yttersta för att vara uppmärksam. Men chefen gick fram och tillbaka, och jag kände huru han såg på mig.

När vakten var slut och jag kom ner i kadettmessan omringades jag af kamraterna och tillspordes om hvad chefen sagt.

När de fingo höra att han känt min far sågo de yngre upp till mig med en viss aktning, men de äldre sågo illistiga ut, jag kunde då icke förstå hvarför.

Några dagar senare sutto vi, några kamrater och jag på halfdäck och splitsade tåg. Vi pratade hit och dit, men jag, som alltid varit af ett mycket nervöst temperament, känslig som en kompassnål, erfor en viss oro såsom om någon fixerade mig. Jag vände mig om flere gånger för att se efter hvilkens ögon kunde följa mig så envist och så energiskt. Slutligen

stannade mina blickar på ett litet rundt fönster på chefens yttre kajuta, och jag såg endast de två sneda vecken omkring hans mun; ögonen hade hunnit gömma sig bakom gardinen. Detta oroade mig utan att jag kunde säga hvarför.

Två dagar senare erhöll jag om aftonen kallelse att infinna mig i chefens salong. Det var ett elegant möbleradt rum, med bokhyllor, taflor, fotografier och orgelharmonium. Inne hos chefen satt sekonden. Han höll sin mössa i handen och såg förlägen ut.

— Kommendörkapten, började chefen med en onaturligt ledig ton; denne unge man är son till min aflidne barndomsvän som vid ett tillfälle i lifvet gjort mig en ovärderlig tjänst. Jag känner mig stå i skuld hos den ädle mannen, och jag vill ta hand om denna gosse. Jag vill leda hans uppfostran så länge han är ombord med mig. — Vill du bli min discipel? tillade han, vändande sig till mig.

Krossad af en så stor fördel som erbjöds mig af min aflidne fars vän kunde jag endast framhacka några obegripliga ord af tacksamhet.

Han bjöd mig derefter sitta, och sekonden fick en vink att audiensen var slut.

Vi voro ensamma. Jag vet inte hvad det var i hans sätt som gjorde mig rädd. Det var icke chefen, afgudabilden, utan det var någon annan. Hans sätt var generadt och hans tal besväradt.

Till en början mötte han icke mina blickar.

— Är du anlagd för matematik min gosse? började han.

— Icke ovanligt, svarade jag.

— Du kan lösa andra gradens eqvationer?

— Ja det kan jag ganska väl.

— Nå då ska vi gå till logaritmerna. Ser du (sade han) en sjöman utan logaritmer, det är ett fartyg utan kompass.

Han steg upp och tog ner logaritmtablerna. Sköt fram en stol till bordet och tog fram penna och papper.

Efter att en stund ha talat hit och dit om karakteristikan och mantissan, hvilka han, som jag sedan insåg, blandade ihop, lade han bort pennan.

— Nå, afbröt han, hur finner du dig ombord?

— Bra, herr amiral, svarade jag.

— Och kamraterna?

— Dem talar man inte om, undföll det mig, innan jag hann inse hvilken tillrättavisning svaret innebar.

— Det är bra svaradt min gosse, sade han och såg på mig med en sådan der min som äldre personer visa yngre, då de tillåta dem en frihet.

— Vill du ha ett glas punsch? frågade han, det är fuktigt härinne.

Att svara nej var icke möjligt efter som jag icke var nykterist. Men i detsamma öfverföll mig en rädsla: tänk om någon kom in och

såg chefen dricka med en kadett! Situationen var pinsam. Har du känt någongång hur man skäms och är brydd på en annans vägnar! Jag var rädd på hans!

Han öppnade en klaff och tog fram glas och en karaffin, som han bar in i sin hytt.

— Stig på, sade han.

Min oro steg ännu mer; hela situationen var så falsk, och afguden föll, föll ohjelpigt.

Inkomna, satte han sig midt emot mig och såg på mig, som jätten innan han skulle äta upp tummeliten.

— Du är en bra gosse, sade han i det han (dock utan att klinga!) drack ur sitt glas, och du har ett yttre som skall rekommendera dig på din bana. Vet du att du ser bra ut?

Jag rodnade, kände jag, och visste inte hvart han ville komma. Jag såg endast i hans ansigte ett nytt sällsamt uttryck, och hans ögon fladdrade som gaslågor.

— Har du haft några kärleksäfventyr ännu? frågade han ånyo, och ögonen började glöda.

Jag visste inte hvad jag skulle svara, ty jag hade respekt för min fars vän.

Han steg upp och började gå fram och åter.

— Du skulle varit min son, du, sade han slutligen, det skulle du!

Han var icke gift, jag visste det, och jag förstod ungefär detta utbrott af den gamle ungarlens ensamhetskänsla.

Nu blåstes det till skaffning, och jag måste gå.

— I morgon qväll vid samma tid, sade han!

Och jag gjorde honnör och gick.

Mina aftonlektioner fortforo en tid bortåt. Hans sätt blef allt intimare. Stundom besvärade det mig obeskrifligt. Kom jag afsigtligt för sent, såg han bedröfvad ut.

— Du ledsnar på mig, sade han. Jag är gammal och tråkig.

Och då intogs jag af medlidande med den stackars enslingen hvars höga ställning förbjöd honom söka umgänge.

Vi anlöpte slutligen Havana, och jag fick permission att gå i land, men måste lofva chefen att ej gå med kamraterna på några dåliga ställen. Han tog formligen mitt löfte. När jag kom ombord igen, frågade han mig om jag varit hos flickor. Jag svarade nej, som sanningen var.

— Det är rätt min gosse, sade han. Akta dig för qvinnorna! Akta dig!

Och så seglade vi igen.

En afton, jag glömmer den aldrig, det var på höjden af Madeira, luften var het som i ett vexthus, och vi gingo i bara skjortor och byxor, och stiltjen hade stått i fyra dagar.

Jag kom in vid åttatiden i chefens hytt fullt klädd. Han var mycket upprörd. Kunde knappt tala.

— Det är en förfärlig värme, suckade han,

tag af dig spensen. Ja det hade jag ingenting emot, ehuru det stred i högsta grad mot reglemente och god sed.

Han satte sig bredvid mig, halft bakom. Jag kände hans heta andedrägt i min nacke och erfor en ängslan och en beklämning som jag ej kan beskrifva.

Vi höllo på med trigonometri och jag satt lutad öfver papperet. Hufvudet blef tungt och för att väcka mig, rätade jag upp bålen och kastade hufvudet bakut. I detsamma föllo mina blickar på spegeln midt emot. Det jag då såg, ingaf mig en sådan fasa som om jag plötsligen sett naturen vända ut och in på sig och visa sig afvig. Såsom om solen blifvit blå och himlen gul, träden röda eller månen skjuta blixtar. Hans ansigte låg öfver min axel och hans ögon letade under uppslagen på min skjorta. Jag skrek, tror jag, och ville springa upp, men fasthölls af ett par armar och kände en kyss på mina läppar, en kyss som af en tjurs hvassa tunga, och det flåsade öfver mitt ansigte som om en säl hade slickat mig.

När jag kom ut på däck, måste jag hålla mig i bastingeringen för att inte falla, ty mina ben darrade. Lifvet, naturen, allt låg svart för mig. Det var en uppenbarelse af det stygga, en skynt af det onda.

— Och dermed var bekantskapen slut! sade doktorn kallt och drack ur sitt glas.

— Nej inte fullständigt. Vet du hvad han sedan gjorde? Han skref bref till mig. Jag läste bara ett! Det var ett kärleksbref. Han älskade mig!

— Som Sokrates älskade Alcibiades! Tror du att du gjort någon upptäckt! Och tror du att det bara är afstängning eller öfverkultur som framkallar dessa fenomen. De förekomma äfven hos vilda folkslag, ja hos djur. Det förefaller mig som om man borde blunda för sådana naturens nycker och åtminstone icke bestraffa den oskyldige, såsom jag nyss sade. Vill du ha en historia i samma genre af mig så skall du få.

— Ja, men låt oss få ta en smörgås först; jag ser det är dukadt derinne.

Han ropade åt en af gästarna att ta roret, och så gingo de in i salongen.

De försökte på ett annat samtalsämne, men hur det var återkommo de alltid till det första.

— Mins du när dugick i skolan, tog doktorn upp, huru du hade vänskapsförbindelser med jennåriga. Ni gingo alltid tillsammans från läroverket, sökte alltid hvarandra på lediga stunder, delade meningar och kassa. Ja du kunde till och med vara svartsjuk på din vän om du såg honom försumma dig för andra. Inte sant?

— Jo, men det var vänskap!

— Ja det var det! Men så börjar ju kärleken också mellan de motsatta könen. Det skall gå långt om innan någondera tillåter sig eller ens känner behof af en kroppslig beröring i en kyss eller en smekning. Hos flickor deremot yttrar sig denna vänskap i famntag och kyssar. Det är alldeles oskyldigt, inte frågan om det, men symptomen likna bra mycket hvad man kallar kärlek. Det är lika oskyldigt som den känsla hvilken drifver föräldrar att taga sina barn i famnen och kyssa dem. Kan du säga hvad som är rent och orent, kroppsligt eller andligt? Det är svårt, ty föräldrarnes kärlek till barnen erfar ett oemotståndligt behof att yttra sig i kroppsligt vidrörande och är ändock öfver all misstanke om sinlig grund. Men låt en fattig familj bo tillsammans i ett rum, far och döttrar sofva tillsammans, flickorna vexe upp, och det *kan* hända att känslorna ändra natur. Det är de yttre omständigheterna som dervid verka, likasom man också endast träffar fall af bestialitet hos herdar och kavallerister. Säg icke att det är något nytt, onaturligt element som uppträder, det är samma natur, men som i brist på tillgång tar sig andra utvägar, likasom kroppens väfnader öppna sig för en fistelgång, när utförsvägarne stängas af en sjukdom.

Så der, nu skall du få min historia.

Han var liten och obetydlig och förbisågs

tidigt af flickorna som inte funno honom lofva något hvarken som älskare eller beskyddare. Detta ingaf honom misstro mot sig sjelf och ovilja mot det andra könet. Sedan när han blef äldre och gick till flickor så märkte han, hvad vi andra funno helt naturligt, att de togo betalt. Detta chokerade honom. Hvarför skulle bara den ena ha betalt och inte den andra, när de bestodo nöjet båda två. Derpå sökte han en liten förbindelse med en sömmerska. Hon tyckte om honom, och hon tog inte betalt. Men hon började snart att oroas af underliga drömmar, som oroade honom också. Ena gången drömde hon att han bjöd henne på teatern, andra gången att han skänkte henne ett par handskar, tredje gången att han betalade hennes hyra. Min vän var icke stark i att tyda drömmar, derfor att han var fattig, och flickan blef icke sanndrömmad. Vännen tyckte, att han betalt alla supéer och hon ingen, men det sa han nu inte. Emellertid ledsnade hon på att lefva drömlif och skänkte snart sin kärlek åt en kontorist, som hade råd att uppfylla hennes drömmar. Vännen blef mycket bitter mot qvinnorna, som voro sådana materialister och icke kunde älska för kärleks skull. Längre fram blef han kär. När det blef fråga om giftas, gick han till fadern, som naturligtvis frågade om han hade pengar. »Jaså, man skall betala här också», tänkte han. Betala

bara, hela vägen efter. Men han var kär, och han beslöt sig för handeln. Han var lärare i gymnastik och simning. Nu börjar du på att förstå. Han gifte sig. Upptäckte efter första barnet, att hustrun hade anlag för »högre uppgifter» och att hon icke ville ha flera barn. Storm och oväder! Och så halfflugt. Ibland tyckte han det var hårdt att behöfva betala för ingenting, men det var för sent att hjälpa. Det pågick i femton år det der celibatet, och hustrun högg bra ifrån sig för att göra sin ställning klar. »Jag är ditt barns mor, och i den egenskapen är jag i huset». Men se hon var inte sitt barns mor, för hon gjorde bibelmöten och hade andra högre syften att hindra upplysningen, men hon glömde att hon var hans maka. Nå! Efter femton år blef det en skräll i simskolan. Vännen hade utsatt sig för hvad Darwin skulle kallat en generationsvexling. Analysen af de femton årens celibatlif kan du göra en rysk roman af; jag orkar inte med det! Resultatet blef ett hemligt polisförhör. Frikännelse och — ett nytt barn i äktenskapet. Och dermed var saken hjälpt. Der har du två faktorer som samverkade: yrkessjukdom eller det erbjudna tillfället och bristande tillgång å andra sidan.

— Ja, men det fans en tredje faktor också, inföll löjtnanten.

— Hvilken då?

— Hans bristande tillgångar som ung.

— Då kan du ta en fjerde med!

— Hvilken då?

— Den höga arbetslönen.

— Nej nu gå vi på däck, sade löjtnanten, det här börjar bli ruskigt, när man fördjuparsig.

— Ja, det gör det, men allt på sin tid. Vet du af att akademien i Dijon i fjor hade utsatt ett pris af 10,000 Francs för den som nöjaktigt besvarar frågan: hvarför man icke får skriva så som man talar.

— Nå hvem vann det?

— Det var en beskällare i Vexiö. Han fann orsaken ligga deri att, om han skulle skriva som han talade, så skulle han komma på Långholmen.

— Så tokig du är!

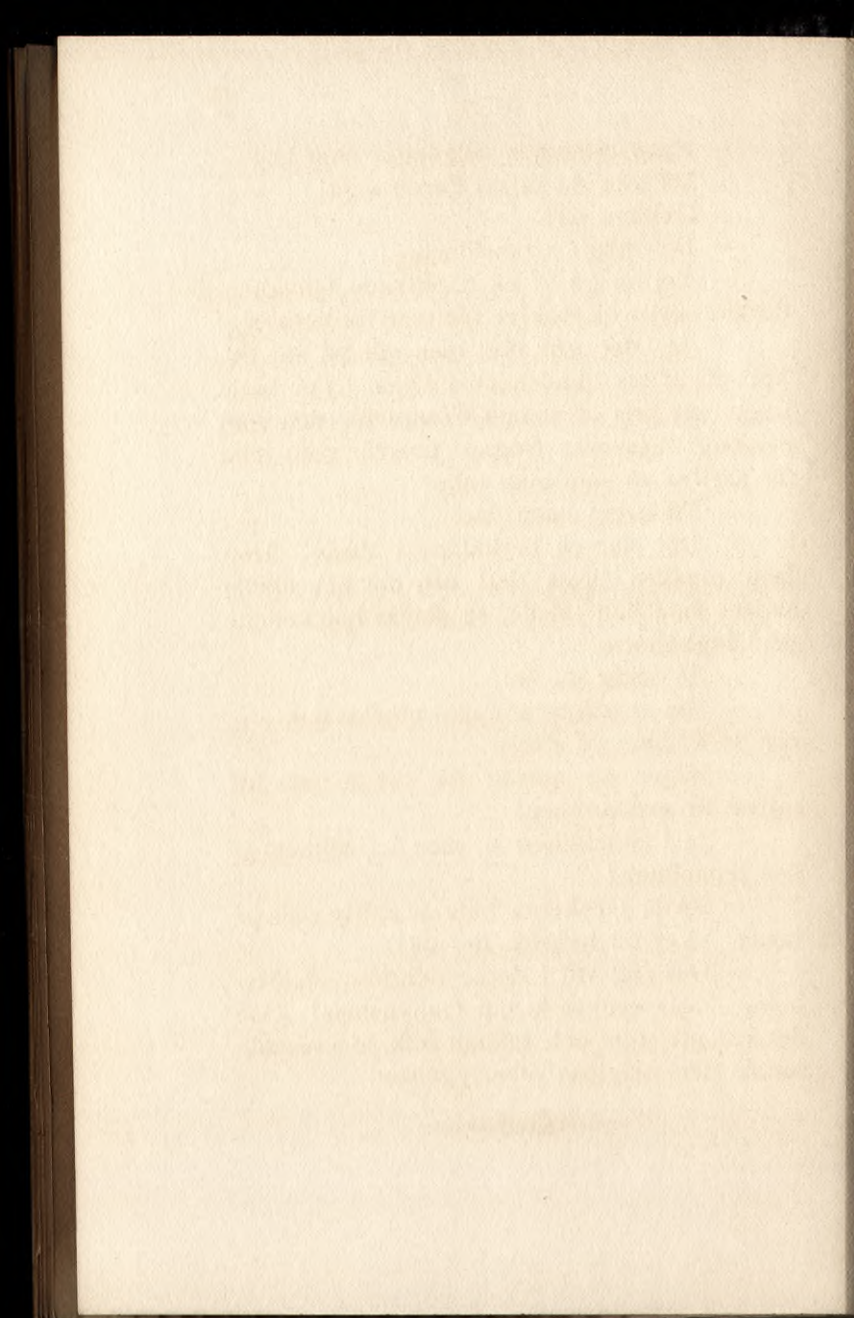
— Nej si månen är oppe? utbrast doktorn, när de kommo på däck?

— Säger du månan du, vet du inte att månen är maskulinum?

— Ja i Stockholm ja, men i Grekland är hon femininum?

— Nå ja Grekerna höllo ju aldrig reda på könen. Vet du hvarför det då?

— Det låg väl i deras religiösa öfvertygelse. Zeus tyckte ju om Ganymedes! Och det var ett stort och bildadt folk, som respekterade den religiösa öfvertygelsen!

MOT BETALNING.

NOT READING

MOT BETALNING.

Hennes fader var general, och modren dog tidigt ifrån henne. Sedan dess var huset mest besökt af herrar. Och fadren uppfostrade henne sjelf.

Hon fick rida ut med honom, bese manövrer, gymnastikuppvisningar, mönstringar.

Som fadern hade den högsta rangen bland alla som kom inom hans umgängeskrets, visade de alla honom den vördnad som jemlikar aldrig visa hvarandra. Och som hon var generalens dotter tillföll henne samma hedersbevisning som fadren. Hon hade generals rang, och hon kände det.

I tamburen satt alltid en ordonnans som reste sig med ett förfärligt skrammel hvarje gång hon gick ut och in. Vid baler uppbjöds hon alltid af en major; en kapten ansåg hon vara en lägre grad af menniska, och löjtnanterna voro ett slags vanartiga pojkar.

Derigenom vandes hon se människorna

efter rangrullan; civila personer voro fiskar; tarfligt klädda personer sluskar, och fattigt folk pack.

Men öfver denna rangskala stodo damerna. Fadern, som hade alla män under sig och helsades med hedersbetygelser när han visade sig, underlät dock aldrig att stiga upp för en dam, ung eller gammal, kyssa hand på mera bekanta och sprang små ärenden åt den första skönhet han råkade.

Derigenom fick hon tidigt höga tankar om qvinnökönets öfverlägsenhet och kom att anse manfolk som lägre företeelser.

När hon red ut hade hon alltid en ridknekt efter sig. När hon behagade stanna för att se på landskapet, stannade han. Han var som en skugga efter henne. Men hur han såg ut, om han var ung eller gammal, det visste hon inte. Om någon frågat af hvad kön han var, skulle hon ej kunnat säga det, ty det hade hon aldrig tänkt på, att skuggan kunde ha något kön, och när hon satt i sadeln och steg med den lilla stöfveln på hans hand, var det för henne som att stiga på hvad som helst, och om hon då lyfte klädningen något högt var det som om ingen varit närvarande.

Dessa infödda rangföreställningar genomträngde hela hennes lif. Hon kunde aldrig bli förtrogen med majorens eller kaptенens döttrar, ty deras fäder stodo under hennes far.

På en bal hade en underlöjtnant vågat bjuda upp henne. För att straffa hans förmåenhet, svarade hon icke, när han mellan danserna ville konversera. När hon sedan fick veta, att det var en af prinsarne blef hon otröstlig. Hon som visste skilnaden på regiments-officerare och subalterner, som kunde alla ordnar och titlar, hon kände icke igen en prins. Det var för mycket.

Hon var skön, men stoltheten gaf hennes drag en stelhet som afskrämde hvarje tillbedjare. Att gifta sig hade hon aldrig tänkt på. De unga voro icke nog kvalificerade, och de gamle som hade rangen, voro för gamla. Om hon skuile ha gift sig med en kapten skulle hon vid bordet ha suttit efter alla majorernas fruar, hon generalens dotter. Det vore ju en degradering. För öfrigt ville hon alls icke bli ett bihang eller en salongsprydnad åt en man. Hon var van att befalla och bli lydd, hon kunde aldrig lyda någon. Det fria manliga lifvet bland män hade dessutom gifvit henne en afgjord motvilja mot qvinliga sysselsättningar.

Sent vaknade hennes könslif. Tillhörande en gammal ätt som på fädernet mishushållat med sin kraft på själlösa militära sysselsättningar, nattvak, fråsseri och dryckenskap, och som på mödernet undertryckt fruktsamheten för att hindra hemmansklyfning, syntes na-

turen hafva tvekat i sista stunden vid bestämmandet af hennes kön, eller kanske icke egande nog kraft att besluta sig för racens fortsättande. Hennes figur saknade en bestämd qvinlig prägel sådan en sund natur alstrar den för sina ändamål, och hon gjorde intet för att med konst afhjelpa bristerna.

Hennes få qvinliga kamrater funno henne kall, likgiltig för allt som rörde förhållandet mellan könen. Sjelf yttrade hon missaktning för sådant, ansåg det osnyggt och kunde aldrig fatta huru en qvinna kunde vilja lemna sig åt en man.

Naturen var oren för henne och dygd bestod i rent linne, stärkta kjolar och strumpor utan stopp. Att vara fattig, smutsig och lastbar var för henne detsamma.

Om somrarne bodde hon med fadren på landtegendomen.

Hon älskade icke landet. Ute i naturen blef hon liten; skogen var henne hemsk, sjön väckte rysningar, ängens höga gräs dolde faror. Bönderna voro ett slags illistiga, elaka djur, och osnygga. Dessutom hade de många barn, och gossar och flickor voro lastbara. Vid stora fester, såsom Midsommarsdagen och generalens födelsedag kallades de likväl upp på herrgården att tjenstgöra som kören i Operan, anställa hurrarop och dansa, såsom figurer i taflan.

Det var nu vår igen. Helène hade ridit ut ensam på sitt race-sto och kommit långt ut på vägarne. Hon blef trött och satt af; band stoet vid en björk utmed gärdesgården nära intill en hage. Derpå gick hon att plocka några orchideer vid dikeskanten. Luften var varm, och det ångade af björkarne och gräsvallarne. Grodorna plumsade i dikesvattnet.

Plötsligen gnäggade stoet, och Helène såg det smärta djuret sträcka halsen öfver gärdesgården och med spärrade näsborrar supade in luften.

— Alice, ropade hon, stilla min flicka!

Och så fortsatte hon att sätta ihop sin bukett af dessa blyga blommor som så omsorgsfullt dölja sina hemligheter bakom de täckaste, nättaste gardiner som likna tryckt kattun.

Men så gnäggade stoet igen. Bort ifrån hagen mellan hasselbuskarne svarade en annan gnäggning, men starkare, djupare. Den vattensjuka hagmarken dånade, stenarne rasslade under väldiga hofslag, och fram trafvade en svart hingst. Hufvudet var starkt, halsen spänd och musklerna lågo i valkar under den skinande huden. Ögonen lyste när han fick syn på stoet. Han stannade först och sträckte halsen som om han gäspat; drog upp öfverläppen och visade tänderna. Derpå föll han i galopp på gräsvallen och närmade sig gärdesgården.

Helène tog klädningen i handen och sprang fram för att fatta stången, men stoet hade slitit sig och satte nu öfver gärdesgården. Derpå började frieriet.

Helène stod utanför och lockade, men det vilda djuret hörde ej mer. Derinne gick volten i rasande fart, och situationen började bli ömtålig. Hingsten frustade hvitt skum hvilket stod som rök ur näsborrarna.

Helène ville fly, ty scenen ingaf henne fasa. Hon hade aldrig sett naturmagternas raseri i lefvande kroppar, och hon kände sig upprörd till det yttersta af detta obeslöjade utbrott.

Hon tänkte spinga ditin och taga sitt sto, men hon vågade ej för den vildsinta hingsten. Hon ville skynda derifrån och kalla hjälp, men det vore ju att skaffa vittnen. Hem kunde hon ej gå, ty det var för långt. Hon vände ryggen åt uppträdet och beslöt att vänta.

Då hördes hästtraf på landsvägen. En vagn rullade fram.

Helène kunde icke fly, och hon blygdes att stanna. Nu var det för sent, ty kaleschen hade saktat och stod stilla straxt framför henne.

— Ja, men det är grannt, sade den ena damen som satt i vagnen, och tagit upp sin guldlorgnett för att bese naturskådespelet, som nu var i full gång.

— Men hvarför stanna vi i Herrans namn, skrek den andra damen. Kör då!

— Är det inte vackert! svarade den äldre damen.

Kusken smålog i sitt stora skägg och satte hästarne i gång.

— Så schåpig du är, min kära Amelie, hördes den förra rösten. För mig är det som att se ett åskväder eller en brottsjö vid

Mera hörde icke Helène som var alldeles tillintetgjord af harm, blygsel, fasa.

Det kom en bonddräng framåt vägen. Helène skyndade emot honom för att hindra honom att se och på samma gång få hans hjälp. Men han var redan för långt framme.

— Åh, jag tror det är mjölnarns svarten, som ä sta, sade han med allvarsam min. Då blir det bäst att vänta te de ä öfver, för den ä inte go att tas med. Om fröken går hem, så ska jag le mätta efter.

Och glad att vara ifrån saken skyndade Helène derifrån.

När hon kom hem var hon sjuk.

Stoet ville hon aldrig se mer. Det var orent.

Denna obetydliga händelse fick ett större inflytande på Helènes själsriktning än som var att vänta. Det brutala utbrottet af en naturdrift, hvars ohöjda framställning af en meniska straffas med fängelse, förföljde henne som minnet af en afrättning. Det störde hennes

tankar om dagen och drömmar om natten. Det ökade hennes fasa för naturen, och hon bröt med sitt förra amazonlif. Stängde sig inne och började läsa.

Det fanns ett bibliotek på herrgården. Men olyckan ville att dess tillväxt slutat med Generalens far. Alla böcker voro sålunda en mansålder för gamla, och Helène fick förlegade ideal. Det var Corinne af M:me Staël som först föll henne i händerna. Hon fann den stupad på en hylla såsom om den vore aflagd till begagnande, och det var den. Bunden i grönt och guld, imperialstyl, med nött snitt och fulltecknad med anmärkningar och förstrykningar gjorda af den aflidna modren, blef den som ett andligt umgänge med den döda, hvilkens bekantskap nu återknöts af den vuxna flickan. Det var en hel själshistoria med blyerts. Missnöje med lifvets prosa, naturens råhet, eldade fantasien att bygga en drömverld der själarne lefde utan kroppar. Denna verld var aristokratisk, ty det fordrades ekonomiskt oberoende för att endast kunna skänka tankar åt själen. Den var de rikes evangelium, denna hjerninflammation som kallas romantismen och som blef löjlig i sin ynkedom när den trängde ner till underklassen.

Af Corinne gjorde Helène nu ett ideal: skaldinnan, som tog ingifvelser ofvanifrån, som likt medeltidens nunna aflade kyskhetslöftet

för att lefva renlif, och som naturligtvis beundrad af en lysande mängd höjde sig öfver de små hvardagsdödlige. Det var ingenting annat än Generalsidealet öfverflyttadt. Honnör, gevärskrop, främsta platsen. Att M:me Staël sjelf öfverlefde Corinneidealet och först i befattning med verkligheten blef af betydelse, det fick aldrig Helène för sig.

Afbrytande all sysselsättning med yttre världen, drog hon sig inom sig sjelf och grubblade öfver sitt jag. Arfvet hon tog af modren i de posthuma noterna började gro. Hon identifierade sig med Corinne och med modren och hon satte bort mycken tid på funderingar öfver sin kallelse. Att hon var kallad till att lefva för släktet, att hon hade en skyldighet att befodra groning och vext af de frön naturen nedlagt i hennes kropp, det slog hon ifrån sig. Att upplysa släktet om hvad Madame Staëls Corinne hade tänkt för femtio år sen, det var hennes kallelse, men hon inbillade sig nu att det var hennes egna tankar som trängdes och ville ut.

Hon började skrifva. En dag försökte hon på vers. Det lyckades. Raderna blefvo lika långa och slutna rimmade. Då gick det upp ett ljus för henne: hon var född till skaldinna. Återstod bara tankarne, och dem hade hon färdiga i Corinne. Och så uppkommo en mängd poem. Men nu skulle världen också

ha del af dem, och det kunde endast ske genom tryckpressen. Hon sände en dag in ett stycke kalladt Sapho till illustrerad tidning och signeradt Corinne. Med klappande hjerta bar hon det till posten, och när hon lade det in i lådan gjorde hon en tyst bön till »Gud». De fjorton dagar som sedan följde voro förfärliga. Hon åt icke, sof knappast och undvek sällskap. Första lördagen när tidningen kom, darrade hon som under ett frossanfall, och föll derpå tillsammans när hon hvarken såg sitt poem tryckt eller fann ett ord i »Breflådan». Lördagen derpå då hon var säker om ett svar åtminstone, tog hon tidningen oöppnad med sig ut i skogen. Der, längst in i ett snår, smög hon fram bladet och tittande sig omkring åt alla håll att ingen skulle stå på lur, vecklade hon upp tidningen och lät ögat glida öfver spalterna. Der stod ett enda poem som hette Bellmansdagen. Men så gick hon ner till Breflådan. Vid första blicken hon fästade på de små raderna, for tidningen samman, hopknycklad mellan hennes fingrar, och hon gnuggade den till en boll som hon kastade in i en buske. Derpå stannade hon och såg oafslätligt på den hvita fläcken som papperet gjorde inne i busken. Skymfen hade varit den första hon mottagit i sitt lif. Hon var också alldeles kastad ur sadeln. Han, en okänd tidningsskrifvare hade vågat det ingen annan, han hade sagt henne

en oartighet. Hon hade lemnat sina förskansningar och gifvit sig ut på ett fält der rangrullan föga betydde, der segern tillkom den naturmagt som kallas talangen, och för hvilken sjelfva den obefogade magten böjde sig, när den ej kunde förnekas längre. Men den okände hade också sårat henne som qvinna. Så här hade han tillåtit sig skrifva: »*Corinne* af 1807 skulle ha lagat mat och vaggat barn, om hon lefvat efter 1870. Men ni är inte någon *Corinne*!»

Der hade hon för första gången *den* fienden, arffienden, mannen. Laga mat, och vagg! Jo det skulle han få se!

Helène vände om hem. Hon var krossad i hela kroppen, och musklerna lydde knappt de slappa nerverna. Men när hon gått ett stycke vände hon om helt plötsligt. Ty tänk om någon hittade tidningen! Då vore hon röjd. Hon gick tillbaka, tog ett spö, drog fram bladet ur buskarne, och slätade ut det. Derpå lyftade hon upp en mosstorfva, gömde bladet derunder och rullade en sten öfver. Det var en förhoppning som begrofs, men ett bevis också. På brottslighet? Ja så kändes det! Som om hon gjort något orätt. Som om hon blottat sig inför det andra könet!

Efter den dagen började hon en ny strid med sig sjelf. Äregirigheten och fruktan för offentligheten kämpade, och frukterna blefvo inga.

* * *

Om hösten dog fadern. Som han begagnat kortspel om nätterna och haft otur lemnade han skuld efter sig. Men som han var general så gjorde det ingenting. Helène behöfde icke ställa sig i cigarrbutik utan upptogs af en hitils osynlig tant.

Men med fadrens frånfälle inträdde en omstörtande förändring i hennes lif. Alla gevärsrop upphörde af sig sjelfva; regimentsofficerarne började nicka farbroderligt, och löjtnanterna vågade sig fram och bjuda upp på balerna. Nu märkte hon sjelf att hela hennes höghet icke legat i hennes personliga värde, utan att den var lånad. Hon kände sig degraderad och fattade en liflig sympati för alla subalterner, ja hon kände ett slags hat vexas mot alla som njöto af den rang hon förr innehaft. Dermed växte också behofvet af att vinna ett personligt erkännande, en rang som öfvergick all, fastän den icke stod i rangrullan.

Hon ville utmärka sig, tränga igenom, och, hvarför icke herrska. Hon hade en talang som hon vågat öfva, ehuru den ännu icke höjt sig och henne öfver medelmåttan; hon spelade piano. Nu började hon studera harmoni och talade om G-mollsonaten och Fissdursymfonien såsom om hon skrifvit dem sjelf. Och dermed började hon beskydda tonkonstnärer.

Ett halft år efter fadrens död blef hon erbjuden plats som hoffröken. Och hon antog.

Dermed återkom nu trumvirflar och gevärsrop och Helène började förlora sina sympatier för subalterner. Men sinnet är ostadigt som lyckan, och Helène fick med nya erfarenheter nya meningar.

Hon upptäckte nemligen en dag och mycket snart att hon var tjenare. Hertiginnan och hon sutto i Logården. Hertiginnan virkade:

— Jag tycker att de här blåstrumporna äro dumma, sade hertiginnan.

Helène blef askgrå i ansigtet och fixerade sin herrskarinna. Derpå svarade hon:

— Det tycker inte jag.

— Jag har inte begärt att få veta hvad ni tycker, svarade hertiginnan och lät nystanet rulla framåt sandgången.

Helène darrade i benen, såg framtid och utkomst susa förbi i ett enda drag. Derpå gick hon efter nystanet. Det knakade i klädningsslifvet när hon böjde sig ner, och hon var blossande röd när hon lemnade nystanet ifrån sig, utan att bli tackad.

— Är ni ond? frågade hertiginnan och såg på offret med en impertinent min.

— Nej, Ers kunglig höghet, ljög Helène.

— Man har sagt att ni är blåstrumpa, fortfar hertiginnan. Är det sant det?

Helène kände sig afklädd och svarade ingenting.

Nystanet föll igen. Helène låtsades icke se och bet sig i läppen för att återhålla harmens gråt.

— Var god och räck mig mitt nystan, sade hertiginnan.

Helène rätade på sig, såg despoten in i ögat och sade:

— Nej, det vill jag inte.

Och dermed gick hon. Sanden gnisslade under kängan, och släpet drog upp små moln af dam. Hon halfsprang opp för trappan och försvann in i hvalfvet.

Dermed var hofbanan slut. Men det satt en tagg kvar, Helène fick nu känna hvad det vill säga att vara i onåd, och än tydligare fick hon klart hvad det var att gå ifrån sin plats. Samhället tycker inte om att man byter om plats, och ingen kunde förstå hur hon af egen vilja lemnat solskenet på hofvet. Hon var »bortkörd» naturligtvis. Det är termen. Bortkörd! Det var den största förödmjukelse hon hade lidit, det var en skymf. Hon kände sig som en deklasserad och såg huru släktingar drogo sig för henne, som om de fruktat att hennes onåd skulle smitta dem. Hon såg väninnor på societeten bli svala och inskränka helsningarne till minimum, men å andra sidan mottogs hon med en rörande förtrolighet af alla dem från medelklassen som nu sågo henne närma sig dem från fallhöjden. Deras vän-

lighet stack henne först mer än de andras köld, men så tog hon sitt parti och finnande bättre vara den första der än den sista deroppe, kasta- de hon sig öfver åt en societet af civila em- betsmän och akademiska lärare der hon mot- togs med öppna armar. Med den vidskepliga vördnad för slottet som vidlåder medelklassen blef hon genast hyllad. Hon blef general sjelf, och skyndade att ordna en trupp åt sig. En trupp af unga lärda togo genast sold, och hon började anordna föreläsningar för qvinnor. Allt gammalt akademiskt skröp plockades opp, dammades af och minuterades ut som nytt. Plato och Aristoteles förelästes i en afröjd matsal för en publik som naturligtvis saknade nycklarne till dessa helgonskrin af visdom. Helène kände sig lyftad öfver den okunniga aristokratien genom eröfrandet af dessa frimur- rarhemligheter. Denna påstådda lyftning gaf henne en stark känsla af öfverlägsenhet och hennes uppträdande en säkerhet som impone- rade. Männen dyrkade henne för hennes skön- het och oåtkomlighet, men hon erfor aldrig något oroande i deras närvaro. Deras ödmjuk- het mottog hon som en skyldig tribut åt qvinnan, och någon aktning för dessa betjenter som sprungo opp och gjorde ställningssteg hvar gång hon passerade en af dem sittande, kunde hon icke få.

Men hennes ställning såsom ogift var icke

tillfredsställande i längden, och hon såg med afund hvilken frihet fruarne hade. De kunde gå lösa på gatan, samtala med hvilken mansperson som helst, vara borta om qvällarne så länge de ville och alltid ha betjenten mannen som kom och hemtade. Dessutom: en fru hade mer rang, mer magt. Hur nedlåtande behandlade icke de gifta matronorna alla dessa unga flickor. Men vid tanken på att gifta sig stack äfventyret med stoet åter upp, och hon öfverfölls af en fasa som gjorde henne sjuk.

Emellertid vid andra arbetsårets ingång uppenbarade sig i Helènes societet en professorska från Upsala, hvilken med ställning förenade kroppsliga behag. Helènes stjerna bleknade af, och alla hennes andliga tillbedjare afföllo för att tillbedja den nya solen. Som Helène icke hade sin forna sociala rang att stödja sig på och doften af hofvet och armén dunstat bort som parfym från en näsduk, var hon ohjelpigt slagen. Den enda som ännu var henne trogen var en docent i etik, hvilken förut icke vågat tränga sig fram. Nu var hans tid kommen. Hans uppmärksamhet började att upptagas väl, och hans stränga etik ingaf ett obegränsadt förtroende. Hans trägna uppvaktningar gaf emellertid anledning till prat, i all ära förstås, men detta brydde Helène sig icke om. Hon stod öfver sådant.

En afton sutto de på hvar sin rottingsstol

i den afröjda matsalen sedan docenten mot fri resa och en liten handtryckning hållit ett föredrag om det »etiska momentet i den äktenskapliga kärleken eller äktenskapet såsom en manifestation af den absoluta identiteten».

— Ni anser således, fortfor Helène, att äktenskapet är ett coexistensförhållande mellan tvenne identiska jag.

— Jag anser, som jag redan haft äran framhålla i mitt föredrag, svarade han, att varat endast under relationsförhållandet af tvenne congruenta identiteter kan confluera i ett blifvande i en högre potens.

— Hvad är ett blifvande? frågade Helène och rodnade.

— Det är tvenne vitaliteters postexistens i ett nytt jag.

— Hvad? Ni anser att den continuitet af jaget som genom tvenne analoga varas cohabitation nödvändigt skall incorporera sig i ett blifvande i rummet . . .

— Nej, min fröken, jag ville endast säga att, för att begagna mig af profanspråket, äktenskapet endast under vilkor af själarnes compatibilitet, skall genom recipitet alstra ett nytt andligt jag, som icke kan differencieras såsom sexus. Jag vill säga, att det nya väsen som födes i äktenskapet skall vara ett conglomerat af man och hustru, ett nytt väsen i hvilket båda uppgifvit sin personlighet, en

enhet i mångfald, en, för att begagna mig af ett känt uttryck, homme-femme. Mannen skall upphöra vara man och qvinnan vara qvinna.

— Det är själarnes förening! utbrast Helène glad att ha kryssat förbi den svåra klippan.

— Det är själarnes harmoni som Plato talar om. Det är det sanna äktenskapet, sådant jag drömt det, men som jag tyvärr, hm, aldrig under denna existensform vågar hoppas se realiserad. Hm!

Helène såg upp mot kronkroken i taket och upptog hviskande:

— Hvarför skulle icke ni som är en elitande se den drömmen realiserad?

— Derfor att den som min själ attraherar icke tror på, hm, kärleken.

— Det är ju icke afgjordt om hon ej gör det?

— Om hon också gjorde det, skulle hon alltid plågas af misstankar om befintligheten af en sådan känslas upprigtighet. För öfrigt, det fins ingen qvinna som skulle vilja älska mig. Ingen!

— Jo, sade Helène och såg honom in i emaljögat (han hade ett emaljöga som var mycket väl gjordt.)

— Är ni viss?

— Ja! sade Helène. Ty ni är icke som andra män; ni förstår hvad själarnes kärlek är! Själarnes!

— Om den qvinna fans skulle jag aldrig vilja bygga äktenskap med henne.

— Hvarför icke?

— Bo i samma rum!

— Det är icke nödvändigt! Madame Staël bodde endast i samma våning som sin man.

— Verkligen!

— Hvad är det för intressanta samtal herrskaper fördjupar sig i? frågade professorskan som i det samma kom ut ifrån salongen.

— Vi talade om Laokoon, svarade Helène och steg upp, sårad af professorskans öfverlägsna ton. Och dermed var hennes beslut fattadt.

Åtta dagar senare förkunnades förlofningen mellan docenten och Helène, och de skulle gifta sig om hösten och bosätta sig i Upsala.

Det hade stått en dundrande svensxa på Gillet för docenten i etik. Det hade druckits oerhördt, och stadens enda artist ritmästaren vid Katedralskolan hade i väldiga kartonger framställt en historierad skildring af offrets tillryggalagda könslif. Det var festens glanspunkt. Etiken är ett läroämne och en födkrok som många andra, men i det borgerliga och enskilda lifvet har den icke någon tillämpning. Docenten hade icke varit något helgon utan hade som alla andra haft sina äfventyr, hvilka

voro allmänt bekanta, emedan han aldrig haft anledning hemlighålla dem. Det var därför med ett okonstladt löje han såg dem framställda i stor skala med kol och färg der de upprulades för hans rusiga blick, och beledsagades af roliga vers. Men när den sista apoteoseringen af hans stundande sällhet skildrades i enkla men kraftiga drag, då kände han sig djupt förlägen, och det slog igenom hans hjerna som en blix: tänk om Helène såg det här!

Efter sexan der han på gammal hederlig sed druckit ur åtta glas bränvin, blef han betydligt rusig, och hans farhågor togo sig uttryck i förtroliga meddelanden. Bland värdarna fans äfven en gift man, och till honom vände sig deliquenten för att få råd och upplysningar. Som de voro druckna båda två valde de som hemligt rådplägningsrum ett par stolar, som stodo midt under kronan, hvarför de också snart voro omringade af en lyssnande hop!

— Hörru! Du som är gift man, började docenten, med så skrikande röst som möjligt för att, som han trodde, icke höras af de kringstående. — Du! Du ska säga mig ett ord, men bara ett, för jag är djefligt finkänslig i qväll, i den här frågan i synnerhet.

— Jag skall säga dig min bror ett ord, bara ett! bara ett! skrek vännen och lade sin arm

om den andres hals för att viska. Derpå fortsatte han gallskrikande:

— Hvarje handling, hoc est hvarje actus, sönderfaller i tre moment, min bror, progressus, culmen och regressus. Det är nu om progressus jag vill tala, culmen talar man inte om. Jo, ser du! Initiativet att jag så må säga, det är mannens, det är ditt! Du skall således ta initiativet, du ska inskrida, förstår du det.

— Nå, men, om, den andra parten icke anser initiativet tillbörligt?

Vännen såg på novicen häpen; derpå steg han upp och vände sig om med en föraktlig blick:

— Toker! sa han.

— Tack! var allt hvad den tacksamme lärjungen hann svara, och dermed hade han klart för sig.

Dagen derefter hade han eld i kroppen efter alla de starka drycker han förtärt, och han gick och tog sig ett varmt bad, ty han skulle gifta sig dagen derpå.

Bröllopgästerna hade gått, tjenarne hade dukat af i matsalen, och de voro ensamma.

Helène var jemförelsevis lugn, men han var nervös i hög grad. Deras förlofningsstid hade upptagits med allvarliga samtal, och de hade aldrig varit som andra förlofvade; de

hade icke tagit hvarann i famn, icke kysst hvarandra. Vid hvarje närmande hade Helènes kalla blickar afväpnat honom. Men han älskade henne såsom en man älskar en qvinna med både kropp och själ.

De gingo fram och åter på salongsmattan och sökte samtalsämnen. Men tystnaden var envis. Ljusen i kronan voro nedbrunna, och stearinet dröp i långa ribbor utefter manchetterna. Rummet var uppfyllt af matos och vinångor, och på spegelbordet låg Helènes bukett och sände döfvande dofter af nejlika och heliotrop.

Slutligen stannade han framför henne, sträckte ut armarne och sade med en konstladt ledig ton:

— Och så är du min hustru!

— Hvad vill du säga med det? var Helènes tvära svar.

Han blef aldeles afväpnad och lät armarne sjunka. Men så bemannade han sig och sade med ett galgaktigt leende:

— Jag vill säga att vi äro man och hustru.

Helène såg på honom som på en rusig människa och svarade: — Förklara dig!

Det var just hvad han inte kunde. Alla filosofiens och etikens landgångar drogos in, och han stod framför en kall, högst obehaglig verklighet.

Hon är blyg, tänkte han, det är hennes

rätt, men jag måste inskrida och göra min pligt.

— Har du missförstått mig? frågade Helène och började darra på målet.

— Nej för all del, men... min vän lilla, hm, vi, hm....

— Hvad är det för språk du behagar antaga, då? Min vän lilla? Hvad anser du mig vara? Och hvad är dina afsigter? Albert, Albert? fortfor hon utan att vänta ett svar som hon ej ville ha. Var stor, var ädel, och lär dig se i qvinnan något högre än en qvinna! Gör det och du skall bli lycklig och stor!

Albert var besegrad! Tillintetgjord af blygsel och vred på den falske vännen som gifvit honom dåliga råd, knäföll han och framstammade:

— Förlåtelse Helène; du är ädlare än jag, renare, godare, du är af en bättre natur, och du skall lyfta mig när jag vill falla i materien!

— Stig upp och var stark Albert, sade Helène med en profetissas tonfall, gå i frid och visa verlden att kärleken är något annat än de låga djuriska begären. God natt.

Albert steg upp och såg dröjande efter sin hustru som gick in i sitt rum och stängde dörren efter sig.

Uppfylld af de renaste känslor och ädlaste afsigter gick Albert också in i sitt rum. Han kastade af sig fracken och tände en cigarr.

Det var ett ungarlsrum han inredt åt sig. En liggsoffa, ett skrifbord, några bokhyllor och en kommod.

När han klädt af sig tog han en kall sköljning med handduken. Derpå lade han sig i sin soffa och fläkte upp ett Allehanda, som han tog till att läsa allt under det han rökte på sin cigarr. Han läste en stump om skyddstullar. Derpå, liksom om hans tankar återförts i deras normala lopp, lade han bort bladet och började tänka öfver sin ställning.

Var han gift, eller ungarl? Han var ungarl som förut med den skilnad att han hade en qvinlig inackordering som icke betalade för sig. Det var en grym tanke, men den var slående sann. Köksan skulle sköta hushållet och husan städa rummen. Hvad skulle då Helène göra? Utveckla sig. Åh prat, tänkte han, det der är ju nonsens, och han fann sig löjlig. Tänk, tänkte han, om vännen hade rätt, om det bara var fruntimmernas vanliga schåpiga sätt. Inte kunde hon gå till honom, så fick han väl gå till henne. Gick han inte, så kanske, när allt kom ikring, skulle hon skratta åt honom i morgon, än värre, känna sig sårad. Jaja, fruntimmerna voro så obegripliga och försöket måste göras.

Han sprang upp, kastade på sig nattrocken och gick ut i salongen. Han lyssnade med darrande knän om han skulle höra några ljud inifrån Helènes rum.

Intet! Då tog han mod till sig och gick fram till dörren. Det slog blåa blixtar för ögonen, när han knackade.

Intet svar. Han skallrade i hela kroppen, och svetten flöt utför hans panna.

Derpå knackade han en gång till, och med så pipig röst hans torra mun kunde frambringa framsade han:

— Det är bara jag!

Intet svar! Då kom blygseln öfver honom igen, och han vände om till sitt rum, snopen och kylslagen.

Det var således allvar!

Han kröp i säng och tog tidningen igen. Men han hade icke läst lång stund förrän han hörde steg ner på gatan. De öfvergingo småningom till ett sakta tramp och tystnade slutligen. Derpå hördes några svaga musikaliska ljud, och så tog en dubbelkvartett i:

Integer vitæ scelerisque purus

Han kände sig rörd! Det var vackert. Purus! Han kände sig lyftad öfver materien. Det låg i tidsandan detta ideala kraf på högre fordringar af äktenskapet; ungdomen hade fattats af den etiska ström som genomgick tidehvarfvet.

Nec venenatis . . . Tänk om Helène hade öppnat!

Han nickade sakta takten och fann sig så stor, så ädel som Helène velat ha honom.

Fusce pharetra! Skulle han öppna fönstret och tacka den studerande ungdomen på sin makas vägnar.

Han steg upp!

Ett fyrdubbelt skallande hänskratt smattade upp mot fönsterrutan just när han skulle ta i rullgardinssnöret.

Ja det stod så till. Man skrattade. Rasande tumlade han inåt rummet och törnade mot skrifbordet. Han var löjlig! Ett svagt gryende hat mot upphofvet till den förödmjukande scenen började resa sig, men hans kärlek fritog henne och så kastade han sig öfver mot de skämtsamma skalkarne, som han ville draga inför konsistorium. Men han återkom alltid till sig sjelf, och han blef ursinnig för att han låtit draga sig vid näsan.

Han gick på golfvet af och an emot morgonen, då han slutligen föll ner i sin säng och somnade bitter, sörjande öfver ett sådant slut på sin bröllopsdag, sitt lifs skönaste dag, som skulle ha varit den sällaste.

Följande dag vid kaffebordet råkade han Helène. Hon var kall och förnäm som vanligt. Albert ville naturligtvis icke låtsas om serenaden. Helène talade om stora planer för framtiden särskildt om upphäfvandet af prostitutionen. Albert var tillmötesgående och lof-

vade göra hvad han kunde. Menskorna måste bli kyska, ty det var endast djuren som voro okyska.

Derpå gick han på sin föreläsning. Miss-tänksam af timade uppträdet tyckte han sig märka miner hos auditoriet, och kamrater gratulerade honom på ett särskildt sätt som förolämpade honom.

En stor fet lefnadsglad adjunkt stälde sig midt i hans väg i Carolina-farstun, tog honom i kragarne och frågade med ett kolossalt grin in på hans ansigte:

— Nåå?

— Skäms! var det enda den nygifte kunde svara i det han slet sig lös och försvann i trappan.

Hemkommen var huset fullt med vänninor. Albert lindade benen i kjolar och försvann i en fåtölj halft gömd bakom klädningar.

— Nå, ni hade serenad också i går qväll, sade professorskan.

Albert bleknade, men Helène tog ordet:

— Det var ju icke för mycket! Men de kunde ha bestått sig att vara nyktra. Den här dryckenskapen bland den studerande ungdomen är förfärlig.

— Hvad sjöngo de då? fortsatte professorskan.

— Det var de vanliga »Mitt lif är en våg» och de der, sade Helène.

Albert tittade på henne förvånad, men beundrade henne. Dagen gick med kallprat och diskussioner. Albert erfor en viss känsla af trötthet. Att prata med fruntimmer några qvällstimmar efter dagens arbete var angenämt nog, men det här var väl mycket. Och så måste han sitta och hålla med om allting. Gjorde han ett försök till motsägelse, så blef han genast tillstukad.

Det blef afton och man skulle gå att lägga sig. De togo godnatt, och hvar och en gick in till sig.

Åter började tvifvel och oro anfäktas honom. Han trodde sig ha märkt en öm blick från Helène, och han var icke säker om hon ej tryckt hans hand. Så tänkte han cigarren och läste tidningen. Bara han kom in på verkligheten i tidningsspalterna tyckte han att ögonen öppnades.

— Hä, sade han halfhögt i det han kastade tidningen. Stolle!

Och så tog han på sig nattrocken, och gick ut i salongen.

Han hörde att det rörde sig inne i Helènes rum.

Så knackade han.

— Är det Lovis? ropades inifrån.

— Nej, det är bara jag, halfhviskade han med andan i halsen.

— Hvad står på? Hvad vill du mig?

— Jag vill tala vid dig, Helène, svarade han nästan sanslös.

Nyckeln vrides om i låset. Albert trodde inte sina öron. Dörren öppnas.

Helène stod der klädd ännu.

— Hvad vill du? frågade hon. Men i det samma såg hon att han var oklädd och att hans ögon lyste med en underlig glöd.

Med utsträckt arm sköt hon honom tillbaka och slog igen dörren.

Han hörde en kropp falla till golvet och strax derpå ett gråtanfall.

Ursinnig men skamsen vände han om till sitt rum igen. Det var då fullt allvar! Men detta var bestämdt icke normalt!

En genomvakad natt under grubblerier fram och åter blef resultatet, och om morgonen fick han dricka kaffe ensam.

På middagen när han kom hem, tog Helène emot honom med en smärtsam och undergifven min:

— Hvarför gjorde du mig detta? sade hon.

Han bad om förlåtelse men ganska kort. Derpå ångrade han sig och föll till föga.

Så gick hans äkta lif framåt ett halft år. Kastad mellan tvifvel, ursinne, kärlek förblef han alltjemt i kedjan.

Hans ansigte blef grått, och hans ögon slocknade. Hans lynne var ojemnt, och han

hade ett ständigt doft raseri sjudande under ett kallt yttre.

Helène fann honom förändrad och despotisk därför att han började opponera och öfverge sammankomsterna för att söka umgänge utomhus.

En vacker dag anmodades han söka professur. Som han ansåg sina medtäflare öfverlägsna gjorde han inga försök, men Helène bestormade honom tills han fann för godt att aflägga sina prof. Dessa hade den påföljd att han blef utnämnd. Hvarför visste han ej, men Helène visste det.

I samma vefva skulle riksdagsman väljas. Den nye professorn, som aldrig drömt om att deltaga i offentliga ärenden, blef alldeles häpen öfver att se sitt namn ställas upp bland kandidaternas, och ändå häpnare när han blef vald. Han tänkte afsäga sig, men Helènes föreställningar om behaget af att få utbyta småstadshålan mot hufvudstaden förmådde honom antaga.

Och så reste de till Stockholm.

Emellertid hade den nye riksdagsmannen och professorn under sitt halfår ute i ungarlsverlden kommit att göra bekantskap med de nya idéer som ifrån England kommit att omskapa den gamla samhälls- och moral-läran, och

han kände stunden nalkas då en brytning mellan honom och hans »inackordering» skulle ske. I Stockholm, der nya andar gåfvo honom mod att omfatta dessa läror som han redan inom sig erkänt, började han lefva opp ett nytt lif.

Helène deremot som känt att doften af vissa gammal-evangeliska kloak-dunster voro en söt lukt för de magtegende och vädrat konjunktur i bakvattnet började kasta sig på bänknyckels-sidan. Men då skar det sig, och Albert vrenskades. Hans kärlek hade svalnat, och han »gick utomhus» emedan han icke ansåg sig vara sin hustru otrogen, då hon aldrig begärt någon trohet i ett förhållande som ej existerade.

I beröringen med andra könet vaknade hans mandoms känsla, och han kom snart att inse sitt förnedringstillstånd.

Helène såg hur han gled ifrån henne. Deras samlif blef gnatigt, och man kunde när som helst vänta en katastrof.

Det led fram emot riksdagens öppnande. Helène såg orolig ut och tycktes för mannen ha ändrat sinnelag. Hon hade vekare tonfall än förr och syntes vara mån om att allting skulle vara honom till lags. Sålunda kunde hon ses öfva tillsyn öfver tjenstflickorna att de hade allting i ordning och att maten stod på bordet.

Han blef misstänksam och undrade, iakt-

tog och höll sig beredd på något som skulle komma.

En morgon vid kaffet såg Helène mera förlägen ut än vanligt. Hon plockade på serveten och hade små torra hostningar. Slutligen tog hon mod till sig och drog fram med sitt ärende:

— Albert, började hon, du vill nog göra mig och den sak jag tjänar en tjänst.

— Hvad är det för sak? frågade han kort och torrt, ty nu visste han sig ha öfvertaget.

— Du vill nog göra något för den förtryckta qvinnan? Inte sant!

— Hvar är den förtryckta qvinnan?

— Hvad. Du har öfvergifvit vår stora sak? Du har svikit oss.

— Hvad är det för sak?

— Qvinnosaken!

— Jag känner inte någon sådan.

— Du känner inte någon sådan? Du! O!
Är icke folkets qvinna i den mest öfvergifna belägenhet?

— Nej, jag kan icke se, att hon är mera förtryckt än folkets man. Befria honom från exploitörerna, och hans qvinna skall vara befriad.

— Men de olyckliga som måste sälja sig och de usla männen

— Som äro så usla att de betala! Har du sett någon man ta betaldt för ett nöje som båda njuta?

— Det är inte frågan om det; men det är frågan om att lagen är orättvis som straffar den ena men icke den andra.

— Det är ingen orättvisa. Den ena har förnedrat sig till en källa för smitta genom att sälja sig: staten behandlar henne som en galen hund. När du träffar en man, som förnedrat sig så djupt; nåväl sätt honom under polisen också! Ack, ni rena englar, som förakta mannen såsom ett orenare djur, ni! Hvad vill du af mig? Hvad vill du jag skall göra?

Han såg att hon hade en renskrift i handen som hon tagit från skänken. Utan att vänta hennes svar tog han skrifvelsen från henne och läste.

— En motion till riksdagen! Jag skall vara bulvan och bära fram det här! Är det moraliskt det? Anser du det vara, strängt taget, hederligt?

Helène reste sig, men föll i gråt och kastade sig på soffan.

Han steg upp och närmade sig henne. Han tog hennes hand för att undersöka pulsen om någon fara var å färde. Hon grep konvulsiviskt hans hand och tryckte den mot sitt bröst.

— Gå icke ifrån mig, snyftade hon, öfvergif mig icke utan stanna och låt mig tro på dig.

Det var första gången han hade sett henne gifva utbrott åt sina känslor. Denna fina kropp som han beundrat och som han älskat kunde då få

lif. Det rullade då varm blod i dessa ådror, blod som kunde destillera tårar. Han smekte hennes panna.

— O, sade hon, det är så skönt när du smeker mig så der. O, Albert, så skulle det alltid vara!

— Ja, svarade han, hvarför har det icke varit så? Hvarför?

Helène slog ner ögonen och upprepade endast:

— Hvarför?

Hennes hand dröjde i hans, och han kände en skön värme sprida sig från den mjuka sammetslena lemman som han tryckte, och alla hans gamla känslor för henne blossade upp, men nu med hopp.

Slutligen reste hon sig:

— Förakta mig icke, sade hon, hör du det, förakta mig icke.

Och hon gick in i sitt rum.

Hvad var detta? frågade Albert sig sjelf när han gick ut i staden. Genomgick hon någon kris? Började hennes lif som qvinna nu först?

Han var ute i staden hela dan. Gick på teatern om qvällen. Man gaf Sällskap der man har tråkigt. Blef han ond när han såg den platoniska kärleken, själarnes förening och det der afslöjadt, belett? Nej, han blef icke alls ond. Det var som om ett skynke af finväfda lögnen dragits från hans goda förstånd;

han log åt det älskvärda djuret, som sannfärdigt stack fram sitt hufvud under teaterenglarnes kartong-vingar; han log nästan med tårar öfver sitt långa, långa sjelfbedrägeri och han beskrattade sin dårskap. Hvilken helvetets förrutnelse låg icke under denna lögnaktiga moral, detta vansinniga emancipationsraseri från den sunnda naturen, idealismens och kristendomens askesteorier inplanterade i nittonde århundradet.

Och hvad han skämdes! Ty att vara duperad så länge! När han kom hem såg han att det lyste i Helènes rum. Han gick förbi dörren så tyst han kunde. Det hostade derinne.

Han fortsatte sin väg in till sig och gick till sängs. Läste sin tidning och tände sin cigarr. Han höll på en stund med värnepligten, då han plötsligen hör dörren till Helènes kammare slås upp och steg och skrik ute i salongen. Han sprang upp för att se efter hvad som stod på, troende att elden kommit lös.

Ute i salongen stod Helène i nattdrägt. När hon fick se mannen, skrek hon till och skyndade tillbaka till sitt rum, der hon stannade med hufvudet utsträckt.

— Förlåt Albert, var det du. Jag visste inte att du var ute än, och trodde det var tjufvar. Förlåt!

Och så stängdes dörren.

Hvad betydde detta? Älskade hon honom?

Han gick in i sitt rum och stannade framför spegeln. Kunde en qvinna älska honom? Han var ju ful. Men själarne älska hvarandra, och det fans så många fula män som fått sköna qvinnor. Men då voro de nästan alltid rika eller mäktiga!

Skulle Helène ha insett sin falska ställning! Eller skulle hon ha märkt att han gick ifrån henne, och ville hon fånga honom? Han visste icke hvad han skulle tänka.

Följande morgon då de råkades vid kaffebordet var Helène mycket blid. Professorn anmärkte att hon bar en ny morgonrock med spetsar som betydligt förhöjde hennes skönhet.

När han skulle ta sig socker råkade deras händer vidröra hvarandra.

— Förlåt, käre, sade hon med en min som han aldrig sett förr och som erinrade om ung flicka.

De talade om likgiltiga ämnen.

På förmiddagen egde riksdagens öppnande rum.

Helène fortfor i sitt undfallande sätt och blef dag från dag alltmera känslfull.

Motionstiden led till sitt slut.

Professorn kom hem en afton ovanligt upprymd efter att ha varit i en klubb. Han gick och lade sig som vanligt med sin cigarr och sin tidning. Om en stund hörde han Helènes dörr öppnas. Derpå blef det

tyst en stund. Slutligtigen knackade det på hans dörr.

— Hvem är der? ropade han.

— Det är jag Albert! Kläd på dig och kom ut för jag måste tala vid dig.

Han klädde sig och gick ut i salongen. Helène hade tändt en lustre och satt i soffan klädd i spets-peignoir.

— Förlåt mig, sade hon, men jag kunde inte sofva. Mitt hufvud är så underligt. Sätt dig här och tala vid mig.

— Du är nervös min vän, sade Albert, och tog hennes hand. Du skall dricka ett glas vin.

Han gick ut i matsalen och tog fram en vinkaraff med två glas.

— Skål, älskade, sade han.

Helène drack, och hennes kinder togo eld.

— Hvad är det nu? frågade han och lade sin arm om hennes lif. Du är oharmonisk?

— Ja! Jag är icke lycklig.

Han hörde nog att orden föllo torra och sökta, men hans lidelse var väckt, och han tog allt för godt.

— Vet du hvarför du är olycklig? frågade han.

— Nej, jag är mig icke sjelf klar. Men ett vet jag: att jag älskar dig.

Albert tog henne i sina armar, tryckte henne till sig och kysste hennes ansigte.

— Är du min hustru eller är du icke?
hviskade han.

— Jag är ju din hustru, andades Helène,
hvars kropp föll tillsammans som om alla nerver
sprungit af.

— Helt och hållet? hviskade han, under
det han paralyserade henne med sina kyssar.

— Helt och hållet, flåsade hon under det
hennes kropp sakta slingrade sig i omedvetna
konvulsioner som om hon i en dröm ville värja
sig mot en fara.

När Albert vaknade påföljande morgon,
vaknade han klar, utsöfd och med fullt med-
vetande. Hans tankar voro starka och be-
stämda som efter en god djup sömn. Gårdagens
händelse stod lefvande för honom. Sanna förhål-
landet trädde fram, omutligt, nyktert, bestämdt.

Hon hade sålt sig!

Klockan tre på morgonen hade han lofvat,
rusig, blind, vansinnig, att bära fram hennes
motion i kammaren.

Och priset! Lugn, kall orörlig hade hon
mottagit honom.

Hvilken var den första qvinna som uppfann
att man kunde sälja sin gunst? Och hvem
upptäckte att mannen ville köpa? Det var
äktenskapets och prostitutionens stiftare. Och
det påstods att Gud stiftat äktenskapet!

Han såg sin förnedring och hennes! Hon ville ha den triumfen öfver sina väninnor att vara den första som kunde ingripa i lagstiftningen, och hon hade köpt den.

Men han skulle dra slöjan af henne. Han skulle visa henne hvem hon var. Han skulle säga henne, att prostitutionen aldrig kunde afskaffas så länge qvinnan fann sin fördel vid att sälja sig.

Och med det beslutet klädde han sig.

När han kom ut i matsalen fick han vänta henne en stund. Han tänkte ut följderna, och han bemannade sig att möta henne.

Så kom hon! Lugn, leende, triumferande; men skönare än han sett henne förr.

Det brann en mörk eld i hennes öga, och han som väntat sig se henne med nedslagna blickar, rodnande som en nygift, blef tillintetgjord. Det var hon som spelade den segrande förföraren och han den blyge förförde.

Orden kommo aldrig öfver hans läppar; han steg upp, besegrad, gick ödmjuk emot henne och kysste hennes hand.

Hon konverserade som vanligt, utan att antyda att något nytt moment inträdt i hennes lif.

När han sedan bar hennes skrift ner till riksdagshuset rasade han inom sig, men tanken på kommande sällhet lugnade honom.

Om aftonen när han helt djerft knackade på Helènes dörr, var den stängd.

Den förblef stängd i tre veckor. Han kröp som en hund efter henne, lydde hennes minsta vink, gjorde allt hvad hon önskade, men för-gäfvdes.

Då bröt raseri ut, och han sade henne allt. Hon svarade skarpt; men när hon såg att hon gått för långt och att han filat af kedjan så gaf hon sig!

Och han bar sin kedja. Han bet i den, han slet i den, men den höll.

Hon lärde sig snart se huru långt han tålde, och när det hotade bli för mycket, gaf hon efter.

Han fick en fanatisk längtan att se henne som mor. Det skulle kanske göra henne till qvinna, tänkte han, det skulle locka fram den sunda naturen. Men hon blef icke mor.

Hade äregirigheten, individens sjelfviska brand, förtärt lifskällan? Det kunde han icke veta.

En dag underrättade hon honom om att hon måste resa ut till en slägting på ett par dagar.

När Albert kom hem om aftonen sedan Helène rest och såg hemmet tomt, öfverfölls han af en grym känsla af tomhet, af längtan. Nu blef honom klart huru hans hela väsen var genomväfdt af kärleken till henne. Rummen voro så ödsliga, det var såsom efter en be-grafning.

Hennes plats stod tom vid bordet, och han åt nästan intet.

Efter supén tände han kronan i salongen. Han satte sig på hennes vanliga plats i soffan, han handterade hennes lemnade handarbete — en barntröja, afsedd för något okänt barn i en nystiftad barnkrubba. Der satt nålen ännu kvar. Han stack den i sitt finger liksom om han ville erfara smärtans ljufhet.

Derpå tände han ljus och gick till hennes sofrum. Han skyggade då han trädde ditin liksom om han begått ett brott. Men rummet liknade icke en qvinnas. En enmanssäng utan omhängen. En chiffonier, en bokhylla, ett nattduksbord och en soffa. Alldeles som i hans rum. Ingen toalett, bara en liten väggspegel.

Der hängde hennes klädning. Han såg hur det tjocka brocherade sarget aftryckt formerna af hennes kropp. Han lät handen fara öfver tyget och lade ansigtet mot halsfräset; han lade armen om klädningslifvet, men det föll tomt och tunnt tillsammans som en hamn.

— Och man säger att själen är en ande, tänkte han. Men då är den en kroppslig ande åtminstone.

Han närmade sig sängen som om han väntat att se en syn. Han rörde vid allt, tummade på allt.

Slutligen, liksom om han sökt något, något som skulle ge honom lösning på en gåta, bör-

jade han dra i handtagen på chiffonierlådorna; men de voro alla låsta. Derpå drog han på måfå upp lådan i nattduksbordet. Men han smällde lika hastigt igen den, dock icke for-tare än han hunnit läsa titeln på en broschyr och ana ändamålet med några ovanliga föremål.

Det var då detta! Facultativ Sterilitet! Detta som för underklassen, den man beröfvat existensmedlen, skulle vara en tillfällig räddning undan fattigdomen, en välgörenhet för stunden, det var vordet egoismens, den yttersta kon-seqvensen af idealismen, verktyg. Var öfver- klassen degenererad efter som den icke längre ville föröka sig, eller var den moraliskt rutten. Den måste vara båda delarne efter som den ansåg omoraliskt att föda barn utom vinningen, och lågt att föda dem med vinning.

Men han ville ha barn han! Han hade existensmedlen, och han tog det både som pligt och en berättigad njutning att känna sitt väsen öfvergå i en annan existens. Det var den sanna, den sunda egoismens naturliga väg till altruism. Men hon tog en annan väg, och hon stickade tröjor åt andras barn. Var det vackrare det? Det tog sig så ut! Men det var fruktan för eget obehag att vara mor, och det var billi-gare och mindre besvärligt att sticka en tröja i en salongsdivan än att lefva en hel barn-kammarens mödosamma lif.

Det hade blifvit skam att vara mor, att

vara kön, att påminnas om att man var hona.

Deri låg det. Arbeta för himlen, högre intressen, menskligheten, hette det, men för fåfängan, sjelfvet, offentligheten, var det.

Och han som beklagat henne, som sörjt öfver att han visat henne en orättvis ovilja för hennes sterilitet. Som en gång ådragit sig en hel mängd »goda och rättänkande» människors förakt därför att han icke talat med den vördnad man är skyldig olyckan och de ofrukt samma qvinnorna, hvilka äro heliga, emedan de drabbats af den största olycka som kan drabba en qvinna.

Och denna qvinna hvad arbetade hon för? För framåtskridandet; för mensklighetens räddning?

Nej; emot framåtskridandet, emot frihet och upplysning. Hade hon icke häromdagen kastat fram om en ny motion för inskränkning af religionsfriheten? Hade hon icke skrivit en brochyr om tjenstefolkets sjelfsvåld? Arbetade hon icke för militärlagarnes skärpande? Understödde hon icke agitationen för flickornas förderfvande genom samma usla uppfostran som gossarne fingo?

Han hatade hennes själ, ty han hatade hennes tankar! Och ändock älskade han henne? Hvad älskade han då hos henne?

— Troligen, svarade han sig och kunde

dervid icke underlåta att falla in i filosofien, troligen det frö till ett nytt väsen hon bar, men som hon ville qväfva!

Hvad kunde det annars vara?

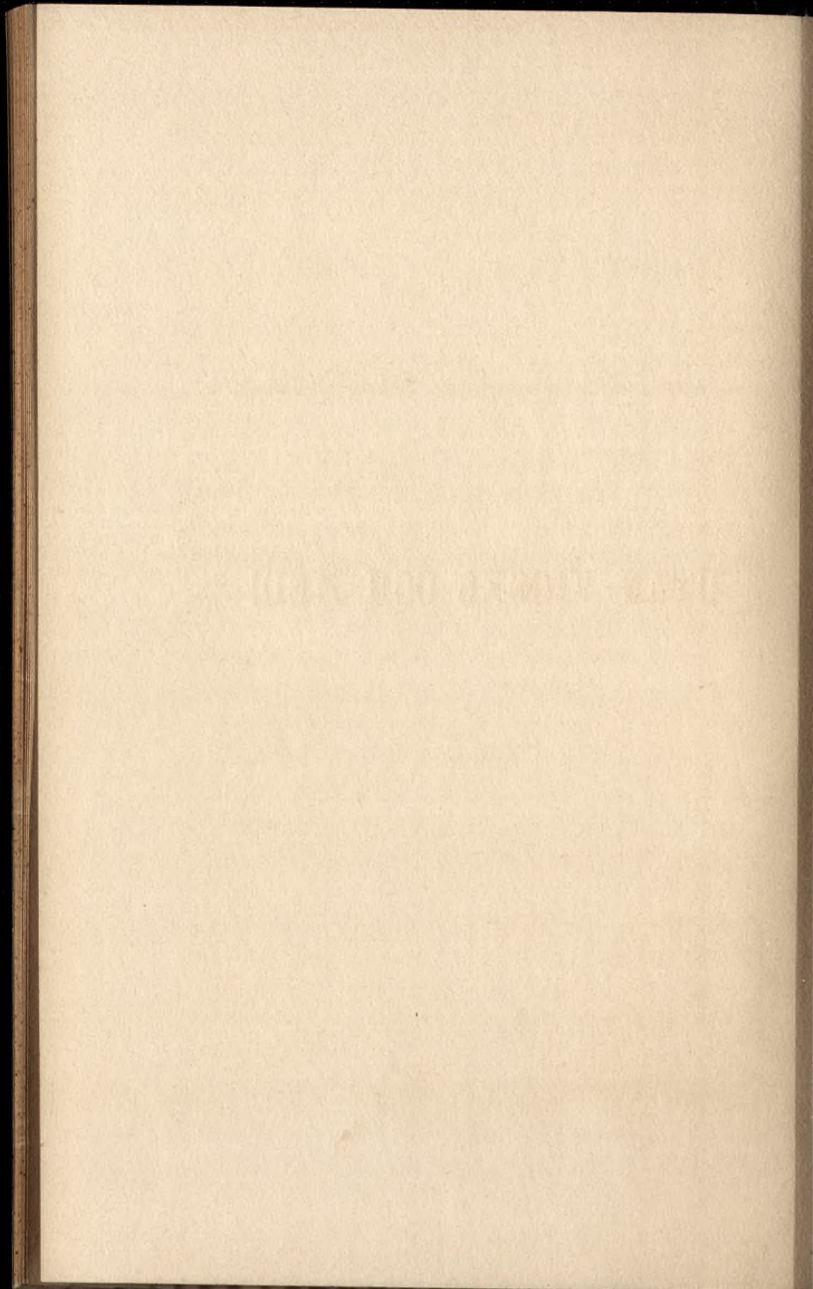
Men hvad älskade hon hos honom? Hans titel, hans ställning och hans magt.

Och med dessa gamla menniskor skulle man arbeta på det nya samhällets byggande.

Han ville säga henne allt detta när hon kom hem; men han visste att han icke skulle göra det. Han visste att han skulle krypa efter henne, och tigga om hennes gunst, att han skulle fortfara att vara hennes slaf och gång på gång sälja sin själ, så som hon sin kropp. Han visste han skulle göra det, ty han älskade henne!

UTAN VIGSEL OCH MED!

UTAN VIGSEL OCH MEDI

Notarien i Rådstufvurätten gick en vacker vårafton i gamla Humlegården och spatserade. Han hörde sång och musik ifrån Rotundan, och såg ljus strömma ut från de stora fönstren och kasta sitt sken in under de nyspruckna lindarnes skuggor.

Han gick ditin och satte sig vid ett ensligt bord nära estraden samt begärde en toddy.

Först sjöng en komiker en sorglig sång om den Döda Råttan. Sedan kom en ung flicka fram i en rosenröd klädning och föredrog: »Og intet ær saa deilig som een maanskinstur.» Hon hade ett jemförelsevis oskyldigt utseende och dedicerade sången till vår oskyldige notarie. Smickrad af en sådan utmärkelse inledde denne en serie underhandlingar som började med en flaska äkta Liljeholmen och slutade med två möblerade rum och kök samt nödiga bekvämligheter på Ladugårdslandet. Att ingå i en analys af den unga

mannens känslor ingår icke i planen för detta arbete, lika litet som en beskrifning på möblemanget och de nödiga uthusen.

Nog af de voro goda vänner.

Men, smittad af tidens socialistiska tendenser och längtande efter att alltid hafva lyckan för ögonen beslöt notarien att sjelf flytta in i våningen och anställa väninnan såsom hushållerska, på hvilket hon gerna gick in.

Men den unge mannen hade familj; det vill säga hans familj hade honom såsom medlem, och alldenstund han ansågs ha sårat den allmänna moralen och dermed kastat skuggan på familjeanseendet, inkallades han för föräldrar och syskon för att erhålla en varning. Som han ansåg sig för gammal att åhöra en sådan till slutet afbrötos underhandlingarne och umgänget.

Detta fästade honom än mera vid hans eget hem, och han blef en mycket huslig äkta, förlåt — oäkta, man. De voro sälla, ty de höllo af hvarandra, och inga band tryckte dem. De lefde af en glad oro att förlora hvarandra och gjorde därför allt för att få behålla hvarandra. De tu voro ett, men det fattades dem något i deras lif: det var umgänge. Samhället ville icke ha dem, och notarien mottog icke några bjudningar i stora verlden.

Det var dan för julafton, en bister dag för

dem som haft familj. Notarien satt och drack sitt kaffe på morgonen, då han mottog ett bref. Det var ifrån en af systrarne, som bad honom så hjertslitande att komma hem på julafton. Det började röra sig i hans gamla känslösträngar, och han blef olustig. Skulle han låta henne, väninnan, hustrun sitta ensam på en sådan afton? Nej! Skulle hans plats stå tom vid julbordet i hemmet, der han aldrig saknats förr? Hm! Så stodo sakerna när han gick ner till verket.

I frukosttimman kom en kamrat fram till honom och frågade så försigtigt som möjligt:

— Skall du vara i familj julafton?

Notarien blossade till. Skulle den der vara invigd? Eller hvad menade han?

Den andra såg att han trampat en liktorn, hvarför han fortsatte utan att vänta svar.

— Jo, ser du, om du är ensam, tänkte jag du skulle vilja vara med mig, hm, med oss. Du vet kanske, hm, jag har ett litet förhållande, hum, en snäll och präktig flicka, ser du.

Det der lät bra, och notarien var färdig att antaga förslaget, om de fingo komma båda. Naturligtvis fingo de det, och dermed var julaf tonsfrågan och umgängesfrågan löst.

De träffades hos vännen vid sextiden, och »gubbarne» sutto som pacharer och drucko portvin medan fruarne pysslade i köket.

Och sedan hjälptes de åt alla fyra att

duka: och gubbarne slogo bordet på helspänn och lågo på golfvet med kilar och slåar, och fruarne voro så innerligt goda vänner som sammanhöllos af det gemensamma ganska synliga bandet som bär det stora namnet verdens dom. Och de hedrade hvarandra, de voro finkänsliga och deltagande som sådana kunna vara. Och de undveko detta tvetydiga glam som äkta folk roa sig med när de äro utom hörhåll för barnen liksom de ville säga: nu ha vi rättighet.

Vid tårtan talade notarien för det egna hemmet, dit vi fly från verlden och menskorna och der vi ha våra bästa stunder med våra verkliga vänner.

Här föll Marie-Louise i gråt, och då han frågade om hon var bedröfvad, om hon icke var lycklig, framsnyftade hon att hon nog såg att han saknade sina systrar och sin mor.

Han svarade att han icke alls saknade dem, och att hon säkert skulle önska dem långt borta om hon kom i deras närhet.

— Ja, men hvarför kunde de icke gifta sig?

— Voro de icke gifta då?

— Jo, men riktigt!

— Med prest? Han trodde icke presterna voro annat än examinerade studenter och att deras besvärjelseord bara var mytologi.

Det förstod hon inte, men det var inte riktigt bra som det var, det visste hon, och gårdsfolket pekade finger åt henne.

— Så fick de det då!

Här inföll Sophie, att hon nog insåg att de icke voro nog fina för deras släktingar, men det brydde hon sig inte alls om. Hvar och en på sin plats, för sig, och dermed vara nöjd.

Emellertid var umgänget etableradt, och man lefde i endrägt som sällan familjer göra. Det fans, alltid, det der bandet, och man var å andra sidan fri från ett annat band. Och makarne voro alltjemt som förälskade utan att taga sig några äktenskapliga ovanor före, såsom att vara oartiga mot hvarandra och så.

Men efter några års förlopp såg notarien sin förbindelse välsignas med en son. Dermed var älskarinnan lyftad till rang af hans barns mor, och allt det gamla var nu glömdt. Genom lidandet och omsorgerna för den nyfödde hade hon aflagt de gamla sjelfviska tagen att alltid vara behaglig och ådraga sig ensam mannens kärlek.

Ett svagt symptom af öfverlägsenhet mot väninnan började visa sig och en större säkerhet i uppträdandet mot mannen.

En dag kom denne hem strålande och förkunnade en stor nyhet. Han hade mött äldsta syster ute på gatan, och hon hade naturligtvis reda på allt. Hon var så nyfiken att se sin brorson och ville ändtligen komma på visit.

Marie-Louise blef till sig och började städa

och damma, och notarien måste äntligen skaffa henne en ny klädning. Och så började hon vänta i åtta dagar. Gardinerna tvättades, messingsluckorna på kakelugnarne skurades, möblerna gnedos, ty systemern skulle se att det var en ordentlig människa hennes bror råkat ut för.

Och så kokades kaffe till elfvatiden om dagen när systemern skulle komma.

Hon kom, rak som en pinne, och räckte en hand styf som ett klappträ. Hon inspekterade möblemanget i sängkammaren, vägrade dricka kaffe och såg icke svägerskan i ansigtet. Men den nyfödde intresserade hon sig något för, och derpå gick hon.

Men Marie-Louise hade tagit mått af hennes kappa, värderat tyget i hennes klädning och fått en idé af hennes hårklädnad. Hon hade icke gjort sig stor räkning på någon hjertlighet. Visiten var henne nog att börja med, och huset visste snart att svägerskan varit der.

Men barnet vexte och följdes snart af en flicka.

Nu började Marie-Louise få ömma bekymmer för barnens framtid, och notarien öfvertygades dagligen om att ingenting annat än vigsel kunde rädda dem.

Dertill kom systemerns vinkar om att en försoning med de gamla möjligen skulle kunna komma till stånd om han bara vore väl gift.

Efter två års kamp, dag och natt och med tanken på sina barns framtid beslöt han ändtligen låta den mytologiska ceremonien gå i verkställighet.

Men hvem skulle han bjuda på bröllopet. Marie-Louise ville ha det i kyrkan. Men då kunde icke Sophie bli med. Det gick bestämdt inte an. En flicka som hon! Marie-Louise kunde redan uttala ordet flicka med en särskild moralisk accent. Notarien erinrade om att hon varit en god väninna och att man icke fick vara otacksam. Marie-Louise erinrade om att man för sina barns skull fick uppge sina enskilda sympatier, och hon rådde.

Bröllopet stod. Bröllopet var öfver. Inga inviter från de gamle. Ett ovetligt bref från Sophie och fullständig brytning.

Nu satt Marie-Louise der som fru. Ensam, ensammare än förut. Bitter öfver misräkningen, säker på sin man som numera var bunden, började hon taga sig alla friheter som en äkta hustru tillkommer. Det som förr var af god vilja gifvet utan res-contra, det togs nu som en skyldig tribut. Hon var förskansad bakom hederstiteln, hans barns mor, och derifrån gjorde hon sina utfall. Enfaldig som alla duperade män uppfostrade af qvinnor, kom han sig aldrig för att utreda hvad det var för helighet som låg i att vara *hans* barns mor. Det skulle ju någon vara det, och hvarför hans

barn voro märkvärdigare än andra barn och än han själf, det begrep han inte.

Lugnad emellertid af att hans barn verkligen fått en lagstadd mor, började han göra små utflykter från hemmet och se sig om i verlden som han glömt något under första kärleksruset, och som han senare försummat af en viss räddhåga att lemna barnen och hustrun ensamma.

Dessa friheter misshagade frun, och som hon numera inte behöfde genera sig, och dessutom var en uppriktig natur, så sa hon ifrån, rent ut.

Han som studerat alla juridikens kringgångar var icke svarslös.

— Tycker du att det är anständigt lemna dina barns mor på det här sättet under det att du sitter på krogen.

— Jag trodde inte du saknade mig! min gumma, svarade han förberedande.

— Saknade? Jo när herrn är ute och super opp hushållspengarne, så saknas det allt mycket i huset.

— För det första super jag inte, för jag äter bara en bit mat och dricker en tår kaffe, för det andra super jag inte opp hushållspengarna, för dem har du inlåsta; jag har nemligen en annan sorts pengar som jag »super» opp.

Olyckligtvis älska icke fruntimmerna humor, och den på skämt framräckta snaran kastades genast om hans hals.

— Jaså, du erkänner alltså ändå att du super?

— Jag? Nej jag begagnade ditt uttryck skämtsamt.

— Skämtsamt. Jaså man skämtar med sin hustru. Det gjorde man icke förut.

— Du önskade ju den der mytologien sjelf. Hvarför det nu inte är som förut? Ja!

— Derför att man är gift förstås.

— Dels det, och dels derför att rusets egenskap är att dunsta af.

— Jaså det var bara ett rus hos dig.

— Inte bara hos mig; hos dig också, och hos alla andra med. Mer eller mindre långvarigt, ser du!

— Jaså kärleken är bara ett rus hos karlarne.

— Nej hos alla!

— Men den är ett rus ändå?

— Ja, ja, ja! Men man kan ju vara vänner ändå.

— Men då behöfver man inte gå sta och gifta sig.

— Nej det tyckte jag med.

— Du? Var det inte du, som ville att vi skulle viga oss?

— Ja derför att du ville det dag och natt i tre års tid.

— Ja, men du ville det ändå!

— Ja derför att du ville det. Tacka mig då för det.

— Ska jag tacka dig, därför att du lemnar dina barns mor ensam med dina barn, medan du hänger på krogarne.

— Nej inte därför, utan därför att jag vigde dig med mig.

— Men jag ska vara tacksam ändå?

— Ja det ska du vara, som hvarje anständig människa som får sin vilja fram.

— Jo, det är vackert att vara gift på det här viset? Så som en annan lolla och inte estimeras af sin mans släktingar.

— Hvad har du med mina släktingar att göra? Jag har inte gift mig med dina.

— Derför att de inte voro tillräckligt fina, gubevars.

— Men mina voro nog fina åt dig. Om de hade varit ett skomakarfolk så hade du inte varit så angelägen?

— Skomakare? duger inte de kanske? Är de inte människor de också?

— Joo, för mig, men jag tror inte du skulle springa efter dem.

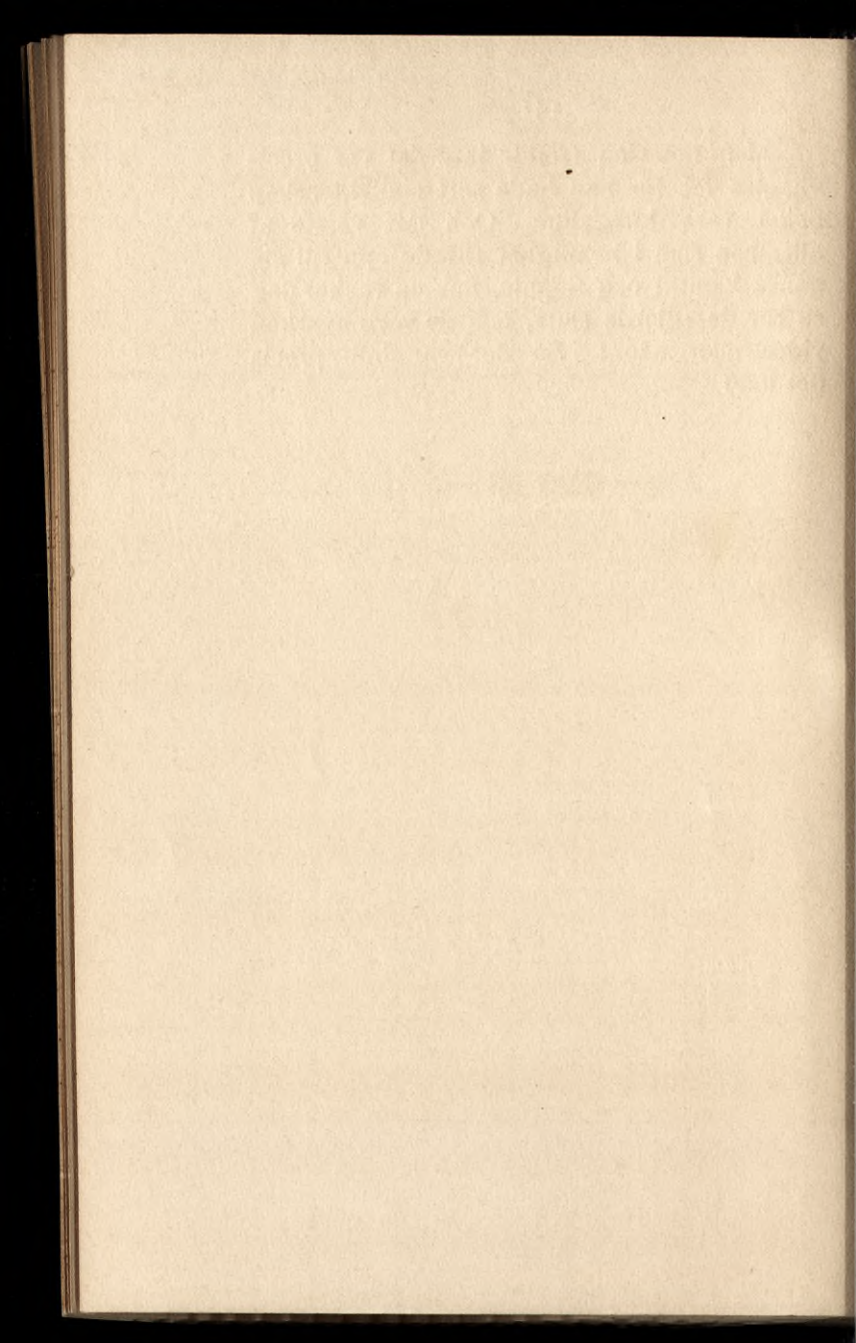
— Springa? Jag springer inte efter någon människa.

— Nå då är det bra då.

Men det var inte bra, och det blef aldrig bra. Om det nu var utaf vigseln eller något annat, men Marie-Louise tyckte i alla fall, att det var bättre förut; det var mera »lifvadt» som hon uttryckte sig.

Men notarien trodde inte det var precis vigselns fel, för han hade sett civiläktenskap också vara knaggliga. Och det värsta af allt; han som i hemlighet tittade opp till sin gamla kamrat och Sophie, fick en vacker dag se hur de »gjorde slut», och de voro hvarken vigda eller något. Så det var inte precis det inte!

TVEKAMP.

THE END

TVEKAMP.

Hon var ful, och därför blef hon förbisedd af de råa unga männen, som icke visste att värdera en skön själ under en ful yta. Men hon var rik, och hon visste att männen fika efter fruntimmernas pengar, om af den orsak att alla pengar äro hoparbetade af män och dessa därför tycka att kapitalet tillhör deras kön, som också därför af den orättvisa lagen ensamt blifvit dömdt att arbeta för det andra könet och dess afkomma, eller af andra mindre grundade själ, det gjorde hon sig ej reda för. Som hon var rik fick hon lära en mängd hvarjehanda, och som hon visade männen stort misstroende och förakt ansågs hon vara ett begåfvadt fruntimmer.

Hon var blifven tjugo år. Modren lefde och hon ville icke vänta fem år till för att få disponera sin förmögenhet. Derfor öfverraskades hennes väninnor en dag med hennes förlofningskort.

— Hon gifter sig för att få en man, sade några.

— Hon gifter sig för att få en betjent och friheten, sade andra.

— Så dum hon är som gifter sig, sade några; hon vet inte att hon då först blir omyndig. — Var ni inte rädda, sade andra, hon blir nog myndig fast hon gifter sig. Hur såg han ut? Hvem var han? Hvar hade hon fått fatt i honom?

Han var en ung advokat, med ett qvinligt utseende, höga höfter och ett blygt sätt. Han var enda sonen och uppfostrad af en mor och en tant. Han hade alltid haft en stor fruktan för unga flickor och hatade löjtnanter emedan de voro så manliga och alltid hade företrädet på baler och soaréer. Sådan var han.

De råkades på en brunnsbal. Han hade kommit sent, och inga damer funnos kvar åt honom. De unga flickorna svarade sina glada triumferande nej, när han kom fram för att bjuda upp, och de viftade med sina program mot honom som om de viftat bort en när-gången fluga.

Sårad, förödmjukad gick han ensam ut och satte sig på verandan att röka. Månen sken öfver parkens lindar, och resedan doftade nere på rabatterna. Han såg genom fönsterna huru par efter par susade förbi derinne i danssalongen under det valsens vällustiga rytmer

kom honom att skälfva af allmän svartsjuka af den förkrymptes vannägtiga begär.

— Sitter häradshöfdingen här och svärmar? hördes en röst tilltala honom. Och dansar inte?

— Hvarför dansar inte ni min fröken? sade han och såg upp.

— Derför att jag är så ful och ingen vill ha mig, svarade hon.

Han betraktade henne. De voro gamla bekanta, men han hade aldrig dröjt vid hennes drag. Hon var utmärkt väl klädd, och hennes ögon uttryckte i detta ögonblick en sådan smärta, en förtviflans och den fruktlösa harmens, mot en orättvis natur att han kände en liflig sympati för henne.

— Och ingen vill ha mig heller, sade han. Men löjtnanerna ha ju rätt. I det naturliga urvalet ha ju de starkare och de grannare rätt. Se på deras skuldror och epåletter ...

— Fy så ni talar!

— Förlåt! Men man blir bitter när man står i en ojemn strid! Vill ni dansa med mig kanske?

— Är det af barmhertighet?

— Ja mot mig!

Han kastade bort cigarren.

— Har ni känt Er utpekad, utkastad af ödet, har ni känt hvad det vill säga att alltid vara den sista? återtog han med värme.

— Om jag har känt det? Men det är icke alltid de yttersta som bli de sista vid tillfällena sådana som dessa, tillade hon med eftertryck. Det fins egenskaper andra än skönhet, som ha värde i lifvet.

— Hvilka egenskaper sätter ni då högst hos en man?

— Godhet, svarade hon bestämdt. Ty den egenskapen är så sällsynt hos en man.

— Godhet och svaghet bruka ju gå tillsammans, och qvinnan brukar ju älska styrkan.

— Hvilka qvinnor? Den råa styrkan har ju haft sin tid, och vi som kommit framåt i civilisation vi skulle väl ha bättre förstånd att vi icke satte muskelstyrkan och råheten högre än det goda hjertat.

— Vi skulle! Ja, och ändå! Se på uppträdet derinne!

— Den sanna manligheten för mig, den består i känslans adel och hjertats intelligens.

— Ni skulle således anse en man som hela världen kallar en svag, en mes

— Hvad bryr jag mig om världen! Hvad världen kallar!

— Vet ni att ni är ett ovanligt fruntimmer! sade häradshöfdingen alltmer intresserad.

— Inte ovanlig alls! Men ni män äro så vana vid att anse fruntimren som ett slags rodockor —

— Hvilka män? Jag, min fröken, har

sedan barndomen sett upp till qvinnan som till en högre uppenbarelse af menniska, och den dag en qvinna skulle älska mig och jag henne, så vore jag hennes slaf.

Adèle såg på honom länge och djupt. Derpå sade hon!

— Ni är en ovanlig man, ni.

Sedan de närmare förklarar hvarandra som ovanliga species af det dåliga släktet menniska och utgjutit sig öfver det flärdfulla i dansnöjet, anställt betraktelser öfver månens melankoli gingo de in och sökte vis-à-vis till françaisen.

Adèle dansade utmärkt, och häradshöfdingen vann hennes hjerta fullständigt emedan han dansade som en »oskyldig flicka».

Efter françaisens slut sutto de åter på verandan.

— Hvad är kärleken? frågade Adèle och såg på månen likasom hon ville ha svar från himlen.

— Det är själarnes sympati, hviskade häradshöfdingen med en stämma som komme den från vinden.

— Men sympati kan lätt förbytas i anti-pati, sådant har man sett, fortfor Adèle.

— Då var den icke den rätta sympatien. Det fins materialister som säga att kärleken icke skulle finnas om det ej fans två kön, och de våga påstå att den sinliga kärleken räcker

längre än den andra. Kan man tänka sig något så lågt, så djuriskt att i den älskade endast se ett kön.

— Tala icke om materialisterna.

— Jo, jag måste tala om dem, för att ni skall förstå huru högt jag sätter min kärlek till en qvinna, om jag skulle komma att älska någon. Hon skulle ej behöfva vara skön; skönheten förgår. Jag skulle i henne se en god kamrat, en vän. Jag skulle aldrig känna mig blyg inför henne som inför en flicka. Jag skulle gå rakt fram till henne, som jag går till Er och säga: vill ni bli min vän, för lifvet. Och detta skulle jag säga utan det bryderi som en friare känner när han förklarar sig för den han älskar, ett bryderi som han måste känna, emedan hans tankar icke äro rena.

Adèle såg med hänförelse på den unge mannen, hvilken fattat hennes hand.

— Ni är en ideal natur, sade hon, och ni har talat ur mitt hjerta. Ni har bedt om min vänskap, om jag förstätt er rätt. Ni skall få den, men först ett prof. Vill ni visa att ni kan lida förödmjukelse, hån, för den ni säger Er hålla af.

— Om jag vill? Säg, och jag lyder!

Adèle knäppte af sitt halsband af drifvet guld med en vidhängande medaljong.

— Bär detta som ett vårdtecken af vår vänskap.

— Jag skall bära det, svarade härads höfdingen något osäker, men man skall kanske säga att vi äro förlofvade.

— Och det fruktar ni?

— Nej, om du vill det! Vill du det?

— Ja, Axel! Jag vill det; ty verlden tillåter inga vänskapsförbindelser mellan man och qvinna; verlden är så usel att den icke tror på ett rent förhållande mellan personer af motsatt kön.

Och han bar sin boja. Verlden som är mycket materialistisk mellan fyra ögon, sade som väninnorna. — Hon gifter sig för att bli gift, och han: för att få henne. Den gjorde äfven några fula anspelningar på att han tog henne för pengarne efter som han sjelf förklarade att det icke existerade något så lågt som kärlek mellan dem, och vänskap tvingar ingen att bruka samma sängkammare som gifta bruka.

De gifte sig. Verlden hade fått en vink om att de skulle lefva som syskon, och verlden satte sig med ett elakt grin att vänta på utgången af den stora reform som skulle omskapa äktenskapet.

De nygifta reste utrikes. De nygifta kommo hem. Frun var blek och vid dåligt humör. Hon började genast med ridlektioner. Verlden drog öronen åt sig och väntade något. Härads höfdingen såg ut som han gjort något

fult och gick omkring och skämdes. Och så blef det konstateradt:

— De der ha sofvit i syskonsäng, sa världen.

— Det skall väl bli syskonbarn, sa väninnorna.

— Och utan kärlek? Men det är ju! Ja hvad är det?

— Förbjudna led! sa materialisterna.

-- Det är ett andligt äktenskap, eller incesteri, sade en anarkist.

Faktum qvarstod, men själarnes sympati började troppa af. Den föraktade verkligheten bröt in för att hämnas.

Häradshöfdingen utöfvade sitt yrke, och frun lät en amma och en piga utöfva sitt. Derför kom hon att gå utan sysselsättning. Sysslolösheten gaf hennes tankar tillfälle att utveckla sig, och hon började tänka öfver sin ställning. Hon fann den mindre tillfredsställande. Var det en verksamhet för en begåfvad människa att göra ingenting? Häradshöfdingen riskerade en gång den anmärkningen att hon icke behöfde, att det icke var något tvång att göra ingenting. Men han riskerade det aldrig mer.

— Det var ingen verksamhet hon hade.

— Nej att gå sysslolös var ingen verksamhet. Hvarför ammade hon inte?

— Amma? Hon ville ha något som hon förtjenade på.

— Var hon girig då? Hon hade ju mer än de förtärde; hvarför skulle hon förtjena pengar då?

— För att bli likställig med honom.

— Likställiga kunde de aldrig bli, ty hon skulle alltid ega en ställning som han aldrig kunde ernå. Naturen hade lagat det så att qvinnan kunde bli mor, men mannen icke.

— Det var dumt det.

— Det kunde ha varit tvertom också, men det hade ändå blifvit lika rasande.

— Ja, men detta lif blef olidligt. Hon kunde inte lefva bara för de sina, hon ville lefva för andra också:

— Då kunde hon emellertid börja med de sina, så fick man alltid tänka på de andra sedan.

Samtalet kunde ha räckt i evighet, men det räckte en bra stund ändå.

Häradshöfdingen var naturligtvis mest ute på besök hela dagarne, och när han kom hem hade han mottagning. Då var Adèle förtviflad. Hon såg honom stänga sig inne med andra fruntimmer och mottaga deras förtroenden, hvilka han icke fick meddela henne. Det fans alltid hemligheter som stod emellan dem, och hon kände att han var öfver henne.

Ett doft hat började vexa hos henne, hat mot det orättvisa i detta förhållande, och hon sökte nu ett medel att få ner honom. Han

måste ner för att likställigheten skulle komma till stånd.

En dag framlägger hon förslag om stiftandet af ett sjukhem. Han afstyrkte, emedan han hade tillräckligt med att sköta sin praktik. Men så tänkte han, att det vore så godt att låta henne få något att syssla med, så blef det lugnare sen.

Hon fick sitt sjukhem, och han ingick med henne i direktionen. Hon satt nu i en direktion och styrde. När hon styrt ett halft år kände hon sig så hemmastadd i läkarkonsten att hon började meddela råd och upplysningar på egen hand.

— Det var ingen konst, menade hon! —

En gång råkade hon komma på sjukhemmets läkare med ett fel som han begått, och sedan hade hon intet förtroende mer till honom. Följden blef att hon en dag i känslan af sin naturliga öfverhöghet tog i hans frånvaro och skref ett recept. Receptet lyckades bli expedieradt samt intogs äfven af patienten men med dödlig utgång.

Man måste genast flytta till en annan stad. Men dermed var jemvigten störd, och den stördes ändå mer genom en ny arfvinges ankomst till verlden. Ryktet om den fatala händelsen hade äfven spridit sig.

Det var trist och det var oskönt förhållandet mellan makarne, ty kärleken hade ju

aldrig funnits der; den friska starka naturdriftens oreflekterade grund saknades, och det var ett äckligt konkubinats baserad på den egoistiska vänskapens lösa kalkyler.

Hvad som nu försiggick i hennes brinnande hufvud efter upptäckten af det begångna misstaget vid sökandet af ett inbilladt högre, det talade hon icke om, men mannen fick erfara det.

Hon började bli klen till helsan, förlorade aptiten och ville aldrig gå ut. Hon magrade och tog till att hosta. Mannen lät undersöka henne gång på gång, men läkaren kunde icke finna sjukdomens orsak. Slutligen blef han så van vid det beständiga klagandet, att han icke mer gaf akt på det.

— Det är tråkigt att ha en sjuk hustru, sade hon.

Han erkände inom sig, att det icke var något nöje, men om han älskat henne skulle han aldrig ha känt eller erkänt något sådant.

Hon aftog märkbart, och han måste slutligen beqväma sig till att understödja hennes beslut att resa på besök till den ryktbare professorn.

Adèle reste in till professorn.

— Hur länge har ni varit sjuk? frågade denne.

— Jag har aldrig varit frisk sedan jag kom från landet, der jag är uppvext.

— Ni trifs inte i staden då?

— Trifs? Hvem skulle bry sig om huruvida jag trifs eller ej svarade hon och gjorde en martyrfysionomi.

— Tror ni att landtluften skulle bekomma Er väl? frågade professorn.

— Jag tror det är det enda som skulle kunna rädda mig, om jag skall vara upprigtig.

— Nå, bosätt Er på landet då!

— Men min mans bana kan väl icke afbrytas för min skull.

— Ah, han är ju rikt gift och advokater ha vi så godt om.

— Professorn anser sålunda att vi måste bosätta oss på landet?

— Ja om ni tror det gagnar Er. Jag ser ingen annan sjukdom än nervositet man kallar, och tror att landtluften skulle bekomma er väl.

Adèle kom hem nedslagen . . . Nåå? — Professorn hade dömt henne till döden om hon fortfor att bo i staden.

Häradshöfdingen blef utom sig, men som han icke kunde dölja att det hufvudsakligen var för att han måste öfverge sin praktik, erhöll han fullständiga bevis på att han icke brydde sig om sin hustrus lif det allra minsta.

Han trodde icke det gällde hennes lif? Trodde han då inte att professorn förstod det bättre än han. Vilde han att hon skulle dö? Det ville han verkligen inte, och därför köptes

en landtegendom. En inspektor skulle sköta den. Efter som det fans länsman och kronofogde så var häradshöfdingen numera sysslolös. Dagarne blefvo ändlösa, och han förde en otreflig tillvaro. Som hans inkomster upphört, måste han lefva på hustruns räntor. Första halfåret läste han och spelade på en Fortuna. Andra slutade han läsa, då han icke såg något ändamål med det. Tredje tog han sig för att brodera.

Men hustrun hon kastade sig genast in i landtbruket och gick i ladugården sjelf med kjolarne högt öfver knäna och kom smutsig in i rummen och luktade ko. Hon mådde så väl och kommenderade folket så att det var en lust, ty hon var uppfödd på landet och förstod sig på det der.

När häradshöfdingen beklagade sig öfver sysslolöshet, svarade hon: tag dig för någonting. Man behöfver aldrig vara sysslolös i ett hus.

Han höll på att dra fram med verksamheten utomhus, men han aktade sig.

Han åt, sof, promenerade. Gick han på logen eller i ladugården, var han alltid i vägen och fick snubbor af hustrun.

En dag när han klagat mera än vanligt och pigorna lemnat barnen utan tillsyn, sade hustrun helt tvärt: se efter barnen, så har du något för dig.

Han såg upp på henne om det var allvar:
— Ja, hvarför skulle han inte kunna se efter
sina egna barn? Var det så märkvärdigt?

Han tänkte noga efter och fann verkligen
ingenting märkvärdigt vid det.

Nu gick han regelbundet ut och prome-
nerade med barnen hvarje dag.

En morgon när de skulle gå voro barnen
icke klädda. Häradshöfdingen blef ond och
gick till frun, för han var rädd för pigorna.

— Hvarför äro inte barnen klädda? frå-
gade han.

— Derför att Mari har annat för sig!
Kläd dem du, som inte har annat att göra.
Är det kanske skam att klä sina egna barn?

Han funderade en stund, men han insåg
icke att det var någon skam. Så klädde
han dem.

En morgon roade det honom att gå ut
ensam och ta bössan med sig, ehuru han aldrig
sköt.

När han kom hem tog frun emot honom.

— Hvarför har du inte promenerat med
barnen i dag? sade hon med en skarp förebrå-
ende röst.

— Derför att det inte roade mig i dag!

— Roade! Roar det mig att gå i stök
och bök hela dan? Det är inte roligt att göra
någon nytta för sig.

— För sig? För sin mat? menar du kanske.

— För hvadsomhelst, menar jag. Och jag tycker verkligen att en gammal karl som du skulle skämmas att ligga på en soffa och göra ingenting.

Han skämdes verkligen, och numera var han anställd som barnpiga. Punktligen skötte han sitt värf. Han fann intet origtigt i det, men han led af det. Det var något bakvändt tyckte han, men hustrun förstod alltid att vända det rätt.

Hustrun satt på kontoret och tog emot inspektor och rättare; hon stod i magasinet och vägde ut åt statfolket. Alla som kommo upp till gården sökte frun, men ingen sökte herrn.

Under en promenad kom han en dag att gå ut på en äng, der det gick kreatur. Han ville visa barnen korna och ledde dem varligt framåt den betande skaran. Plötsligen stack ett svart hufvud upp öfver de andra djurens ryggar och såg på de fremmande med ett svagt bölande.

Häradshöfdingen tog barnen på armen och sprang allt hvad han förmådde tillbaka mot gårdsgården. Kommen dit kastade han barnen handlöst öfver och tog ett språng, men fastnade i gårdslet. Som han fick se några qvinfolk i hagen skrek han allt hvad han rådde emot dem:

— Tjurn, tjurn!

Men kvinnorna skrattade och togo upp barnen som voro illa tilltygade i diket.

— Ser ni inte tjurn! skrek han.

— Nej, det fins ingen tjur, sa den äldsta kvinnan. Den slagtades för fjorton dar sen.

Han kom hem snopen och ond. Beklagade sig för hustrun öfver folket. Hon skrattade bara. På eftermiddagen sutto de ensamma i salen, då det knackade på dörren.

— Stig på! ropade frun.

En kvinna som varit med vid äfventyret om tjuren steg in och hade i handen härads-höfdingens halsband.

— Det här är visst fruns, sade hon tvekande.

Adèle såg först på kvinnan, sedan på sin man, hvilken med ögonen spärrade betraktade sin boja.

— Nej det är herrns! sade hon och tog halsbandet af kvinnan. Tack skall du ha min vän. Herrn ger dig nog hittelön.

Denne satt blek och orörlig.

— Jag har inga pengar, jag, vänd dig till frun, sa han och tummade halsbandet.

Frun tog en krona ur sin stora portmonnä och räckte kvinnan som gick, synbarligen utan att begripa något.

— Nog kunde du ha besparat mig detta! sade han med smärta.

— Är du inte man att stå för dina ord

och handlingar. Skäms du att bära en present af mig, då jag bär dina? En sådan feg stackare du är! Och det är en karl det!

Sedan den dagen var härads höfdingens frid slut. Hvert han kom såg han fnissande ansigten, och pigor och drängar kunde ropas bakom knutarne tjurn! tjurn! och alltid när han passerade.

Frun skulle resa bort på auktion att bli borta åtta dagar. Herrn skulle under tiden ha ett öga på folket.

Första dagen kom köksan och bad om pengar till socker och kaffe. Han lemnade de begärda pengarna. Tre dagar senare kom hon och begärde nya pengar till samma ändamål. Han uttryckte sin förvåning öfver att de förra tagit slut.

— Det är inte jag som äter upp dem ensam, sa köksan. Och frun brukar aldrig ha något att anmärka.

Han lemnade pengar. Men nyfiken att veta om han hade orätt slog han upp hushållsboken och började addera.

Det var en märklig summa han fick på de två posterna. När han slog ihop för en månad alla skålpundena så blef det lispund. Han fortsatte sina forskningar och kom till

liknande resultat öfver allt. Han gick till hufvudboken och fann utom de omåttligaste siffror också de orimligaste fel i adderingar. Resultatet blef att frun hvarken kunde sorter eller decimalbråk och att det oerhördaste be-
drägeri från de underhafvandes sida måste leda till husets undergång.

Frun kom hem. Häradshöfdingen måste höra auktionsberättelsen till slut. Derpå harskade han sig och tänkte börja, men så tog frun opp tråden sjelf:

— Nå, hur har du redt dig med pigorna nu, min gubbe lilla?

— Ähja, jag har nog redt mig med dem, men de ä bestämdt inte ärliga.

— Ä de inte ärliga?

— Nej, det ä för stora poster i kaffe och socker till exempel.

— Hur vet du det.

— Jag såg det i hushållsboken.

— Jaså, går du och snokar i mina böcker.

— Snokar! Nej det roade mig att granska.

— Hvad har du med det att göra

— Och jag fann att du för böcker utan att kunna sorter och bråk.

— Hvad för slag? Kan jag inte?

— Nej, det kan du inte; och därför är hela huset underminerad. Du är en liten humbug min gumma lilla. Det är du!

— Hvem rör det hur mina böcker ser ut?

— Jo ser du lagen kan få, troligen mig, på fästning för falsk bokföring.

— Lagen? Pfu! Jag struntar i lagen!

— Ja det tror jag, men han håller nog efter oss, det vill säga mig. Och därför skall jag hädanefter föra böckerna sjelf.

— Vi kan ta en bokhållare!

— Nej det behöfs inte! Jag har ingenting annat att göra.

Och dervid blef det.

Men sedan häradshöfdingen intog platsen vid pulpeten och folket kom och stod för hans ansigte, började landtbruk och ladugårdsskötsel förlora sitt intresse för frun.

En häftig reaktion inträdde, och hon tittade snart hvarken efter kor eller kalvvar utan satte sig inne. Och der satt hon och kurade, och nya tankar började jäsa hos henne.

Häradshöfdingen vaknade deremot till nytt lif. Han kastade sig på landtbruket och rök opp gårdsfolket. Nu hade han öfvertaget. Han styrde och ställde och utanordnade och requirerade.

En dag kom frun in på kontoret och anhöll om att få tusen kronor till ett nytt piano.

— Hvad tänker du på? sade mannen. Just nu då ladugården skulle byggas om. Det ha vi inte råd med.

— Hvad vill det säga? svarade frun. Ha vi inte råd? Räcker inte mina pengar?

— Dina pengar?

— Ja, mina, som jag medförde i giftet.

— De blefvo familjens i och med giftet.

— Det vill säga dina.

— Nej, min vän, familjens. Familjen är en liten kommun, den enda erkända med egendomsgemenskap, med mannen som förvaltare, i vanliga fall.

— Hvarför skall han vara förvaltare och inte qvinnan?

— Derför att han har bättre om tid, emedan han inte behöfver föda barn.

— Hvarför kan inte båda vara förvaltare.

— Af samma skäl som aktiebolaget bara har en verkställande direktör. Skulle qvinnan också förvalta, så skulle barnen också förvalta, efter som det är deras egendom.

— Det der är bara advokatyr. Men nog tycker jag det är bra hårdt att jag skall be om lof att få köpa mig ett piano för mina egna pengar.

— Det är inte dina egna pengar numera.

— Är det dina då?

— Nej inte det heller, det är familjens, och hör sen. Du skall icke heller vara så falsk och be mig om lof; klokheten bjuder bara att du frågar förvaltaren om egendomens ställning tillåter en stor utgift till lyx.

— Är ett piano en lyx då?

— Ett nytt piano, när man har ett gammalt,

kan vara lyx. Nu är egendomens ställning dålig, därför tillåter *den* icke att du köper ett nytt piano nu, ehuru *jag* naturligtvis icke kan eller vill sätta mig emot det.

— Man blir inte ruinerad på tusen kronor.

— Jo, man kan lägga grunden till sin ruin genom en otidig skuldsättning på tusen kronor.

— Det vill säga, du nekar mig att köpa ett nytt piano.

— Nej; det vill det inte säga. Egendomens osäkra ställning . . .

— När, när skall den dag komma, då qvinnan får förvalta sin egendom sjelf och slippa stå som en tiggerska för sin man?

— När hon arbetar sjelf. Det är en man, din far, som arbetat ihop din egendom. Det är män som arbetat ihop all egendom, därför, ser du, har det varit rättvist att syster ärfde mindre än broder, helst broder var född med skyldighet att föda hustru, men syster ej var skyldig föda man. Förstår du det?

— Jo, se, det är rättvisa: att dela olika. Är det rättvist att dela olika? Kan du som har så pass förstånd påstå det? Ska man inte alltid dela midt uti?

— Nej, inte alltid. Det skall delas proportionaliter efter förtjenst. Den late som ligger i gräset och ser på hur murarn bygger, skall ha mindre än murarn som bygger.

— Jaså du säger att jag är lat.

— Hm! Det är bäst att säga ingenting. Men när jag låg på soffan och läste, så ansåg du mig mycket lat och jag vill minnas att du uttryckte dig i den riktningen; ganska tydligt.

— Hvad vill du jag skall göra då?

— Promenera barnen.

— Jag passar inte för barn.

— Men jag fick passa jag. Hör du min lilla vän: en kvinna som säger att hon inte passar för barn, den är ingen kvinna. Man är hon icke heller! Hvad är hon då?

— Fy, fy, att du vill säga så om dina barns mor!

— Hvad säger man om den man som inte ser åt fruntimmer? Säger man inte något mycket fult?

— Åh, jag vill inte höra mer.

Och därför gick hon ut ur rummet och stängde sig inne. Frun föll sjuk. Läkaren, den allmäktige, som tagit kropparne sedan presten förlorat själarne, förklarade landtluften och ensamheten ohelsosam, och man måste flytta till stan för att frun skulle undergå läkarebehandling.

Staden hade ett mycket gynnsamt inflytande på fruns helsotillstånd, och rännstensluften gaf hennes kinder ny färg.

Häradshöfdingen sökte sig praktik, och makarne hade afledare för sina oförsonliga lynnen.

En dag förkunnade tidningarne att frun hade en pjes antagen till spelning på teatern.

— Ser du nu, sade hon till mannen, att qvinnan också kan lefva för högre uppgifter än vagga och laga mat.

Och det erkände han och bad om förlåtelse.

Pjesen spelades. Mannen satt i ett oxöga som under kall dusch, och efter spektaklets slut fick han vara värd på sexan.

Frun var omgifven af beundrare, åt hvilka mannen fick slå i supar och snoppa cigarrer.

Derpå hölls tal. Mannen stod bredvid vaktmästaren och öfvervakade champagnekorkarnes salut när skålen för qvinnan utbragtes, i hvilken stora förhoppningar om framtiden uttalades af en ung poet som trodde på qvinnan.

En aktör kom och klappade häradshöfdingen på axeln och bad honom ta in Carte Blanche i stället för den här usla Roederer; kyparne sprungo och frågade efter fruns man; och frun uppmanade oupphörligt sin man att se efter att recensenterna drucko.

Nu var han under, och han kände det högst obehagligt. När de kommo hem om qvällen var frun strålande. Hela hennes själ hade vidgats och fyllde hvarenda åder, spände hvarenda nerv. Framgången hade lyftat stearne från bröstet, och hon andades fritt och högt; hon hade talat och blifvit hörd; hon

hade varit stum och återfått målet. Hon svär-
made om framtiden, om nya planer, nya er-
ofringar.

Mannen satt tyst som ett vått träblock
och gaf ingen resonans. Ju mer hon steg,
dess mer sjönk han.

— Du är afundsjuk, sade hon och stannade
i sitt glödande tal.

— Om jag icke vore din man skulle jag
ej vara det, svarade han. Jag gläds åt din
framgång, men den utplånar mig. Du har
rätt, men jag har också rätt. Äktenskapet är
ett menskoäteri. Äter inte jag dig, så äter
du mig. Du åt mig. Jag kan inte älska
dig mer.

— Har du älskat mig nånsin?

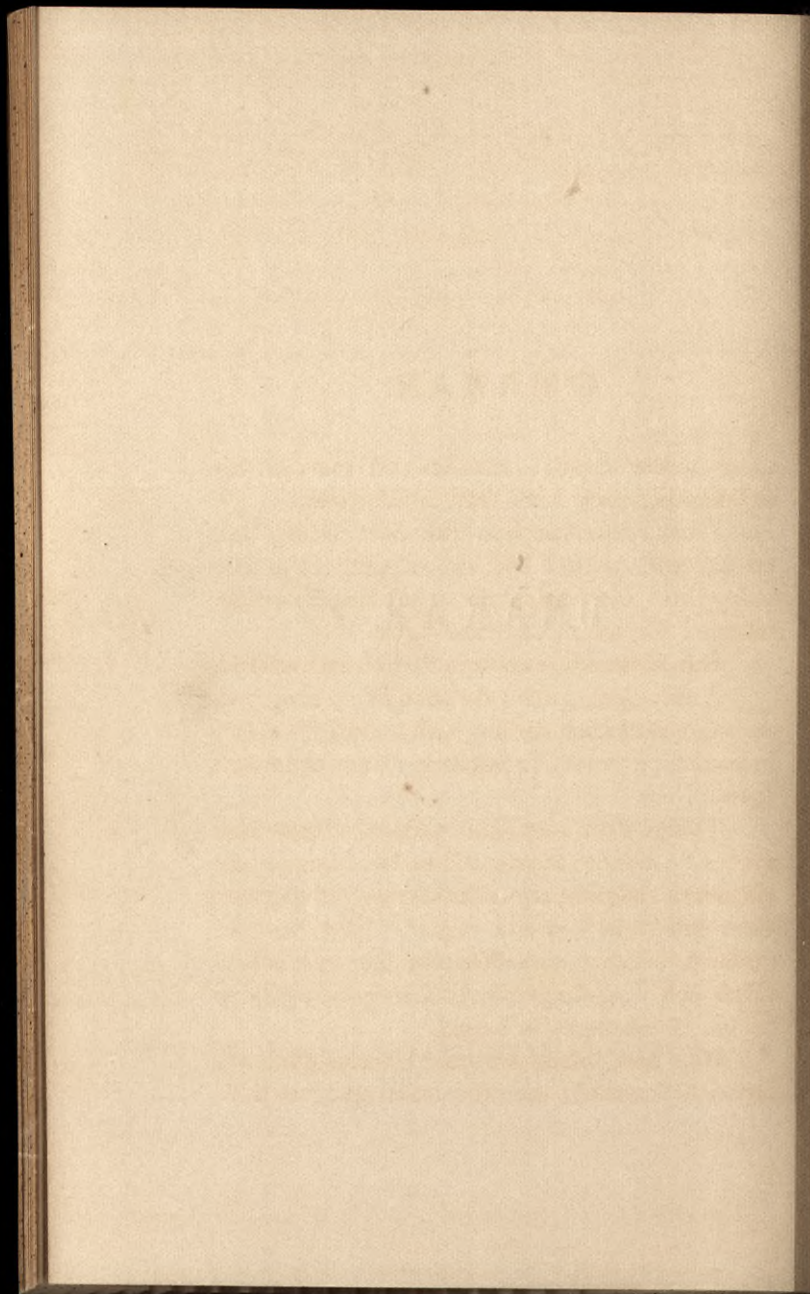
— Nej, det är sant, vi byggde äktenskap
utan kärlek, därför gick det inte. Det före-
faller mig i alla fall som om äktenskapet hade
samma rol som monarkin. Monarkin kan
endast bestå med envælde. Äktenskapet var
en monarkisk styrelseform, och därför skall
det dö.

— Hvad ska vi få i stället då?

— Republik naturligtvis! svarade mannen
och gick in och lade sig.

OMAKAR.

OMAKAR.

Jag mötte dem i tre års tid mest hvarje middag jag gick hem från biblioteket.

Första året var han rak och smidig som en löjtnant, hvilket han också var. Hon dansade fram vid hans sida och böjde hufvudet på sned för att möta hans ögon.

Han bleknade, men hon fortfor att vara röd.

Andra året gingo de ännu arm i arm, men de sågo rätt fram för sig, och hon böjde aldrig hufvudet på sned för att se in i hans insjunkna ögon.

Tredje året kom han ensam. Hans hals syntes ha blifvit längre, och hakan hängde ner. Kinderna smetade utmed käkbenen och ögonen voro infattade i svarta ramar. När han bar uniform hängde sabelkopplet ner på svärdsidan och de gula generalstabsrevererna flaxade om de afmagrade benen.

Hon kom ibland ensam. Hennes gång var lätt och dansande som förr, men ansigtet hade

fått ett hårdt drag af missnöje. Näsborrarne stodo öppna som om de vädrade rof, och ögonen spelade utåt andra trottoaren som spejade de efter tillfredsställelse.

Fjerde året kom han aldrig mer.

— Har ni hört att kapten X är död?
frågade en dag en vän.

— Nej jag känner inte kapten X.

— Åh, det var en ung lofvande man med stor framtid. Ni måste bestämdt ha sett honom för han bodde på samma gata som ni.

— Ah, då, han var vid generalstaben och hade en ung vacker hustru?

— Alldeles.

— Hvad dog han i då?

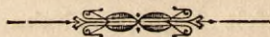
— Ja, hvad? Har ni sett Låtom oss skiljas?

— Nej.

— Läs den då!

— Den handlar om äkta makar?

— Nej, om omakar!

DET RÄCKER INTE.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DET RÄCKER INTE!

Madame St. Brie har en familjepension i Passy. Hon är enka, fyrtioåttå år, har tre söner. En på tjugoåttå, gift, en på tjugosex, gift, en på tjugofyra, ogift och artist. Hennes man var läkare och dog, dekorerad, för två år sen.

Hon har en liten ränta som hon skulle kunna lefva på ensam, men sonen som är målare måste ha modeller, färg, penslar, dukar, atelier och absinth. Derfor håller hon pension, men äfven derfor att hon älskar se människor omkring sig.

De äldsta sönerna gå aldrig hem. Svär-döttrarna ha rifvit dem loss från modren. Hon har hela sitt äkta lif lefvat för barnen, utan att ha några andra intressen. Nu äro de utflugna, och hon sitter der ensam med den yngsta som aldrig är hemma. Hon kan ännu lefva en tjuugo, trettio år, men har ingen att lefva för mer, och för sig sjelf kan hon inte lefva,

ty hon var född och uppfödd att vara mor, eller lefva för andra.

Charles artisten har pressat af henne mycket pengar nu i April, ty han skall in på salongen för första gången, och man går just nu och väntar svaret från juryn.

I dag på morgonen kom herr Charles till frukostbordet. Han var ljusgul i ansigtet med umbra-teinter under ögonen, som sågo ut som de voro smorda med grön maskinolja. En lätt dagg af kallsvett lägrade i hårfästet, och det tog en oren anda ur hans mun.

— Hvar var du i går Charles lilla? frågar modren och lägger upp sex ostron på hans fat.

— Hvad rör det dig? svarar Charles och luktar på ostronen. Portugiser! Fy!

— Jag trodde jag skulle bjuda dig på något godt, jag, säger modren.

— Duska inte bry dig om mig alls, säger herr Charles. Du pinar lifvet ur mig, och ta mig fan flyttar jag inte om du fortsätter på det här viset.

Modren vänder sig till en pensionär, en ung fru med två små gossar vid sin sida.

— Man har glädje af sina barn ska jag säga. Två ha flugit ut för alltid, och det här är den sista. Är han snäll mot sin mor?

— Nej det är han inte, svarar pensionären.

Herr Charles stiger upp, röd, så röd han med sin tunna blod kan bli och ryter:

— Adjö! Jag skickar och hemtar mina saker efter frukost.

Deux-battangerna dundra, och herr Charles går.

Modren faller i gråt.

Efter frukosten kommer en commissionär och skall hemta sakerna.

Modren plockar gråtande i hop sin Charles ritsaker. Hon tömmer byrålådorna och lägger linnet i kappsäcken. Tar ned taflorna från väggen och låter pigan piska af kläderna. Och så är rummet tomt.

Alla ungarne äro utflugna, och boet är öfvergifvet. Hvad skall hon nu lefva för, hvem skall hon nu hacka sitt bröst för i trettio år kanske, en hel mansålder?

— Det är naturens ordning, bästa fru St. Brie, säger pensionären. Och vi ska icke uppfostra våra barn för oss. Liksom vi flögo ut från våra föräldrar, så flyga våra från oss. Vi begära för mycket af lifvet som ger så litet.

— Men hvad skall man ta sig till, när alla gått ifrån oss? invänder den öfvergifna modren.

— Arbeta för oss, tänker jag, svarar pensionären.

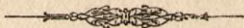
— Det räcker inte. Jag kan inte lefva ensam, jag måste ha någon, måste ha någon.

Och nu sitter enkan der ensam och sörjande. Men hela sin välvilja kastar hon nu öfver på pensionärens små gossar. Hon leker med dem, läser med dem, spelar domino med dem och sköter dem när de äro sjuka. Och så har hon någon att lefva för en hel månad.

Men när månaden är ute, resa de. Hon står på trappan när de stiga i vagnen, och när droskan rullar bort åt avenyen ser hon så långt efter dem som om de reste bort med ett nytt stycke ur hennes hjerta. Men hjertat är som Prometheus lefver. Det vexer igen alltefter som gamen hackar.

Och så kommer det en ny pensionär, en som reser omkring för att promenera en stor sorg. Och så möter han det hackade moders-hjertat. Och så får han sin bit, som han hackar i sin tur, och så tar han en droska och åker sin väg i sinom tid och ger pigorna hvar sin louis-d'or för hjertat som han gnagde. Men åt enkan ger han intet, ty det passar ej. Jo, det är sant, han öppnade sitt bröst, och gaf henne i souvenir en bit af sin sorg, och den tog hon emot och lade till sina besparingar.

Men hvad det är dumt att lefva för andra, det räcker inte, det räcker inte.

DEN STARKARE.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEN STARKARE.

I Genève bor en fru X som utger en tidning kallad Europas Förenta Stater. Idén om en Europeisk federativrepublik är ett arf från Saint-Simonisterna, och Napoleon III som var socialist innan han blef kejsare hade Europas Förenta Stater på sitt program. Sedan han gifte sig med Eugenie Maria de Montijo, som var starkare än han, ändrade han sitt program.

Fru X vidhåller sitt. Hon var gift med en gammal Saint-Simonist. Äktenskapet blef barnlöst. Fru X som var idealist, ansåg det lågt att sköta hushåll. Mannen som också var litterat, lagade maten och städade. Han ansåg intet lågt ligga i det. Men han fick löjet öfver sig.

Det löjliga låg ju ej i att han gjorde hvad qvinnan brukar göra, utan i att han gjorde det ensam. Om de gjort det båda hade ingen varit löjlig.

Nu uppges han af några vara död, af andra

vara bosatt i Amerika. Det tyckes sålunda som om det äktenskapet ej blef något äktenskap, och det var det ju ej heller när de icke hade några barn.

Fritt spelrum till en konskruktionsnovell ger deras halfkända historia, och ämnet lånar sig till alla partitydningar. Jag har förgäfvets sökt mera upplysningar, men icke fått några.

Dukade han under för löjet? Fann han sin ställning ohållbar? Ansåg hon sig förödmjukad af att vara på hans fribröd?

Hvem vet?

På Viktor Hugos begrafning stod en ensam droska vid Porte-Maillot färdig att rycka in i processionen. Det var en enbetsdroska, med ett enkelt, fattigt utseende, en sådan som en full karl eller en på gatan sjuk forslas bort i. På kuskbocken var upprest ett slags obelisk klädd i svart, prydd med en krans af granris och blommor, ini hvilken en vers till Viktor Hugo var prentad.

I droskan sutto två äldre fruntimmer och en karl, karlen på baksätet. Fruntimmerna höllo en stor fana, hvars duk de slogo ut för vinden. Der var målad en tafla föreställande ett landskap i hvilket stodo representanter af alla jordens folk, räckande hvarandra handen. Öfver var skrifvet i guld: La République Universelle, och derunder en vers af Hugo till Universalrepubliken.

Alla förbigående, blusar som redingoter, dekorerade och odecorerade; kvinnor som män, stannade pligtskyldigt för att skänka sitt skratt åt spektaklet. Och de som icke ville skratta, de måste, för att rädda sin heder och sin intelligens.

Men de två kvinnorna höllo fanan högt, bifogande då och då en förklaring, allvarsamt, vänskapsfullt, utan ondska eller ifver.

Sågo de icke skratten? Jo, annat var ej möjligt. Men de hade väl icke påräknat annat, och därför förvånades de ej, vredgades de ej. De hade nog de ideala krafven på framtiden, men på samtiden syntes de inte ha några krafalls.

Men karlen på baksätet, han såg skratten, han, och därför vred han sig som en syndare på sin hundsvott. Hvarför var han så feg?

Ja; kom att tänka på fru X. Var det hon som höll fanan och hennes man som gömde sig.

Oh så tänkte jag på Napoleon III. Tänk om han lefvat nu och sett sin ungdoms utopi hissad på en flaggstång, i likprocessionen efter författaren till Napoleon den lille. Och så skulle Eugénie Maria de Montijo ha kommit ner från Avenue de la Grande armée och mött fru X, i droskan, (om det nu var fru X.)

— God dag, du, skulle hon ha sagt, du har stlit min Ludvigs idé, du.

Oh så skulle fru X. svara:

— Han vågar ju inte bära den, det kräket, han vågar inte för dej, och därför så gör jag det. Titta på den här karlstackarn som sitter och darrar på bänken der. Det är hjeltar ska jag säga. Och så tala de om det svaga könet.

— Det talte aldrig Ludvig om. Han visste nog att det borde stå i historien: Eugénie I 1853 — 1870 i stället för Napoleon III 1852 — 1870.

— Och så vill man inte ge oss rösträtt?

— Hvad ska man med rösträtt, när man har absolut veto? Kejsarn var den obetydligaste i hela kejsardömet; han hade icke rösträtt och icke veto. Jag hade åtminstone det.

— Ja det var illa att Ni hade de, den gången.

— Bra eller illa, man eller qvinna den starkare rår ändå.

— För tillfället är det jag, säger fu X. och viftar med fanan.

Och polisen ropar upp: La République Universelle kör fram!

Och universalrepubliken åker fram mellan en roddklubb och en sångförening, inregisterad under sport.

Men kejsarinnan ropas inte upp, för hon är i Chiselhurst och mottar Bonapartiste som agitera för tredje kejsardömet.

SOM DUFVOR.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

SOM DUFVOR.

De älskade hvarandra, derom var icke någon fråga, och de älskade med den sanna, sunda ungdomens oberäknande naiva kärlek, som öfvergår alla kalkyler på gemensamma intressen och liktänkeri.

Efter ett års kärlek fick han slag. Han var musiker och hon sångerska.

Och då skulle de resa till Lysekil, der han måste bada.

De bodde på societeten. Hon följde honom på promenaden om dagen. Hon gick steg för steg som en gumma vid hans ena sida. Hon blef hans andra krycka. Och hon var ung, och blodet kokade. Hon såg huru de unga lekte, och hon hörde huru de spelade och dansade.

I två år gick hon som sjuksköterska. Verlden beklagade henne, men ingen ville hjälpa.

Tredje året kommo de igen till Lysekil.

En afton när hon satt i den sjukas rum och såg genom fönstret hur det lyste i societets-salongen der flottans officerare dansade med unga flickor och fruar, och hörde pianots lekande locktoner, fick hon en brinnande lust att vara med. Hela hennes ungdom gjorde uppror mot sjukrummet, mot kedjan. Hon steg upp och sade:

— Låt mig gå ner och dansa, en dans. Har du något emot att jag gör det?

— Icke gör det mig glad, men du skall gå.

Och hon gick.

Han låg ensam och kunde icke sofva. Lakanen brände omkring hans kropp, och han ville stiga upp och gå dit ner, men han kunde inte.

På morgonen kom hon igen; röd, blixtrande, glad.

Det gladdde honom att se henne så, men det sårade honom.

Nästa afton efter supén satt hon kvar, när han gick upp och lade sig. Han låg vaken, och hörde henne sjunga alla deras sånger för andra.

Qvällen derpå stannade han, ty han tänkte det skulle bli roligt. Men det var tyst och stelt. Han kämpade med sömnen, men han ville icke gå. Slutligen måste han.

Han steg upp och tog godnatt. Derpå vände han sig till sin hustru:

— Jag har lofvat att sjunga i qväll, sa hon.

Han skämdes att be henne gå. Och han gick ensam.

När han kommit upp på sitt rum, hörde han en vals spelas på pianot, och genom fönstret såg han hustrun sluten i en herres armar, tryckt mot hans bröst, med hufvudet mot hans axel sväfva förbi.

Nå, hvad mer. Hon dansade med en herre. Ja, men hon hade sagt att hon skulle sjunga.

En vecka senare såg han två skuggor trädgården bakom en jasminshäck. Och han kände igen den ena, ty han kunde hvarenda linea i hennes kropp. Och de omfamnades, såsom i dansen, och de kysstes. Nå hvad mer? De kysstes. Men hon hade lofvat att endast kyssa honom. Hvarför ska man gå och lofva sådant som man inte kan hålla!

Musikern afled strax derefter; och verlden satt dom. Den döde frikändes, men den levande fälldes.

Tyvänn föll domen utan att föregås af ransakning. Tyvärr kunde ingen ransakning ske efter ena partens död.

Derför borde domen, om det nu skall dömas, skjutas hän till en upplyst framtid.

Den som inte vill vänta på den kan ran-

saka skrifterna. Sagan om Tobias är inte så dum, fastän den är apokryfisk; sången om Asra har det felet att vara poetisk och »En ungdomsväns varning» lider af att vara alldeles för moralisk.

DE IDEALA KRAFVEN.

REVISED EDITION

DE IDEALA KRAFVEN.

I vår realistiska tid synas de ideala fordringarne på lifvet vexo oerhörddt. Naturligtvis därför att tron på ett lif efter detta är i aftagande och man därför vill lefva det enda lifvet så godt som möjligt.

En ung flicka på tjugo år förklarade sålunda att hon icke ämnade gifta sig, emedan lagen i hennes land vid kritisk barnsbörd tillåter modrens dödande i händelse barnet dermed kan räddas. Öfver detta tema skulle man kunna skrifva ett band predikningar. Först om lagen, den gamla kristliga lagen som försvarar släktet mot individen; sedan om flickan, den ateistiska, darwinistiska flickan, som sätter individen öfver släktet.

När Gamahut, en beryktad mördare, i vintaras afrättades i Paris, förklarade en ateistisk tidning att det var orättvist taga en ung kraftfull mans lif i vederlag för en utlefvad gummas.

Ateisterna hafva således ännu icke omredigerat sin moral efter sin filosofi.

Är det nödvändigt att det födes barn? fråga ateisterna-malthusianerna.

För naturen är det icke alls nödvändigt, ty om de sex arterna menskor dö ut, är lika likgiltigt som när de 5,000 ammonit-arterna dogo ut. Men för ateist-qvinnans lifsglädje är det nödvändigt att få barn, ty det är både helsosamt och roligt.

Att man *kan* dö i barnsäng, är icke något jäf mot äktenskapet. Den sorgen är lika otidig som de bekanta kortspelarnes, hvilka afbröto spelet för att gråta öfver att Homerus var död. Och det är lika lifsfarligt att gå på gatan, emedan takpannor kunna blåsa ner.

Takpannorna hafva icke ännu blifvit förbjudna af lagen, oaktadt de äro lifsfarliga, liksom skorstenar, skenande hästar, sjöstränder, segelbåtar, och i synnerhet lokomotiv och eld-gevä.

Ett gift par fingo två barn. Barnen dogo båda i tyfus. Sedan fingo de inga barn mer, men frun skaffade sig två hundrackor i stället. Hon lefde sedan för dem och sitt hus, inclusive mannen. Hon önskade aldrig barnen ofödda,

oaktadt de gifvit henne sorg, ty de hade också gifvit henne glädje så länge den räckte. Och hon rekommenderar icke hundrackor i stället för barn, ty hon vet, att rackorna också skola dö om några år.

Denna qvinna är kristen och idealist, men hennes ideala fordringar på lifvet äro mindre än realisternas.

1871
The first of the year was a very
dry one, and the water in the
wells was very low. The
crops were very poor, and
the people were very
suffering. The winter was
very cold, and the
people were very
suffering. The spring
was very dry, and the
crops were very poor.

HANS POEM.

PA 48 100 111

HANS POEM.

Han söker ungtkarlgillen emedan han har en elak hustru.

En liten ful, stygg, grälsjuk tyrann, som njuter af lagens orättvisa mot qvinnan.

Att höra honom en natt, eller mot morgonsidan, när vinet släpper rullgardinen öfver det närvarande och sätter det förflutna i belysning, är ganska eget.

Härom sist satt han på sängkanten hos sin vän aktören och talade om sin hustru. Han drog upp taflor från det förflutna, från den gyllene förlofningstiden, från första giftastiden. Och nu och förr smälte ihop. Han hade den vackraste qvinna i skapelsen, den godaste, intelligentaste och dugligaste. Hon var ett mästerstycke. Han erkände, att han varit orättvis och elak mot henne och att han icke var värdig henne.

När han tog på öfverrocken och tömde sista glaset, blef han plötsligen allvarsam.

— Hon har ett fel ändå, hon som alla, för ingen är felfri, sade han. Hon tycker inte om att jag är ute om nätterna.

— Hvarför är du ute om nätterna då? stack en ungska emellan.

— Hvarför? Hvarför jag är ute om nätterna?

Rullgardinen tycktes dras opp och dagsljuset falla med full belysning på hans elände.

Och vi sågo i de stelade musklerna omkring munnen och de rynkade skoningarne kring ögat, huru han alltför länge stirrat på Gorgonskölden.

— Men hon är snäll ändå, avslöt han, och raglade ut.

Ändå!

— Nordau kallar qvinnan en dikt af en rusig man, sade ungskan. När ska vi få höra en sång till mannen diktad af en qvinna?

— När en qvinna kan älska en man! sade en annan, som såg medtagen ut. Men det dröjer nog. Att älska är en manlig egenskap; att älskas ett kvinligt prerogativ.

— Mannen ger och qvinnan tar emot. Det är saligare att gifva än taga, men det är dummare.

— Den der stollen som gick, han fortfar att dikta sin dikt, men på dagen, när han är nykter, då går det inte. Det blir bara prosa. Förstår ni nu hvarför han är ute om nätterna?

LURAD.

LIBRARY

LURAD.

När fiskarne lekte och fogelhanarne började sjunga, gingo menskobarnen ut på sina lekställen för att para sig. Mödrarne pyntade sina unga honor att locka hanar; sömmerskorna satte vaddar i klädningslif, och skräddare lade stoppningar i jacquetter och bonjourer. Och så gick man ut i naturen för att välja en pasande miljö för den naturliga akt, som nu förbereddes. Det var vid hafskusten. Dit kom grosshandlarens fru med sin dotter, och dit kom löjtnanten med sin uniform och sina skulder.

Och en afton, när myggorna dansade och kattorna jamade, dansade flickorna i societets salong, och de hade klippt ur klädningarna ofvantill och låtit släppa ner rullgardinerna för att komma i belysning. Och löjtnanten lutade sig i en förstersonmyg intill grosshandlarens dotter och frågade med ögonen:

— Vill du betala mina skulder? Men

läpparne sade: vill du älska mig i nöd och lust?

Och grosshandlarens dotter svarade med ögonen: Ja, om du vill göra mig till grefvinna och föra mig in i ditt fina sällskap, om du vill låta pappa spela kort med dina generaler och mamma får dua dina grefvinnor, om du vill försörja mig till döddagar och låta mig ha roligt.

Ja, det ville han, och så var handeln avslutad.

Två år hade förgått. De sutto slöa och ledsna i sina morgonrockar och utbytte några sanningens enkla ord.

— Vadd! sa han och pekade på hennes klädning, som hängde pösande på en stolkarm.

— Vadd! svarte hon och pekade med toffeln åt hans syrtout, som dinglade öfver handduksstället.

Han drog nattrocken omkring sig och svarade intet.

Två år senare råkade grosshandlaren göra konkurs. Derigenom omöjliggjordes vidare kortspel med de utlofvade generalerna, och grefvinnorna afklippte umgänget med frun. Dottern blef mindre gerna sedd, och löjtnanten fick smak för privatlivet hemma, helst subsidierna från svärfadern uteblefvo. En dag då han varit mycket sanningsenlig mot sin grefvinna, fann denna sig föranlåten att ingå i detaljer.

— Du är inte så artig numera sen jag blef fattig, sade hon.

— Det var jag inte förut heller, svarte han, så inte är det fattigdomen bara . . .

— Ja, men du var artigare mot pappa förr.

— Jaa, ty det var hans enda förtjenst att han var rik. Nu sedan han förlorat denna aktningsvärda egenskap, ser jag ingen anledning att visa honom öfverdrifven aktning.

— Du tillstår sålunda helt rått att du gifte dig för pengar.

— Javisst! Det är ju vackert att tillstå sina — hm — egenskaper.

— Och du skäms inte att säga mig det?

— Ahjo det gör jag, men du vill väl icke inbilla mig, att du tog mig af -- hvad kallas det nu? — kärlek? Jag är böjd att vara öfvertygad att du betalade mina fattiga tiotusen kronors skuld mot grefvinnetiteln. Det var godt pris. Dickson fick ge ett par hundratusen för att bli simpel adelsman, och L. O. Smith fick betala sextiotusen för vasaorden! Jag har inte lurat dig på handeln, för du är grefvinna, men du har lurat mig, för du höll upp en rik svärfar, och nu sitter jag der med en fattig! Vadd, vadd! Från början till slut!

— Ja, men jag gifte mig inte för pengar, jag.

— Nej, men för titeln, och, men det är detsamma.

— Säg ut du! Den som har mod att förstöra en fattig qvinnas pengar . . . kan ha mod till allt.

— Hör du, min pulla lilla.

— Jag är ingen pulla!

— Nå! Du förde in tiotusen kronor. Vet du hvad jag lagt ut under fyra år? Fyratiotusen! Din far har släppt till fem. Hur mycket har du då förstört af den fattiga löjtnantens pengar?

— Att han inte skäms? Kanske hustrun skall försörja mannen nu också?

— Nej! Men hon ska inte säga att mannen förstört hennes pengar, när de ha begagnat dem tillsammans, och för öfrigt, hennes pengar? Hvar kom de pengarne ifrån? Har hon arbetat ihop dem? Inte ska *ni* komma och tala om pengar, som allihop gifta Er för pengar!

— Och du vill dermed säga att du håller mig? Som en annan dam?

— Jag vill inte säga det efter du insett det sjelf. Emellertid är bra att så är, ty om du nu vill höra hela sanningen: vi måste ändra lefnadssätt efter hvad som händt. Ville du inte begagna tillfället och frigöra dig, emancipera dig från att äta nådebröd?

— Jo, så gerna jag lefver.

— Gör det då! Arbeta!

— Jag har inte lärt något.

— Gör hvad du kan! Se efter ditt hus!

— Det är intet arbete,

— Det har du rätt i. Derför återstår bara att fortsätta att göra ingenting. Samhället har gifvit dig den rolen!

— Det är en fin rol!

— Du inser det nu!

— Jo nu inser jag det. Jag är dömd att till döddagar äta en mans bröd. När min far inte längre kunde föda mig, så drog min mor ut mig på marknaden för att upptäcka någon annan som skulle kunna föda mig.

— Och så upptäckte hon mig. Dermed steg din fars kredit, och jag har troligen skaffat honom igen många gånger hvad han lagt ut för mig. Så stå sakerna nu, och hvad vill du man skall göra åt det?

— Ingenting!

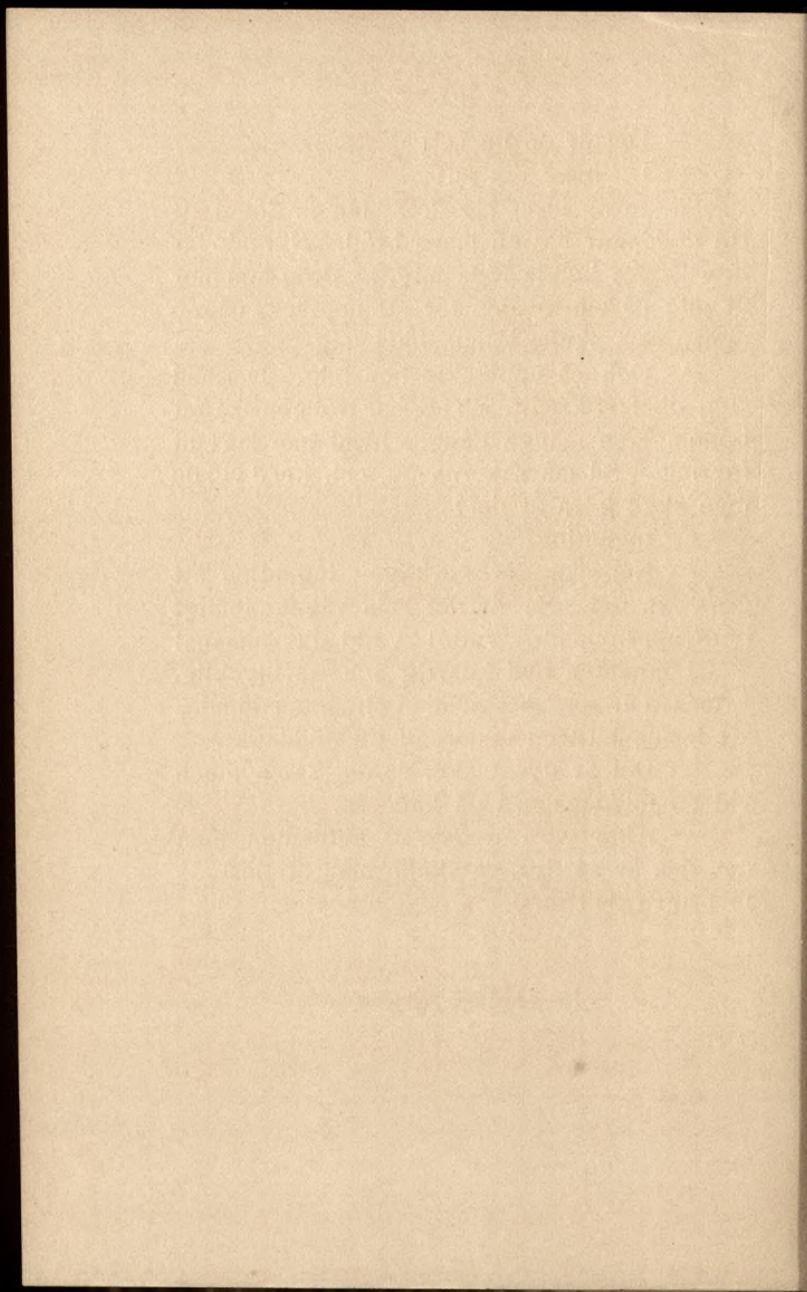
— Nej, jag ser verkligen ingenting att göra åt det. Så är det hela vägen: ihåligt bara, uppstoppadt. Vadd! Vadd alltsammans!

Löjtnanten blef knarrig och frun olycklig. Efter två år voro de skilda. Löjtnanten dömdes att lemna hustrun underhåll till döddagar.

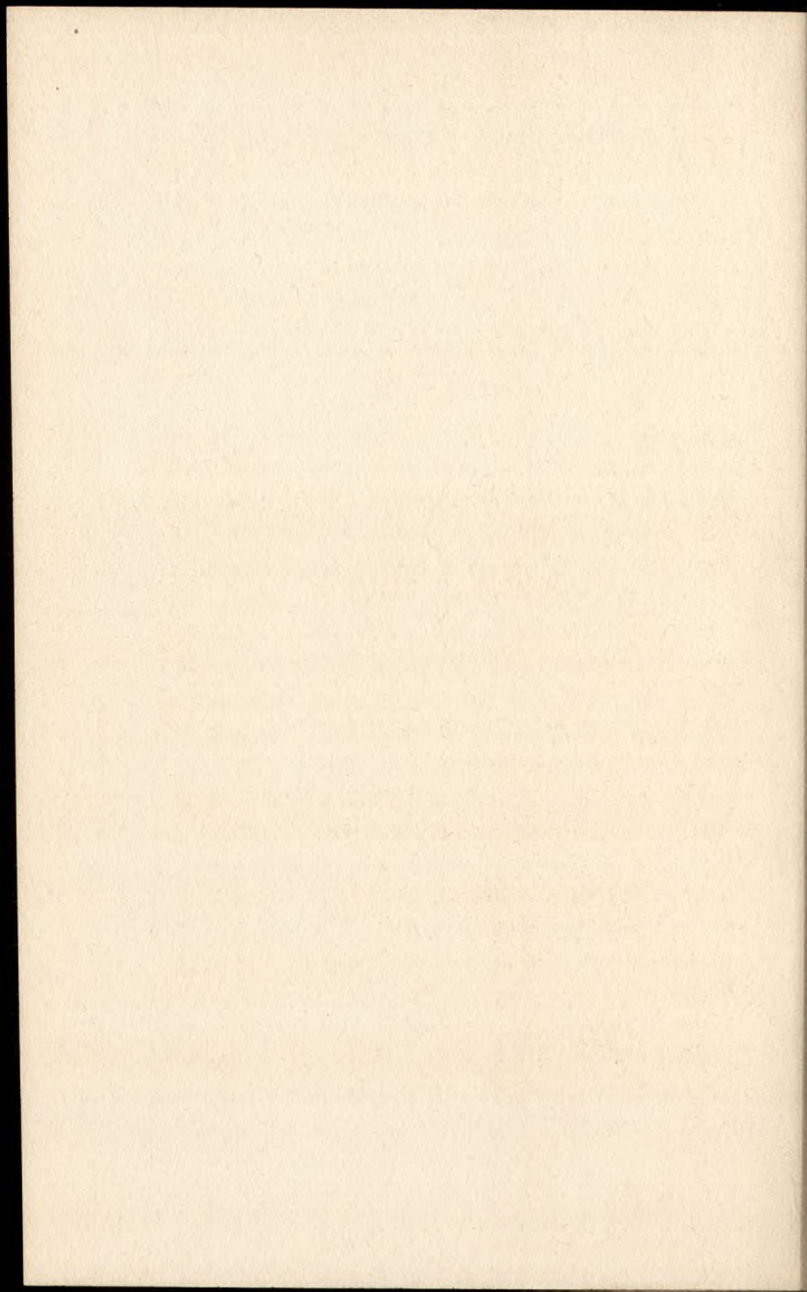
— Det är dyra saker de der, sa kaptenen vid ett middagsbord på källaren.

— Äkta vara är dyr, sa löjtnanten, men när den är så dyr, så skulle man åtminstone få profva den först.

AFFÄR.

AFFÄR.

Om hon älskade honom, var icke godt att ta reda på, ty det var han som friade, och hon ville gerna gifta sig. Men han var kär i henne. Om det var för hennes skönhet, hennes dygder, hennes små fel, hennes goda förstånd, det visste han inte sjelf, han visste bara att han älskade henne. Så började han sina qvällsvandringar i hennes hem. Och så förberedde de sig till det kommande samlifvet genom att gå på teatrar, konserter och baler.

En qväll, när de lyckats komma öfver förmakssoffan, och hon satt med sin chignon mot hans engelska skjortbröst, sade hon:

— Robert, älskar du mig?

— Hvilken fråga!

— Då blir du inte ond om jag ber dig om en sak.

— Ond? Ah!

— Vet du att jag har en hemgift?

— Nej.

— Jo, jag har en ränta på fyra tusen kronor, hälften i Jockums knappnålsfabrik, hälften i Bobbs zinkgrufvor.

— Hvad bryr jag mig om det! Jag har inte tagit dig för pengar, ty jag visste icke du hade några.

— Ja, det är du, det, Robert, men alla män äro icke som du!

— Nå hvart vill du komma nu?

— Jo ser du, jag tillhör föreningen för gift qvinnas eganderätt, och jag vill ge ett exempel för verlden. Derfor skola vi göra ett paktum, att jag får behålla min ränta. Man kan ju inte veta hvad som kan inträffa. Vill du icke också ingå i föreningen?

— Nej, min lilla vän, svarade Robert; det vill jag icke, ty ett rätt äktenskap skall vara bygdt på gemensamma rättigheter, gemensamma skyldigheter. Om gift qvinna skall ha eganderätt, skall gift man också ha den. Detta har lagen redan insett, och därför ha vi förordningen om äktenskapsförord.

— Hvad är det?

— Det borde du dock veta innan du går i väg och vill stifta om lag! Jo, det är en liten lag på att hvar och en behåller sin egendom!

— Ja, men det är ju gift qvinnas eganderätt!

— Javisst, javisst! Men det är på samma

gång gift mans eganderätt. Vill du, så göra vi äktenskapsförord?

— Hm! Det har jag aldrig tänkt på förut!

— Nej, min lilla vän, men man skall tänka för sig innan man rusar åstad. Jag har min ränta och du din! Hvar och en behåller sitt! Det är ju rätt? Icke sannt!

— Jovisst, jovisst!

Och så gifte de sig med äktenskapsförord. Herr Robert tyckte det var litet »brackigt» af fästmän att tala om affärer, då han aldrig tagit upp det ämnet. Men han var lika glad ändå när han körde hem till sin egendom med unga frun.

Året gick, och det kom en liten. Herr Roberts egendom var nog stor för hustru och barn, men räckte icke till palmhus och Berlinare. Emellertid hade frun efter barnsängen blifvit medtagen och kunde icke gå ut. Baronerna på Rockelsta hade ett palmhus, der baronessan brukade promenera. Herr Robert fick en vink om att han borde bygga ett palmhus. Det hade han icke råd med, ty det kostade sex tusen kronor, hela egendomens årsafkastning. Slutligen måste han göra det, ty doktorn hade ordinerat det. Herr Robert förbannade den nye hustyrannen och menade att denne kunde likasåväl ordinera en resa till Afrika eller ett slott, eller en tafla af Meisso-

nier. Detta gjorde han tyst, likasom den reflexionen att husets budget icke haft någon tillökning af fruns räntor. Men han gjorde det tyst.

Och hon fick ett palmhus, men det kostade visserligen bara tre tusen kronor. Palmerna voro emellertid icke bra, och frun fick migrän om hösten. Doktorn förklarade att landtluften icke var god för henne och att de måste bo i stan om vintern.

Det kunde han icke, ty då skulle egendomens skötsel gå vind för våg, och han hade icke råd att hålla våning i stan.

— Hade han icke råd!

— Nej det hade han icke! Men hon borde ha råd, som samlade räntor!

— Jaså, han ville åt hennes fattiga pengar!

— Nej, det ville han icke. Han ville icke att hon skulle bygga palmhus åt honom, han ville icke att hon skulle hålla våning åt honom, men han kunde icke förstå

— Hvad kunde han icke förstå.

— Ja, det var detsamma!

— Nej, var det detsamma! Det var hennes pengar han ville åt!

— Nej det var hon, som ville åt hans, ty ännu hade han icke sett en skymt af hennes pengar, oaktadt de gjort som hon ville och skiftat.

— Jaså, han menade att hon skulle föda honom.

— Inte alls! Han trodde bara att de skulle hålla upp huset tillsammans, så att hon skulle få känna behaget af att slippa äta hans bröd, det var ju så hon ville ha det!

— Kanske det var så! Ja visst var det så: han hade rätt! Hon skulle skrifva till pappa och fråga efter räntorna!

Hon skref till pappa, som efter en längre brefvexling beklagade, att hon gift sig med en usling, som icke kunde försörja hustru och barn sjelf, utan skulle förstöra hustruns pengar. Slutligen knep han fram med tretusen kronor. Bruksaffärerna gingo illa, och aktierna hade icke fått större utdelning.

Nu måste de fara till Stockholm, ty nu var det hon, som bestod. Detta senare kunde icke herr Roberts kassa-böcker vara med om. Ty hushållet på landet kostade sextusen kronor, hvaraf frun skulle repartisera med hälften. Men det var icke så noga!

Året derpå kommo inga räntor, ty bruken gingo inte alls. Nu var hon nödsakad äta en annans bröd. Det var bittert, bittert. Han sade aldrig något derom, men hon så mycket mer. Hon sade det morgon, middag och qväll, och hon »vätte sitt hårda bröd med förödmjukelsens tårar.» Men ingenting torkar fortare än tåren, och frun blef snart glad igen, och blef icke stort ledsnare året derpå när hon fick veta att båda bolagen störtat.

Och så foro de till Stockholm om vintern, och der utplånades hvarje spår af tårarne.

På våren blef herr Robert sjuk och dog, dog mycket hastigare än ett romanslut skulle tillåta. Så kommo gode män och skrefvo upp, och när de skrifvit upp nog, kommo de till det resultat att, tack vare äktenskapsförordet, hustrun ingenting hade att ärfva; att gården såldes och möblerna med; att medlen insattes i förmyndarkammaren och frun fick fara hem till sin pappa igen.

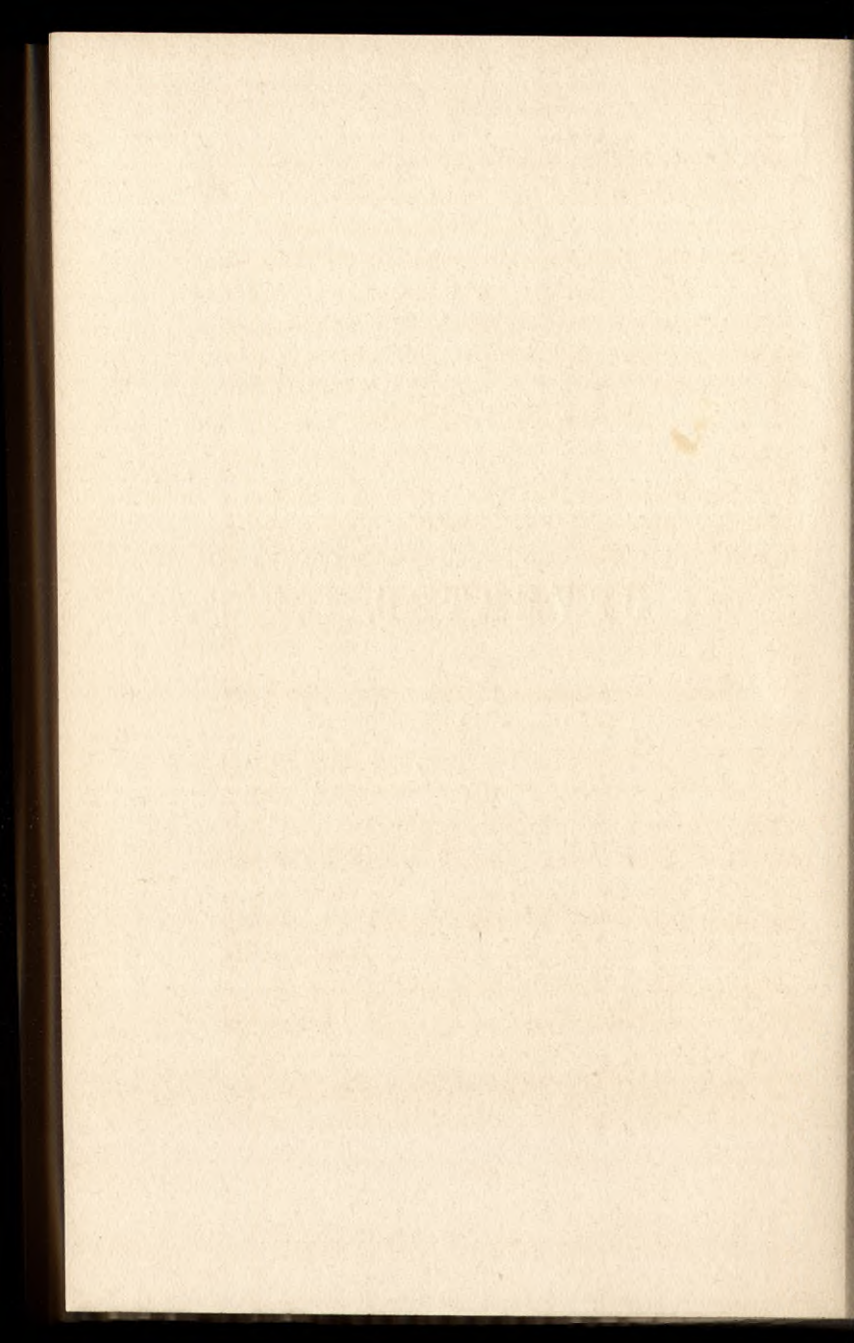
Men pappa var ursinnig! Fördömda idéer, sa han!

— Ja, menade enkan, det är ju fel i lagstiftningen ändå; det var ju det jag alltid sa! Nej, då är gift qvinnas eganderätt mycket bättre.

Den, som berättade denna anekdot, menade att gift mans eganderätt var ändå mycket bättre, men det var en herre som sa det, och då betyder det ingenting.

ÖFVERTRO.

ÖFVERTRO.

F runtimrens ideala kraf på mannen äro i sanning icke små. De fordra bland annat ingenting mindre än att mannen skall »tro på qvinnan». Med hvilken ädel harm utbrast icke nyligen en dam, som icke förstod Vildanden: »Han tror icke på qvinnan längre».

Detta är: alltså är han död, död som menniska och författare.

Hvad vill det nu säga: att tro på qvinnan?

Det måtte vara något särskildt. Man säger sig tro på Gud eller icke tro på Gud, på ett lif efter detta, på det godas seger och dylikt. Men tro på qvinnan? Tro på mannen, det fins inte. Tro på damerna är icke heller något. Tro på fruntimmerna, — nej, tro på qvinnan, heter det. Icke heller duger det att säga: tro om qvinnan, eller ett annat, godt eller ondt, utan tro på qvinnan.

Det skulle då af analogi betyda: tro att

hon fins, liksom Gud fins; vidare: tro att hon har alla goda egenskaper och inga dåliga.

Men det är ju den gamla sagan om engeln, fågel blå, tärnor och stjernor, och det der. Har fru X. tagit tärnversen på allvar?

Tro på qvinnan!

I denna tideräknings begynnelse gjordes ett försök i större skala på att införa tron på en man, en timmermans son. Det gick rätt bra i ett par hundra år. Men år 323 gjorde Fausta (gift med Constantin den Store) kristendomen till statsreligion. Sedan dess aftog Kristusdyrkan och Mariakulten stod fram. Modren var före sonen, och sonen får gå undan. Men fadren? Mannen? Timmermannen? Han ströks! Utan vidare. Och medeltiden ser mannen på knä för qvinnan, modren, honan.

Detta var räson.

Ett misstag af qvinnan var att göra mannen till familjens målsman och sedan statens. Det är därför det känns så påkostande nu för mannen att bli afsatt.

Uttrycket »Skapelsens herrar» begagnas endast skämtsamt af fruntimren, men skålen för qvinnan, den tog nog allvarsamt, den.

Qvinnans supremati har bibehållit sig och genomgår konsten och symboliken. Michael Angelo gör Kristus i Yttersta Domen till en qvinna och i Pietà lägger han den fullvuxna sonen i modrens knä som ett ambarn. Re-

publiken afbildas alltid som en qvinna, både i Schweiz och Frankrike.

Friheten på Julikolonnen är en qvinna likaväl som Bavaria utanför München och Svea på Davidsonska huset.

Qvinnan påstås af en nyare, men mycket deprimerad hanförfattare stå högre i sedlighet än mannen. Det är bosch! Det är en dupe-rad hanes kongestioner. De äro lika goda kålsupare, såvida icke mannen står litet högre. Qvinnan har uppfunnit att sälja sin gunst, uppfunnit prostitutionen, uppfunnit äktenskapet. Äktenskapet är en lifränta för qvinnan, som ofta åtföljes af pension, för qvinnan nemligen, ty mannen får icke pension efter hustrun.

Icke heller skulle en student, som ville gifta sig med en qvinlig professor, få professors-titel.

Mod är en dygd påstås. Men qvinnan står lägre i den dygden än mannen, ty hon gömmer sig när mannen går ut i krig. Blenda och Jeanne d'Arc äro två flugor, som icke göra sommar, och Blendas stridssätt skulle icke af en man anses honett.

Att qvinnan är djerfvare i dagliga lifvet, det beror på mannens underdånighet. Det hjälper ej att qvinnan skyller på att hon ej fått gå i krig; hon har fått allt hvad hon velat. Hon lemnade åt mannen att föra krig med den »råa» styrkan; hon behöll för sig att föra

det med förståndet, listen och slutligen som nu, med osanning, då hon spelar slafvinna och högre väsen på en gång.

Man talar så mycket om förförda flickor. Det fins nog sådana med, jag vill inte motsäga det, men jag vill berätta om förförda gossar, för att visa att det fins sådana *också*, icke för att säga att alla gossar äro förförda och inga flickor förförerskor. Jag vill dermed också visa att det är farligt för unga gossar att »tro på qvinnan» såsom det fullkomliga, rena, felfria och så vidare. Och dervid fästa uppmärksamheten på att mannens »sinliga» kärlek är renare än qvinnans, ty den är vanligtvis fri från biintressen om ekonomisk fördel, med hvilka qvinnans, genom samhällsförhållandena, tyvärr blifvit besmittad.

Att vara mor är ju något, men för att bli mor måste en förförelse gå förut. Låt oss därför skrapa af det fula ordet »förförare» något af dess orättvist påstänkta fläckar.

En man, som är ekonomiskt oberoende och garanterar qvinnan en lifstidsränta, kan få »förföra» hvilken flicka som helst och få handlingen legaliserad, ja välsignad af kyrkan. Mödrarna släpa ju för det ändamålet sina döttrar till badorter och den ekonomiskt lyckligt lottrade förföraren skall helsas med öppna armar.

Förförare är endast den, som går utan att betala. Ingen qvinna, som gått, har ännu be-

talat sitt nöje. Äktenskapet skall vara byggt på en innerlig kärlek, som icke räknar, säger man. Ja, väl! Men det är framförallt byggt på att mannen betalar. Annars är det intet rätt äktenskap, inför lagen och Gud!

Qvinnan föder barnet, säger man ursäktande; ja det är sant, men mannen föder både hustru och barn.

Men den qvinna, som icke föder barn åt mannen, som icke vill föda barn eller icke kan, känner hon något obehag af att ta underhåll (betaldt) för sin äkta ynnest? Nej, inte ser det så ut. Det är sorgligt att så är, men man kan tyvärr ha anledning frukta att qvinnorna så velat haft det, eljes skulle icke så vara. Att de icke vilja det längre, det är vackert, men deras belägenhet kan endast förändras genom eröfringen af existensmedlen, och eröfring måste ske genom strid eller kompromiss.

Emancipationen vill afhända mannen existensmedlen, socialismen vill distribuera dem åt männen och qvinnorna. Hvilket är förmånligast?

I Barbison, målarkolonien, lefde en ung engelsman, målare, drömmare, oskyldig, oerfaren. Han hade alltid trott på qvinnan och tänkte högt om henne.

Han blef kär i byns sköka och förklarade

henne sin kärlek. Hon mottog hans anbud mot löfte om giftermål.

De förlofvade sig.

Kamraterna ansågo sin skyldighet vara att upplysa honom om qvinnans karakter och yrke. Han svarade att det var förtal, och att han visste att hon var oskyldig.

Kamraterna öfverbevisade honom om hans misstag. Han svarade att de ljögo, att de voro cyniska och mera dylikt, och han försäkrade att de icke kunde rubba hans tro på qvinnan.

Häromdagen var det folkfest i byn och det dansades.

Engelsmannen var på dansen med sin fästmö. Det var en grym syn. Hon, utspökad, brun under ögonen, gammal, utvakad, kastade ögon på sina forna kunder; han lycklig, stolt, oskyldig, föremål för böndernas löje.

Men han såg ingenting, ingenting annat än henne. Ty han älskade henne. Hade han gripit henne på bar gerning med en man, skulle han tro- ligen ursäktat henne eller trott att han såg miste.

Se, det är mannens kärlek, det. Han älskar. Hvarför? Derför att han älskar. Motiven? Att han älskar. Intressena? Att han älskar!

Kamraterna beklaga honom och skylla på hans oerfarenhet.

— Det är dygdens lön, säga de, utan att ha läst förra delen af giftas.

Den andra gossen jag ville tala om hade varit exemplarisk intill trettionde året. Var af god familj; hade en syster som var gift med en officer vid ett rangregimente och hade sjelf ett embete, som medförde trekantig hatt och galoner.

Han var tidigt en stadig man. Egde hund, begagnade snus och spanskt rör, samt klädde sig som en gammal man.

Och då kom det en dag, att han blef kär i en allmän qvinna. Nu fordra väl icke våra idealistfruar att mannen skall tro på den allmänna qvinnan också, men vår vän, han gjorde det. Han visste naturligtvis allt om hennes lif, men det hindrade icke att han älskade henne. Han älskade henne så högt att han bröt mot borgerliga lagen för att tillfredsställa hennes lyxbegär, med påföljd af tjenstens förlust. Han reste till Amerika med henne och gifte sig. Sedan var jag icke med längre.

Ett fruntimmer, för hvilket jag berättade historien, ansåg det var ståtligt af qvinnan att hon följde med honom. Att han älskade henne fann hon bara i sin ordning.

På Tullportsgatan bodde en gammalsköka, som dragit sig tillbaka från affärerna och nu kunde vara öfver fyrtiofem år. Hon hade tre King-Charles-hundar med sura ögon. Hon hade gråsprängt hår och var alltid sorgklädd.

En underlöjtnant med godt utseende och adligt namn blef kär i henne. Som bevis på hans kärlek fordrade qvinnan, att han skulle gå med henne under armen på Drottningsgatan en middag.

Det gjorde han; fick afsked och försvann. Derpå kom en notarie. Ung, ståtlig och väl bevandrad i kärlekens praktik. Han blef kär han med, kanske första gången i sitt lif på allvar. De gifte sig.

Utan den minsta fruktan att bli löjlig gick han ut på gatan för att soulagera de tre surögda rackorna.

Så dog hon, och han sörjde henne grymt. Jag såg honom länge med de tre hundrackorna gå till Nya kyrkogården.

Att han slutade som förfalskare i fängelse, borde jag icke anföra, ty det berodde väl icke på hans kärlek, och hör kanske ej till historien. Kanske! Hvem vet?

I en konstruktionsnovell skulle författaren naturligtvis varit skyldig att sätta alla händelserna i kausalsammanhang. Slutet skulle då naturligtvis blifvit så: att han gjorde skuld för kalkkotletter åt hundarne och därför måste skrifva falska namn.

Men det är inte sannolikt att så var. Men att han trodde på qvinnan, det är sanning!

HANS PIGA
ELLER
DEBET OCH CREDIT.

THE
LAW
OF
THE
STATE

HANS PIGA

ELLER

DEBET OCH CREDIT.

Mr Blackwood var varfschef i Brooklyn och hade gift sig med miss Danckward, som medförde i boet en hemgift af moderna åskådningar. För att icke behöfva se sin älskade hustru såsom sin tjenarinna, hade mr Blackwood inackorderat sig med hustru på ett board-house.

Frun, som icke hade något att beställa, tillbragte dagen med musik och biljardspel, samt halfva natten med samtal om qvinnofrågan och grogg.

Mannen hade 5,000 dollars i lön, hvilka han regelbundet aflemnade till hustrun att af henne administreras. Frun hade 500 dollars i nålpenngar, som hon disponerade sjelf.

Så blef det barn. En barnpiga anställdes, som mot 100 dollars åtog sig det dyra modersvärfvet.

Det blef två barn till. Och se barnen växte upp, och de två älsta började skolan.

Men frun leddes och hade ändå ingenting att göra.

En dag kom hon drucken till frukostbordet.

Mannen tog sig friheten erinra, att det vore opassande.

Frun fick hysteri och lades till säng, samt uppvaktades med blommor af alla husets väninnor.

— Hvarför dricker du, min vän? frågade mannen så ömt han kunde. Har du en sorg?

— Ja, har jag icke sorg, hvars lif är förfeladt?

— Huru förfeladt? Du har födt tre barn och kunde använda din dag till att uppfostra dem.

— Jag passar icke för barn.

— Hm, hm! Du passar icke för barn. Men du skulle försöka anpassa dig för barn; det är ett arbete för samhället och en ärofull uppgift i lifvet, ärofullare än att vara varfschef.

— Ja, om jag vore fri.

— Du är friare än jag. Jag står under din administration. Du bestämmer om utgifterna af mina inkomster. Du har 500 dollars nålpenngar att fritt disponera öfver, men jag har inga nålpenngar. Jag får tigga af kassan, det vill säga af dig, när jag vill ha till tobak. Är du icke friare än jag?

Frun svarade icke, men försökte tänka.

Resultatet blef att de skulle sätta hushåll. Och de satte hushåll.

»Dyra vän», skref fru Blackwood någon tid derefter, till sin väninna, »jag lider och är dödstrött. Men jag vill lida till slut, ty lifvet har intet mer att erbjuda en olycklig qvinna som icke har något att lefva för. Jag vill visa verlden, att jag icke är den, som lefver på en mans nådebröd, och därför vill jag — arbeta ihjel mig»

Hon steg upp första dagen klockan 9 om morgonen och städade mannens rum. Derpå afskedade hon köksan och gick ut klockan 11 att handla.

När mannen kom hem att äta frukost klockan 1, var maten icke i ordning. Det var pigans fel.

Frun var rysligt trött och gret. Mannen hade icke hjerta att klaga. Och han åt en bränd kottlett och gick igen. Men han tilllade: — Släpa icke ut dig, min vän! —

Om aftonen var frun så trött att hon måste afstå ett parti, och hon gick till sängs klockan 10.

Följande morgon, när Mr Blackwoodskulle helsa god morgon, förvånades han öfver sin hustrus friska färg.

— Har du sofvit godt, min vän? frågade han.

— Hur så? svarade frun.

— Jag tycker, att du ser så frisk ut.

— Ser — jag — frisk — ut?

— Ja! Lite' sysselsättning skall nog göra dig godt.

— Lite'? Kallar du det lite'? Jag undrar just hvad du skulle kalla mycket?

— Se så, se så, jag menade icke något illa.

— Jo, du menade, att jag arbetar för litet.

Och ändå har jag som en piga städat ditt rum och stått öfver spisen. Kanske du nu också vill förneka att jag är din piga.

När mannen gick sade han åt pigan:

— Ni skall stiga upp klockan 7 och städa mitt rum. Frun behöfver inte göra era sysslor.

Om aftonen kom mr Blackwood hem mycket glad; men frun var ond.

— Hvarför får jag inte städa ditt rum? frågade hon.

— Derför att jag icke vill, att du skall vara min piga.

— Hvarför vill du inte det, då?

— Derför att det plågar mig!

— Men det plågar dig inte att jag lagar din mat och ser om dina barn?

Nu blef han eftertänksam.

Under det han for ner på tramwayn till Brooklyn, tänkte han hit och dit.

När han kom hem om qvällen hade han tänkt ett godt stycke.

— Hör du, min vän, sade han; jag har

tänkt mycket öfver din ställning i huset, och jag vill naturligtvis inte, att du skall vara min piga. Jag har därför tänkt så här. Jag blir din inackordering och betalar för mig. Då är du herre i huset och jag går här och äter mot betalning.

— Hvad menar du? frågade frun något oroligt.

— Som jag säger. Vi anse, att du håller boardinghouse och att jag är inackorderad. Vi anse så bara.

— Nå, låt höra; hvad skall du betala?

— Jag vill naturligtvis betala så högt, att du icke skall anse, att jag står i någon skuld till dig. Min ställning blir derigenom också behagligare, ty jag slipper då att få allting på på nåder.

— På nåder?

— Ja, du kastar åt mig halfkokta matbitar och upprepar oupphörligt, att du är min piga, det vill säga, att du arbetar åt mig för intet.

— Nå hvart vill du komma.

— Anser du 3 dollars om dagen vara nog för min inackordering? På boardinghouse får jag det för 2.

— Tre dollars bör räcka godt.

— Nåväl: Det blir rundt taget 1000 dollars. Se här har du dem i förskott!

Han lade upp en räkning på bordet.

— Se här kalkylen sade han.

Hyra	500	dollars
Barnpigans lön	100	»
Köksans »	150	»
Hustruns vivre	500	»
» kläder	500	»
Barnpigans vivre	300	»
Köksans »	300	»
Barnens »	700	»
d:o kläder	500	»
Ved, ljus, hjälp	500	»
	<hr/>	
	4,050	dollars

— Dela detta med 2, eftersom vi repar-
tiserar, så återstår 2,025 dollars. Afdrag mina
1,000 och gif mig 1,025 dollars. Har du dem
på dig så desto bättre.

— Repartiserar! var det enda ord frun
kunde framstötta. — Skall jag betala dig?

— Ja, naturligtvis om det skall bli lika.
Jag betalar halfva ditt vivre och halfva bar-
nens. Eller vill du att jag skall betala alltsam-
mans, 4,050. Nåväl, jag betalar då 4,050 dollars
+ 1,000 dollars för min inackordering. Men
jag betalar särskildt: hyra, matvaror, ljus, ved,
service. Hvad får jag då för min inackorde-
ring? Maten lagad. Maten lagad för 4,050
dollars.

Afdrager jag nu verkligen hälften, eller
hvad jag är skyldig betala, 2,025 dollars, så
återstår 2,025 dollars för matens lagning. Men
nu betalar jag köksan särskildt för matens

lagning, hur kan jag då betala 2,025 dollars för matens lagning, och ändå 1,000 dollars till.

— Det förstår jag inte!

— Ja, inte jag heller. Men det vet jag att icke är jag skyldig dig något, när jag ger dig hela ditt uppehälle, hela dina barns uppehälle, hela dina pigors uppehälle, som göra ditt arbete, hvilket du anser gå upp emot eller öfver mitt. Äfven om ditt arbete vore mera värdt, då har du 500 dollars särskildt för det, undantagna från husets utgifter, under det jag inte undantar något.

— Jag upprepar än en gång att jag icke förstår din kalkyl.

— Ja icke jag heller. Kanske vi därför låta bli den der inackorderingen. Det kanske är bäst det. Och att uppgöra husets debet och Credit alltså. Men vill du veta ditt konto, så har du det här:

An fru Blackwood för hjälp inomhus åt fru Blackwoods köksa och barnpiga:

Vivre med hyra	1,000	dollars.
Kläder	500	»
Nöjen	100	»
Kontant i nålpenngar	500	»
Hennes barns vivre	1,200	»
Och uppfostran	600	»
Pigorna, som göra hennes arbete inomhus	850	»

4,750 dollars.

Betalt: *m:r Blackwood*

Varfschef.

— Ah, det är skändligt att komma med räkningar på sin hustru.

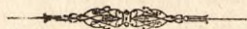
— Moträkningar min vän. Och du slipper betala dem också, ty jag betalar alla räkningar.

Frun knycklade ihop papperet.

— Skall jag betala dina barns uppfostran också.

— Nej, det skall jag, och det gör jag, och jag betalar dina barns uppfostran också. Ensam! Men du betalar icke en cent åt mina. Är det likställighet? Men jag vill dra af mina barns underhåll och mina pigors: du åtnjuter ändå 2,100 dollars för den hjälp du ger mina pigor inomhus. Vill du kalkylera mera?

Frun ville icke kalkylera mera, aldrig mera!

FAMILJEFÖRSÖRJAREN.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

FAMILJEFÖRSÖRJAREN.

Han vaknar på morgonen efter svåra drömmar om förfallna vexlar och icke lemnadt manuskript. Han är svettig i håret af ångest, och hans kinder darra då han klär sig. Men han hör barnen börja qvittra i rummet bredvid, och han sköljer sitt heta hufvud i kallt vatten, dricker sitt kaffe, som han kokar sjelf för att icke behöfva köra upp den stackars barnjungfrun så tidigt som klockan half åtta. Derpå rustar han till sin säng, borstar sina kläder, och sätter sig att skrifva.

Febern kommer, febern, som skall alstra hallucinationer af rum, som han aldrig sett, landskap, som aldrig funnits, och menskor, som icke finnas i adresskalendern. Han känner sig vid skrifbordet i en dödsens ångest. Tankarnes kola vara klara, orden korrekta och målande, stilen läslig, handlingen skall löpa framåt, intresset får icke slappas, bilderna skola vara slående, replikerna blixtrande. Och så grina emot honom pu-

blikens automater, hvars hjernor hans skall draga opp, recensenterna med afundens pince-nez', som han skall betvinga, förläggarens surmulna anlete, som hans skallklarna opp. Han ser kanske jurymännen sitta kring det svarta bordet med bibeln på, han hör svaga gläntningar på fängelsets portar, der fritänkare skola försona brottet att ha tänkt tankar för de lata, lyssnar efter hotellvärdens smygande steg, ty denne skall komma med räkningen. Och under allt detta pågår febern, och pennan löper, löper rätt fram, utan att tveka ett ögonblick vid åsynen af förläggare eller jurymän, och den lemnar röda strimmor efter sig som af lefradt blod, hvilka sedan ligga och svartna. När han efter två timmar stiger upp, har han så mycket kraft, att han hinner gå fram till sin säng och kasta sig ner. Då ligger han såsom om döden kramat honom. Det är icke vederqvickande sömn, icke dvala; det är en lång svimning, men medveten, följd af fasan att känna krafterna borta, nerverna slappa, hjernan tom.

Då ringer det i hotellpensionens klocka. *Voilà le facteur!* Posten är kommen.

Han spritter upp och raglar ut. Mottager en packe. Der fins korrektur att läsa genast. En bok från en ung författare, som begär utlåtande, ett tidningsnummer med polemik att besvara, ett bref med anhållan om bidrag till en kalender och ett varnande bref från för-

läggaren. Allt detta skall nu expedieras af en magtlös. Barnpigan har nu stigit opp, klädt barnen, druckit kaffe med smörgås med honung på, som hotellet kokat och lagat åt henne. Så drar hon ut på promenad i det gröna.

Klockan 1 ringer det till déjeuner. Alla gäster samlas omkring matbordet, der han slår sig ner ensam.

— Hvar är frun? frågas från höger och venster.

— Det vet jag inte, svarar han.

— Hvilket odjur! hviska damerna, som nyss fått på morgonrockarna.

Så kommer frun. Servisen afbrytes för hennes skull, och de hungriga, som passat på tiden, få vänta på andra rätten.

Damerna fråga nu huru frun mår, om hon sofvit godt, om hennns nerver äro goda. Men ingen frågar hur mannen mår. Ty det tro de sig veta förut.

— Han ser ut som ett kadaver, säger en dam.

Och det gör han också.

— Han är visst lastbar, säger en annan dam.

Men det är han icke.

Han talar icke vid bordet, ty han har ingenting att säga dessa damer. Men hans fru talar i dess ställe.

Och han sväljer sin mat under det hans öron glädjas af att höra allt uselt berömmas och allt godt smädas.

När de stigit upp från bordet, ber han att få tala vid sin hustru.

— Min vän, säger han, vill du vara så snäll och skicka Louise till skraddaren med min rock; den har gått upp i sömmarne, och jag har icke tid att gå sjelf.

Frun svarar just ingenting, men i stället för att skicka Louise tar frun rocken på armen och går ner till byn der skraddaren bor.

I trädgården möter hon ett par frigjorda damer, som fråga hvart frun skall gå.

Hon svarar så ärligt som möjligt att hon skall gå till skraddarn åt sin man.

— Tänk, han skickar henne till skraddarn! Och hon låter behandla sig som en piga.

— Och nu ligger han och sofver middag, unga karlen. Det är en treflig man.

Han sofver middag verkligen, ty han är anemisk. Sedan ringer postbudet klockan tre och nu skall han besvara ett bref till Berlin på tyska, ett till Paris på franska, ett till London på engelska.

Derpå frågar frun, som återkommit från skraddaren och hunnit dricka en cognak, om han ville göra en utflygt med de unga. Han måste skrifva bref.

När han slutat brefskrifningen, reser han

sig för att promenera före middagen. Han skulle vilja ha någon att tala vid. Men han är ensam. Han går ner till barnen.

Den feta pigan sitter på en trädgårdssoffa och läser Sanna Qvinnor, som hon lånat af frun. Barnen ha tråkigt och vilja ändra plats, vilja röra på sig.

— Hvarför promenerar icke Louise barnen, frågar herrn.

— Frun har sagt att det är för varmt.

Frun har sagt!

Han tar barnen med sig och går utåt landsvägen, men så ser han att de äro otvättade och gå med trasiga kängor. Han vänder om hem.

— Hvarför gå barnen med trasiga kängor? frågar han Louise.

— Frun har sagt . . .

Frun har sagt!

Han går ut ensam.

Det blir middag och klockan är 7. De unga ha icke kommit hem än. Man har serverat de två första rätterna, då de komma. De komma stimmande, skrattande, röda i ansigtet.

Frun och väninnan äro särdeles upprymda och lukta cognak.

— Hvad har du roat dig med min gubbe? säger frun åt mannen.

— Jag har promenerat med barnen, säger han . .

— Var inte Louise hemma då?

— Jo, men hon hade inte tid.

— Jag tycker inte att det är för mycket, att mannen också tar hand om sina barn, säger väninnan.

— Det tycker inte jag heller, svarar mannen. Och därför gaf jag Louise en tillrättavisning för att hon lät barnen gå smutsiga och trasiga.

— Alltid skall man få ovett när man kommer hem, säger frun. Aldrig ett nöje utan förolämpningar. — Och en illa sönderklämd tår söker sig fram ur det rödsprängda ögat.

Mannen betraktas med ursinniga blickar af väninnan, och alla de andra damerna.

Man preparerar en attack, och väninnan bryner sin tunga.

— Har herrskapet läst Luthers dissertation om hustrurnas rätt? börjar hon.

— Hvad för rätt? frågar hustrun.

— Att söka sig en annan man, om hennes icke passar henne.

Paus.

— Det är en farlig lära för fruarna, säger mannen. Ty deraf följer mannens rätt att söka sig en annan hustru, om hans ej passar honom hvilket senare fall är mycket vanligare.

— Det förstår jag inte, säger frun.

— Det behöfver inte vara Luthers eller mitt fel, svarar mannen. Lika litet som det

behöfver vara mannens fel att han ej passar för sin hustru. Han kan nemligen mycket väl passa för en annan alldeles utmärkt.

Under dödstystnad stiger man upp från bordet.

Mannen går upp på sitt rum. Frun och väninnan sätta sig i paviljongen.

— Hvilken brutalitet, säger väninnan. Och du den finkänsliga, intelligenta qvinnan vill vara piga åt denna råa egoist.

— Han har aldrig förstätt mig, suckar frun.

Sjelfförnöjelsen öfver att få säga detta förkrossande ord är för stor att hon nu skulle kunna höra inom sig det så ofta upprepade svaret hon fått af honom: »Är du så djup, min vän, att jag, som har ett så godt förstånd, icke skulle förstå dig? Har du aldrig tänkt som en möjlighet att det är din ytlighet, som gör att du icke förstår mig!»

Men på sitt rum sitter han, ensam.

Han sörjer; han lider såsom om han slagit sin mor. Men hon slog ju honom förut; hon hade slagit honom offentligt i årtal, och han hade aldrig slagit igen förr än nu.

Denna råa, hjertlösa, cyniska qvinna, som han dyrkat, som han velat ge hela sin själ, med alla dess tankar, alla dess fina känslor, hon hade känt hans öfverlägsenhet och därför spottat ut honom, och förnedrat honom, och

släpat honom i smutsen, dragit honom i håret, och smädat honom. Hade han då varit så brottslig då han en enda gång slagit igen, när hon offentligen hånat honom. Ja han kände sig brottslig ändå, som om han mördat sin bästa vän.

Den varma sommaraftonen faller på med skymning, och månen går opp.

Det hörs sång från salongen. Han går ned i trädgården och sätter sig under valnöts-trädet. Ensam! Och med pianots ackorder smälter sången samman:

Ofta när nattens slöja
Sänktes kring jordens vimmel
Och kring suckande våg,
Fick i hans famn jag dröja,
Och ifrån stjernströdd himmel
Tysta månen vår lycka såg,
Nu jag i stillhet gråter
Saknadens bittra tår
Ty ej du kommer åter,
Ljufva hägring af kärlekens vår.

Han gick framåt trädgårdsgången och såg in genom fönstret. Der satt hon, hans poem, som han diktat åt sig. Och hon sjöng med tårar i rösten. Damerna på sofforna sågo med betydelsefulla blickar på hvarandra.

Men bakom lagerbuskarne på en trädgårdsoffa halfhviskade två herrar, som rökte cigarr. Han lyssnade och hörde:

— Det är bara cognak.

— Ja, hon lär supa.

— Och det skyller de på mannen.

— Det är skamligt. Hon lärde sig supa redan på Julians atelier. Du vet att hon skulle bli målare, men kunde inte. Och när hon refuserades till salongen kastade hon sig på den der stackarn, och kacherade sitt nederlag med giftermål.

— Ja, jag har hört det. Och så pinade hon honom tills han går som en skugga. De började med hushåll, och fastän hon hade två pigor i Paris, kallade hon sig hans piga. Fastän hon ensam bestämde om huset, kallade hon sig hans slafvinna. Hon vanskötte huset, som sköflades af pigorna, och han fick se på hur det gick mot ruin utan att få bestämma om något. När han framkastade ett förslag till räddning motsatte hon sig det; sade han svart, ville hon ha hvitt. Derigenom har hon ödelagt hans viljeförmåga och rubbat hela hans intelligens. Så flyttade de i pension för att befria henne från hushållet att hon måtte få egna sig åt sin konst. Nu, när hon hvarken har matlagning eller andra bestyr, tar hon aldrig i en pensel utan bara roar sig med sin väninna. Hon ville äfven draga honom från sitt arbete och förnedra honom med superi, men det har icke lyckats, därför hatar hon honom äfven såsom moraliskt öfverlägsen såsom han är.

— Ja, men det är ett kräk till karl, svarade den andra.

— Ja, i den punkten, men det äro vi gunås alla — i den punkten. Han är kär i henne ännu efter tolf långa år. Men det värsta är att han, som förr var så stark, hvars ord fruktades i kammaren eller tidningen, nu börjar bli slapp. Jag talade vid honom i förmiddags, och han är minst sagdt sjuk.

— Ja, det sägs att hustrun velat ha in honom på dårhus, och att väninnan understödjer hennes bemödanden.

— Ah, fy fan! Och der sitter han och slafvar åt henne för att hon skall få roa sig.

— Nå, vet du hvarför hon föraktar honom mest. För att han icke kan försörja henne så som hon ville. — En man, som icke kan försörja sin hustru, ce n'est pas grand' chose, sa hon härom dagen vid middagsbordet. Och jag har starka anledningar tro att hon beräkade en gång han skulle skriva fram henne som målare. Olyckligtvis förbjöd honom hans politiska meningar att ha göra med de tongifvande tidningarne, och så undvek han artistverlden såsom främmande för hans uppgifter.

— Hon ville begagna honom alltså, men när han icke dugde användas, så kasserades han. Ännu duger han emellertid till familjeförsörjare.

»Nu jag i stillhet gråter saknadens bittra tår» ljöd det inifrån salongen.

— Paff, hördes ett torrt ljud bakifrån valnötsträdet. Det knäcktes några grenar och det rasslade i sand.

Herrarne sprungo opp.

Det låg ett välklädt lik på sandgången med hufvudet mot en stolfot.

Sången tystnade, och damerna rusa-
de ut.

Vänninnan slog ut sin eau de cologne-
flaska på den döde.

— Fy, ett lik, sade hon, ryggade och höll sig för näsan när hon såg att det icke var en svimning.

Den äldre af de två männen, som lutade sig ner att lyssna på den döde, lyfte hufvudet och sade:

— Håll tyst, qvinnor!

— Hvilken brutalitet, sade väninnan.

Hustrun svimmade i väninnans armar och mottog damernas ömma omsorger.

— Gå efter läkaren, skrek den äldre herren. Spring!

Ingen rörde sig att lyda, utan alla skockades kring den afsvimmade hustrun.

— Tänk, att göra sin hustru en sådan sorg! En sådan man, en sådan man, jemrade sig väninnan!

— Icke en tanke på den döende, men allt

för den svimmade. Stjelp i henne en cognak, så qvicknar hon till!

— Åh! Åh! Den usle mannen var värd sin lott! förklarade väninnan.

— Nej, han var visserligen värd en bättre lott än att falla lefvande mellan Era händer. Vet hut, qvinnor, och respekt för familjeför-sörjaren!

Han reste sig upp och släppte den dödes hand.

— Det är slut! sade han.
Och det var slut.

Innehåll.

Förord	sid.	I
Höst	"	I
Brödet	"	23
Barnet	"	41
Den brottsliga naturen	"	63
Mot betalning	"	83
Utan vigsel och med	"	129
Tvekamp	"	143
Omakar	"	169
Det räcker inte	"	173
Den starkare	"	179
Som Dufvor	"	185
De ideala krafven	"	191
Hans Poem	"	197
Lurad	"	201
Affär	"	211
Öfvertro	"	217
Hans Piga eller Debet och Credit	"	229
Familjeförsörjaren	"	237

58

“Giftas” i Italien.

Den ansedda tidningen “*Gazzetta Letteraria Artistica e Scientifica*”, i Turin för den 6 Juni 1885, uttalar sig på följande vis om Strindbergs “Giftas”:

“Strindberg är nästan helt och hållet okänd för den italienska publiken; man vet endast, att han är en framstående svensk författare och att han vid utgifvandet af detta arbete blef åtalad, såsom vi tro för osedlighet, men derefter frikänd.

Hvar de svenska myndigheterna hafva kunnat finna någon anledning till en dylik proaess, synes vara väl svårt att finna; men Sveriges lagar, seder och bruk äro ju oss fullkomligt okända.

Säkert är att S. icke ryggar tillbaka för hvilka uttryck som helst för att ge form åt sina tankar; han talar såsom han iakttagert, utan falskt pryderi i orden. Han uppsöker icke motbjudande ämnen, tvärtom; men han låter sig icke heller afvändas från sin väg för att undvika en obehaglig eller upprörande scen.

Strindberg finner i allmänhet icke sitt nöje i retoriska figurer eller högtrafvande deklamationer; såsom vi redan hafva omtalat, kallar han bröd för bröd och vin för vin. Genom sin kraftiga enkelhet uppnår han så mycket säkrare och skarpare sitt syfte. Han förstär att röra mer än en af det menskliga hjertats strängar, och om några noveller tyckas vara målade med palettens allra skarpaste färger, så äro deremot andra små mästestycken af humor och det älskligaste behag.

icke alla — det böra vi säga — af de 12 novellerna äro lika värdefulla, men alla visa att Strindberg är en iakttagare af första rang och en frisk och kraftig författare.

I korthet sagdt: vi böra vara tacksamma mot förläggarne Benda och Belhatte, emedan de satt oss i tillfälle att taga kännedom om en bok, som i mer än ett hänseende är högst intressant och en författare, som är så kraftfull och själfständig som Strindberg.“

“Giftas” i Schweiz.

“*Le national suisse*”, som utgifves i Neuchâtel, yttrar:

“Denna bok, “Giftas”, eger icke blott den förtjensten att lifligt fångla läsaren och att innesluta ganska djupa samhällsstudier; den har äfven den förtjensten att den är mycket nyttig. Gifva människor af olika åldrar, hvilkas dagliga lif kanske har mera törnen än rosor att bjuda på, gjorde väl om de läste den, ty de skola säkert känna igen sig sjelfva någonstades i boken och träffa på kostbara råd. De, som tänka på att gifva sig skola äfven skörda gagn af dess läsning och hvem vet om ej någon af Hr Strindbergs verklighetsskildringar skall få ett lyckligt inflytande på deras unga äktenskap.”

“*Der Bund*” (utg. i Bern och den mest ansedda tidning i tyska Schweiz) skriver:

“Strindbergs” Giftas innehåller tolf studier öfver den moderna samhällsmoralen, alla tolf i den novellistiska skissens drägt. I förgrunden ställer författaren äktenskapet och öfverhufvud samhällets lif i könshänseende. Han talar om dessa ting fritt och ögenerradt, men icke oanständigt. Med sitt skarpa förstånd underkastar han de på detta område herrskande fördomarne en etsande skarp kritik. De afgjort mest betydande af de tolf studierna äro den första och den sista, “Dygdens lön” och “Fogel Fenix”. I dessa två berättelser uppvisar Strindberg för läsaren medelst mycket gripande exempel, hvilken orätt samhället begår mot unga hjertan och unga kroppar, genom att låta så många först långt efter deras lifts blomningstid nå

M. A.
587

fram till att tillfredsställa en drift, som dock erkändt är en af de starkaste. Visserligen vet skalden ej att framställa något praktiskt förslag huru man skulle kunna inrätta det så att ynglingar redan vid sjutton och flickor vid sexton år måtte blifva delaktiga af den lycka, som enligt naturlagen deras kroppsliga mognad skulle göra lufvast för dem just vid den tidpunkt, då människostädgar göra den som omöjligast för dem. Han inskränker sig till att hänvisa på hvilka försakelser, dårskaper och misärktningar den bristfalliga samhällsinrättningen framkallar i detta hänseende. Att han skulle ifrå för tidiga äktenskap, kan man så mycket mindre antaga, som han i de öfriga skisserna nästan genomgående tecknar olyckliga äktenskap och dermed synes vilja antyda, att äktenskapet öfver hufvud taget icke innebär det naturliga fyllandet af naturens bud.

Det är därför icke med någon känsla af välbehag som läsaren tager afsked af författaren, men i stället har man fått en stark maning att egna eftertanke åt vissa sociala problem, hvilkas tillfredsställande lösning måhända är förbehållen ett lyckligare århundrade. Boken är väl värd att öfversättas äfven på tyska.

“Giftas“ i Holland.

Utdrag ur tidn. *Het Nieuws van den dag* i Amsterdam för den 30 Augusti 1885.

“Att Strindberg måst inställa sig för rätta, skall högeligen förvåna många som läst “Giftas”, ty dessa sociala studier, byggda på Darwins verk, äro på det hela icke farliga. Sant är, att författaren påvisar några sjuka ställen på samhällskroppen, framför allt i den första novellen, ironiskt kallad “Dygdens lön”, hvori han skildrar en ynglings lif, hvilken af brist på kärleks njutning långsamt tvinnar bort — men författaren predikar icke revolution, och hans språk är en insigtfull, sansad mans. — Hans stora egenskap är förmågan att sönderlägga de mänskliga lidelserna och känslöstännin-garne. Framför allt är han psykolog: de inre strider, som utkämpas af den olycklige Theodor i “Dygdens lön” och af baronen i “Slit-ningar” äro med mästarekap skildrade. Åtskilliga fint känsliga passager röja hvilken stor människokännare Strindberg är.”

Ehuru bittra, af knot fyllda sidor ännas i “Giftas”, såsom t. ex. teckningen af Theodors skolar samt berättelsen “För att bli gift”, hvilken ger historien om ett olyckligt äktenskap, kan man dock ingalunda räkna Strindberg till de dysta pessimisterna, ty man är ej blind för lifvets solside. Man läse blott “Ersättning”.

“Strindberg är icke, såsom så många modern skriftställare, grym mot sina personager. Han skildrar dem på ett hjertligt sätt, ofta äfven med fin humor, t. ex. den ogifte läraren i “Måste”, majoren i “Kärlek och spannmål” samt den redlige, öppenhjertige sjothuset i “Ett dockhem”. Denna egenskap har han gemensam med en och annan rysk romanförfattare, framför all den berömda Tolstoj.”

58
k
buckhorn 30

6000121654

Göteborgs universitetsbibliotek

2

NILS LINDE
BOKBINDARE
GÖTEBORG

